

Det råder en febril aktivitet i den norska konstnären Bjarne Melgaards magnifika ateljé i Brooklyn. I den flera hundra kvadratmeter stora lokalen jobbar tjugo assistenter koncentrerat med ett femtiotal stora målningar samtidigt. Det är som att kliva in i ... s.14

Vandaler, Muhammedkarikatyrer och dokusåpor. Vi lämnar ett händelserikt konstdecennium bakom oss. Men vad pågår i konstvärlden just nu, och vad händer under tiotalet? Blir det nya decenniet konservativt eller provokativt? Reaktionärt eller ... s.24

Hur kultursidorna mår är ständigt ett ämne för diskussion. Kontroversen under nollnolltalet har dels gällt bevakningsutrymmet för kultur respektive nöje, som stått på varsin sida av skranket. Dels huruvida det ökade bruset av medier påverkat ... s.32

Det brukar hävdas att konsten upphört att provocera. Att den samtida människan har sett för mycket, är för vidsynt och tolerant för att uppröras av konst. Men en snabb blick i backspegeln visar på motsatsen – det svenska nollnolltalet ... s.38

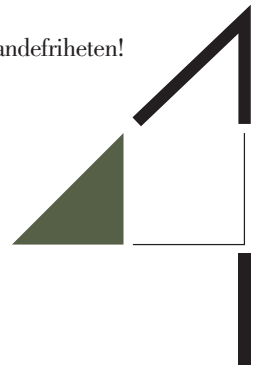
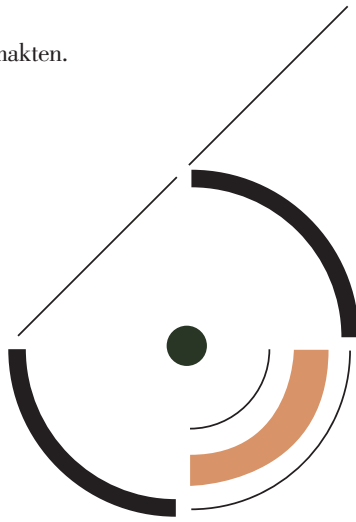

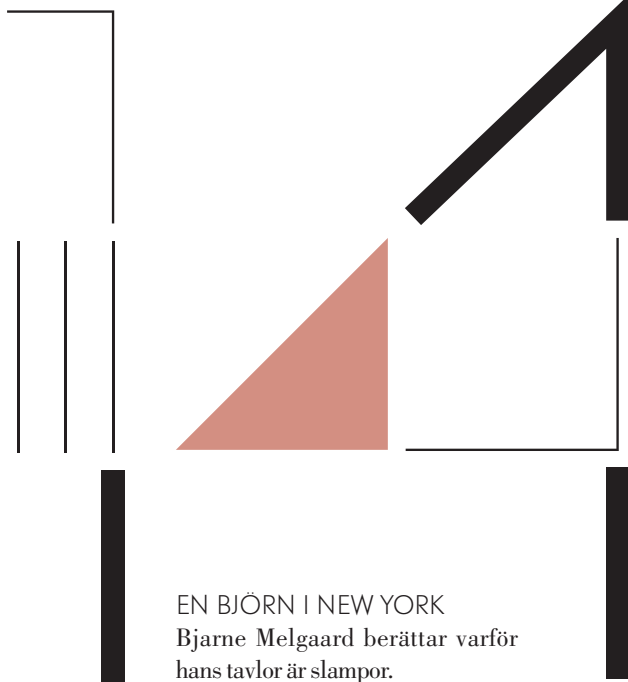
LEDARE
Den fjärde statsmakten.

DEBATT
Politiker hotar yttrandefriheten!

NYHETER
Kommersiella korståg, tyg och förlorare finanser.

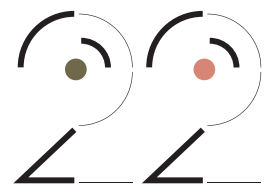
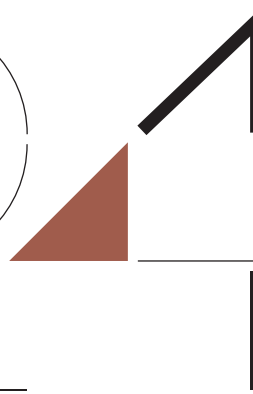
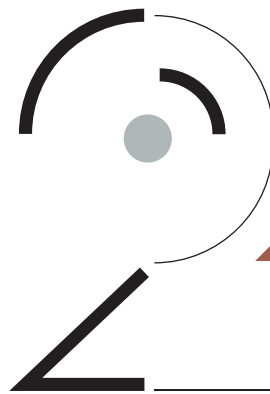

NÄRPRODUCERAD KONST
Konsten växer upp med rötterna nedåt.

EN BJÖRN I NEW YORK
Bjarne Melgaard berättar varför hans tavlor är slampor.

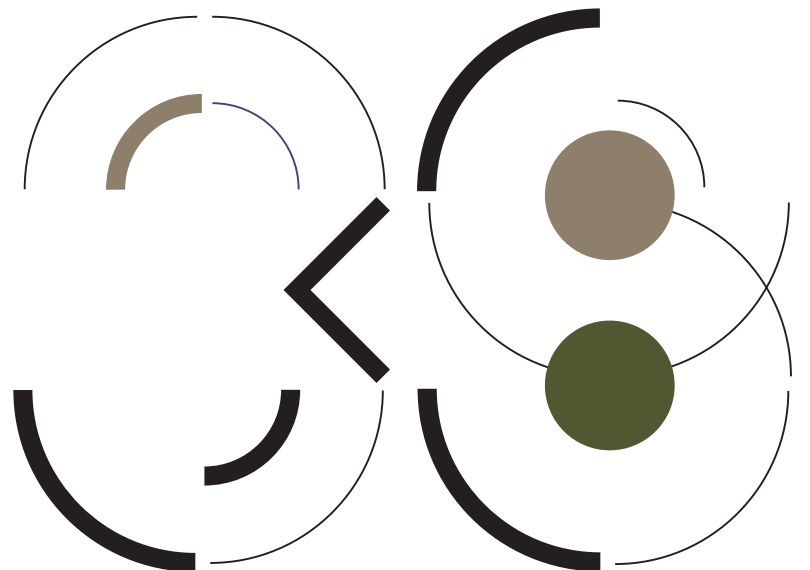
TILL VILDINGARNAS LAND
Helena Granström vill ha konst som ger röst åt kroppens undanträngda lidande.

KONSTEN ÄR DET NYA SVARTA
Konservativt eller provokativt? Reaktionärt eller experimentellt? Fattigt eller lyxigt? Vi samtalar om konstens framtid.

KRIS?
Snuttifiering, tabloidisering och kommersialisering. Är konstkritiken dödsdömd?

SE PÅ MIG! JAG ÄR KONSTNÄR
Robert Stasinski finner vår tids konstnärsdefinition på Google.

VEM MINNS NOLLNOLLTALET?
Konstkupper, nynazister och rondellhundar. Vi sammanfattar ett dramatiskt konstdecennium.

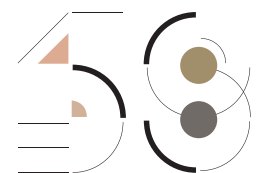
GLASSAX
Eva Nyström Rittsel berättar om en fantastisk tång.

MEDLEMSIDOR KRO/KIF

MEDLEMSIDOR BUS

DEN FJÄRDE STATSMAKTEN

BJARNES KONSTFABRIK

FOTO: JENNY MORTSELL

KONSTNÄREN NUMMER FYRA 2009 KONSTNÄREN NUMMER ETT 2010

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE: ANDERS RYDELL

FORM: NILLE SVENSSON

TEXTREDAKTÖR: ANNA ASPLUND

OMSLAG: BJARNE MELGAARD PORTRÄTTERAD AV VILLE SAVIMAA

REDAKTIONSRÅD: GUNILLA KIHLGREN, KARIN WILLÉN, PER WIRTÉN,

MALIN ÅBERG AAS.

MEDARBETARE I DETTA NUMMER: HEDVIG ANDERSSON,

AGNETA BORGSTROM, BEATA BOUCHT, HELENA GRANSTROM,

BENDIK KALTENBORN, STINA LOFGREN, JENNY MORTSELL,

SANDRA NOLGREN, MADELEINE NORLING, GUNILLA KIHLGREN-

SVARTSTROM, ROBERT STASINSKI, KARIN WILLÉN, MARIA WINTERSTRID,

ERIK WÄHLSTROM

PRENUMERATION HELÅR 250 KR

ANNONSER: ANDERS RYDELL, 070 7470 111

ANDERS@TIDNINGENKONSTNAREN.SE

ADRESS: ÅRSTAÅNGSVÄGEN 5 B, 117 43 STOCKHOLM

TELEFON 08-54 54 20 83, FAX 08-54 54 20 89

MEJL: RED@TIDNINGENKONSTNAREN.SE

TRYCK: TRYDELLS TRYCKERI AB

 TS-KONTROLLERAD UPPLAGA 6 600 EX

TIDNINGEN KONSTNÄREN GES UT AV AB SVENSK KONSTNÄRSSERVICE.

 Sveriges Konsthantverkare
& Industriformgivare

Konstnärernas Riksorganisation

The Swedish Artists' National Organization

Kanske började det när Ernst Billgren under nittiotalet bestämde sig för att ställa upp i tv-programmet *Fångarna på Fortet*? Svenska konstnärer brukade inte synas i lekprogram, och definitivt inte utanför public service-sfären. Naturligtvis väckte det känslor. Kunde verkligen en konstnär synas i Se & Hör och samtidigt räknas som en angelägen konstnär? Tveksamt!

Ett ovanligt mediecentrerat decennium senare vet vi svaret: Det går utmärkt!

Det Billgren gjorde var egentligen inte något nytt i en internationell kontext. Han traskade i Marcel Duchamps, Salvador Dalís och Andy Warhols väl upptrampade fotspår. Jeff Koons, Damien Hirst och Terence Koh är några samtida kollegor på röda mattan.

Men mycket har hänt bara sedan Ernst Billgren hängde med Fader Fourah. Det här numrets tillbakablick på nollnolltalet visar tydligt hur konsten har blivit en medial angelägenhet av rang. Pål Hollender, Joanna Rytel, Dror och Gunilla Sköld-Feiler, Lars Vilks, NUG och Anna Odell har alla under nollnolltalet skapat konst som nått landets löpsedlar – och i vissa fall rönt internationell uppmärksamhet (upprördhet). Det är denna konst som kommer att leva kvar i det allmänna medvetandet.

Nu är naturligtvis inte en löpsedel på något sätt en garanti för bra eller ens intressant konst. Det går dock inte att undgå att se att någonting betydelsefullt har uppstått i samspelet mellan media och konst. Förr bevakades konst i media – i dag pågår den i allt högre grad i media. Det har skett en allt tydligare uppdelning mellan konst som bevakas på kultursidor, och konst lever i symbios med – eller rentav uppstår i – media.

Det är knappast av ekonomiska skäl som konstnärer har låtit media bli deras galleri, ingen av ovan nämnda konstnärer från nollnolltalet har tjänat många kronor på sin konst.

Det är snarare i den snabbt förändrade medieutvecklingen vi ska söka förklaringen. Bara de senaste tio åren har vi sett en massiv medial fragmentisering. Morgontidningarnas kultursidor är inte längre konstsalets naturliga epicentrum. I numret stora reportage *Kris?* framgår det hur den kostsamma och ambitiösa bevakningen av kultur i de traditionella medierna undergrävs av allt lägre budgetar.

Nollnolltalet var först och främst amatörernas decennium. I princip varje omtalat internetprojekt har tagit makt från eliten och satt den i händerna på amatörerna. Med Wikipedia skriver vi vår egen encyklopedi, med Blogger vår egen tidning och med Youtube sänder vi vår egen tevekanal.

Robert Stasinski pekar i en essä i det här numret på att det nya överflödet av information tvingar konstnärer att vårda sina digitala varumärken – vare sig de vill det eller inte.

Tiden då en konstnärs framtid låg i händerna på en handfull konstkritiker i DN-skrapan tillhör redan det förflutna. Du blir inte längre utvald – du väljer. Makten och möjligheten att bli sedd och uppmärksam är allt mer upp till dig själv. Det är en i grunden positiv utveckling.

Det är därför inte förvånande att allt fler konstnärer istället för att göra »reklam« för sin konst går direkt på kärnan och gör konst av »reklamen«. I det här numrets rundabordsamtal frågar konstnären Linda Nordfors om inte konsten allt mer ersätter en journalistik som »övergivit sina ideal«. Att Anna Odell bara gör detsamma som Günter Wallraff en gång gjorde? Kanske ser vi ett nytt gränsland uppstå mellan konst och journalistik. Konst som den fjärde statsmakten? Det vore någonting!

ANDERS RYDELL

CHEFREDAKTÖR

POLITIKER HOTAR YTTRANDEFRIHETEN

KARIN WILLÉN

GUNILLA KIHLGREN-SVARTSTRÖM

Den 10 december applåderades Herta Müller när hon tog emot Nobelpriset i litteratur för sina skildringar från Ceausescus Rumänien och sin kamp för yttrandefrihet. Samtidigt visade Kulturnyheternas reportage samma dag att 38 procent av kulturpolitikerna på Gotland är beredda att begränsa yttrandefriheten.

Denna inställning tyder på en historielöshet kring vad som har hänt i länder där maktavarna fått dikterat villkoren för kulturen. Det fria ordet och den fria konstens uppgift är att skildra, ifrågasätta och kommentera samtidigt. I en väl fungerande demokrati har alla rätt att fritt uttrycka sina åsikter, tankar och känslor. Konstens uppgift är att roa och oroa, vara bekväm och obekvä. Yttrandefriheten är grundlagfäst. Politiker ska inte agera vare sig åklagare eller domare. För dessa uppgifter finns det ett rättsväsende. Politiker ska skapa förutsättningar för det fria ordet och den fria konstens, inte begränsa den.

De senaste åren har konst i Sverige flera gånger ifrågasatts av representanter för makten, med olika resultat. Israels ambassadör Zvi Mazel vandaliserade Dror Feiler och Gunilla Sköld-Feilers konstverk *Snövit och sanningens vansinne* år 2004. Utställningen fortsatte trots ambassadörens protester. Och år 2007 kapades det kommunala stödet till Kulturföreningen Södra Fot i Skarpnäck utanför Stockholm därför att de styrande inte var nöjda med den politiska inriktningen på föreningens verksamhet. I en stark demokrati ska ingen behöva vara rädd för att vara obekvä.

Sverige befinner sig i ett kulturatmosfäriskt lågtryck med få soltimmar, där kulturpolitiken riskerar att försvagas och splittras. Detta ökar vår oro för att flytta över ansvaret för den nationella kulturpolitiken till regional nivå. Vi ser stora skillnader över landet vad gäller insikten om konstens roll och position i förhållande till den politiska makten.

61 procent av kulturpolitikerna har i en enkät som SVT presenterade den 11 december svarat att de anser att regionens kulturmedel ska stärka den ekonomiska tillväxten i regionen. Det innebär att konsten på regional nivå kommer att instrumentaliseras och kommersialiseras ännu mer. Bild- och formkonstnärer verkar redan på en marknad som till stor del är kommersiell. Konstutövare och kulturverksamheter måste anpassa sig till marknadens förväntningar, och det begränsar den konstnärliga friheten. För att konsten ska vara fri krävs att den inte måste svara mot marknadens krav. Vi ser en risk för att

regionaliseringen av de nationella kulturmedlen försämrar livsbetingelserna för den ickekommersiella konsten. I och med detta hotas också yttrandefriheten.

Ambitionen från Regeringen att bredda konsten och kulturen är riktig, men metoden är fel. Regioner och kommuner lägger redan stora summor på kulturverksamhet. Det är från den statliga nivån vi vill få ett erkännande av hur viktig kulturen är för att bibehålla ett öppet, demokratiskt och tolerant samhälle.

Vi oroar oss också för att regeringen hastar igenom regionaliseringen av kulturmedlen. Den 28 januari 2009 skrev alliansens partiledare i en debattartikel på DN debatt: »Vi vill betona att noggrannhet måste prioriteras framför en snabb behandling när det handlar om förändringar som så tydligt kommer att påverka för medborgarna viktiga verksamheter.«

Detta verkar inte vara lika viktigt när det gäller regionaliseringen av kulturmedlen. Här kan man driva igenom omfattande strukturförändringar utan att ha kartlagt konsekvenserna för vare sig publiken eller de yrkesverksamma konstnärerna.

Slutsatsen är att staten inte får abdikera från ansvaret för kulturpolitiken, utan tvärtom måste stärka sin position gentemot regioner, landsting och kommuner för att garantera yttrandefriheten.

KARIN WILLÉN

RIKSORDFÖRANDE KONSTNÄRERNAS RIKSORGANISATION, KRO

GUNILLA KIHLGREN-SVARTSTRÖM

ORDFÖRANDE FÖR SVERIGES KONSTHANTVERKARE OCH

INDUSTRIFORMGIVARE, KIF

PORTFÖLJMODELLEN ÄR BRA!

I en debattartikel i KONSTNÄREN 3/2009 säger Karin Willén (KW) och Gunilla Kihlgren-Svartström (GK-S) »nej tack till portföljmodellen« och hävdar att de flesta professionella kulturutövare är emot den. Ett påstående som kanske är sant om man tror att de flesta professionella konstutövare finns i Stockholm. Men de finns även i övriga landet. Och vi har inte samma uppfattning, utan välkomnar portföljmodellen som ett sätt att bryta Kulturrådets alltför ensidiga stöd till de Stockholmsbaserade konstutövarna.

KW och GK-S tror att »den nationellt och internationellt intressanta konsten och kulturen riskerar att marginaliseras runt om i landet och leda till en ännu större centralisering av kulturutbudet«. Denna mening antyder att det pågår en centralisering av kulturutbudet, och det med dagens modell! Tanken med portföljmodellen är ju den motsatta, att bryta Kulturrådets »monopol« och möjliggöra en större geografisk spridning av kulturutbudet.

Sverige är till ytan ett relativt stort land med en mångfald av konstmuseer, konsthallar, gallerier, eldsjälar och konstnärer som är verksamma utanför storstadsregionerna och som sällan eller aldrig uppmärksammas av riksmidia eller av Kulturrådets bidrag. Trots detta visar eller skapar vi både nationellt och internationellt intressant konst. Med den regionala portföljen får vi betydligt större möjlighet att komma i åtnjutande av statliga anslag och därmed ytterligare höja vår kvalitet och vitalisera kulturlivet. Kompetensen finns ute i landet, att tro något annat är en grov underskattning och förolämpning av vår förmåga. Kulturrådet är en alltför Stockholmsbaserad institution som inte bör ha ensamrätt på kompetens.

KW:s och GK-S:s aversion mot portföljmodellen tycks vara ännu ett uttryck för att storstadsregionerna ska förlora en bit av bidragskakan! I Kulturrådets verksamhetsbeskrivning kan man bland annat läsa att »kulturpolitiken skall främja ett rikt kulturutbud i hela

landet«. Något man inte alltid varit så framgångsrika med. Det framgår ganska tydligt vid en granskning av konstanslagens geografiska spridning.

Jag tror och hoppas att portföljmodellen är en bra möjlighet för alla professionella konstutövare som verkar ute i landet att komma lite närmare besluten, och därmed också få ett bättre statligt stöd.

PONTUS LJUNGBERG
KONSTNÄR, ARKITEKT
MUSEICHEF LJUNGBERGMUSEET

SVAR DIREKT / KARIN WILLÉN OCH GUNILLA KIHLGREN-SVARTSTRÖM SVARAR PÅ PONTUS LJUNGBERGS KRITIK.

BEHÅLL PRINCIPEN OM ARMLÄNGDS AVSTÅND!

Kommuner och landsting bidrar redan med mer än nio miljarder kronor till kulturen. Det är strålande! Vid en regionalisering av de statliga kulturpengarna finns det en princip som är viktig att värna om. Det är principen om armlängds avstånd. Den innebär att beslut med konstnärligt innehåll fattas av oberoende konstnärliga experter, till exempel konstnärer och konstnärligt utbildade tjänstemän, och inte av politiker. Tanken är att politikerna som beslutar om pengarna inte ska besluta vem som ska få dem och därför finnas på just armlängds avstånd.

Principen är bra därför att den hanterar två kulturpolitiska dilemman: dels hur det offentliga ska bedöma kvalitet, dels hur det offentliga ska kunna stödja konsten utan att styra den. Principen om armlängds avstånd är en garant för en fri konst med integritet.

För att denna princip ska fortsätta att gälla efter en regionalisering av drygt en miljard statliga kulturpengar krävs att den här typen av oberoende referensgrupper, som i dag finns på statlig nivå, inrättas också ute i kommuner och regioner. På vissa håll finns de redan. En process, som vi tror kommer att fördyra administrationen av pengarna, jämfört med dagens system. Om inte mer pengar skjuts till blir det mindre pengar över till konsten och konstnärerna.

I vårt remissvar till Kulturutredningen skrev vi att vi ser en risk med att de regionala pengarna främst kommer att satsas på konst som är av regionalt intresse, eftersom vi är rädda för att regionala politiker ser den regionala tillväxten som överordnad en nationell kulturpolitik. Vi kan inte annat än hoppas att vi har fel.

Det vore värdefullt om effekten av portföljen blir att

konst- och konstnärspolitiken förstärks. Men KRO och KIF är fortsatt kritiska och granskande tills vi sett att inte mindre pengar går till själva konsten och kulturen som en effekt av regionaliseringen. Vi fortsätter att poängtera vikten av integritet och kunskap i beslutsprocesser kring vår nya nationella kulturpolitik, som nu kommer att effektueras av regionalpolitiker. När regionaliseringen av kulturen tar fart, är det fortsatt viktigt att peka på de svagheter modellen har och hur man ska komma tillrätta med dem.

KARIN WILLÉN
RIKSORDFÖRANDE KONSTNÄRERNAS RIKSORGANISATION, KRO
GUNILLA KIHLGREN-SVARTSTRÖM
ORDFÖRANDE FÖR SVERIGES KONSTHANTVERKARE OCH
INDUSTRIFORMGIVARE, KIF

DET KOMMERSIELLA KORSTÅGET

KOMMERSIALISM ÄR BRA! KONSTNÄREN OCH ENTREPRENÖREN LINDA NORDFORS VILL AVLIVA MYTERNA OM KOMMERSIALISMENS NEGATIVA VERKNINGAR.

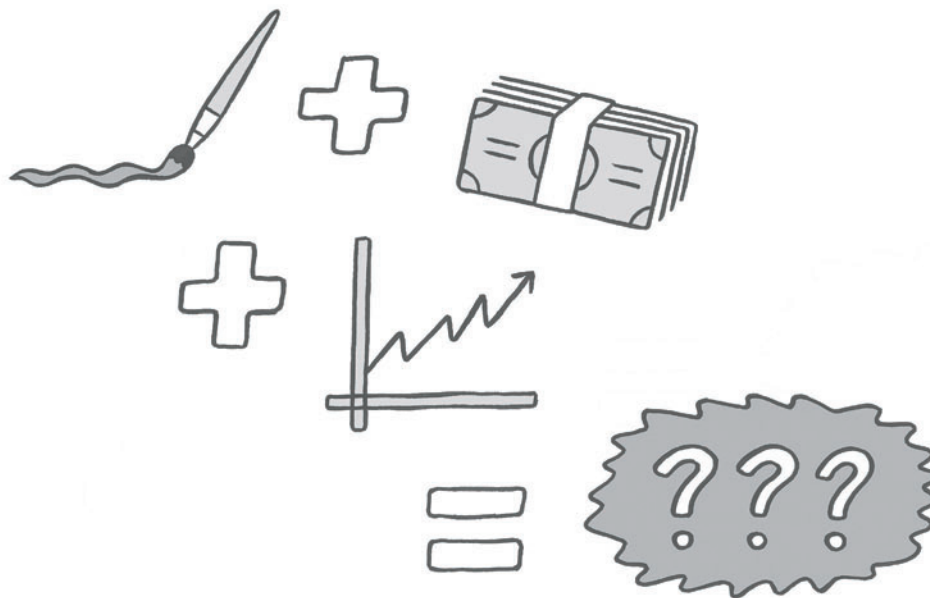

BILD: STINA LOFGREN

STOCKHOLM Det är sällan man hör konstnärer ropa efter en ökad kommersialisering av konstlivet. Linda Nordfors är undantaget. Hon drog nyligen igång uppropet *Det kommersiella korståget*, som bland annat vill låta »kommersialismen befria konsten!». 2001 grundade Nordfors Sveriges första konstbyrå för att skapa konst åt och för företag. Sedan dess har hon samarbetat med bland andra JC, Bianco Footwear och Armani.

Linda, vad är det kommersiella korståget?

– Det kommersiella korståget är ett upprop för att öka kommersialismen i konst- och kultursverige. Det övergripande målet är att stärka konstens oberoende. Det kan bara ske om valet av finansieringssätt av konstverket eller konstprojektet kan fattas av konstnären själv. För att nå dit vill vi öka konstnärers kommersiella kompetens och uppmärksamma kommersialismens positiva verkningar genom att fördjupa och nyansera hur ett kommersiellt samarbete kan ha för effekt, både för den enskilda konstnären och för konsten som helhet.

Varför började du intressera dig för frågan?

– Det kom som en reaktion på att beskrivningen av verkligheten var snedvriden. När väldigt många inflytelserika institutioner säger att »stipendier och bidrag är fint, kommersiella tankesätt är fult«, då undrade jag »varför säger de så?«. Det är extremt viktigt att ibland fråga sig »vem vinner på det här?«. Och jag kom fram till att varken konsten eller konstnären vinner på att den gamla idékulturen ska få fortsätta regera oemotsagd.

Du talar om positiva kommersiella verkningar i ditt upprop. Vad är en positiv verkning?

– En positiv kommersiell verkning är helt enkelt att en konstnär kan förverkliga sina visioner. Tidigare, när jag bara levde i den »traditionella« konstvärlden fick jag ofta höra att jag var tvungen att specialisera mig, var jag målare eller skulptör, tillhörde jag den eller den ism-en. Genom konstbyrån kan jag vara så bred i mitt konstnärskap som jag faktiskt är. Genom den har jag funnit min konstnärliga frihet, vilket är en mycket positiv verkning för mig.

Vilka är de vanligaste myterna om att samarbeta med företag tycker du?

– De vanligaste myterna är att man behöver kompromissa, att företag lägger sig i på fel sätt och att man får för lite betalt. Det sistnämnda har man själv som konstnär ansvar över, anser jag. För det är konstnären själv som sätter priset, och det är konstnären eget uppdrag att kunna motivera det. Jag har aldrig varit med om dåliga kompromisser eller oinbjuden inblandning från mina uppdragsgivare. Snarare möter jag ofta en väldigt stor respekt och ett stort mod från mina kunder.

Hur ser ett idealt samarbete mellan företag och konstnär ut?

– Det viktigaste är att det utgår från både företagets verklighet och konstnärens egen drivkraft. Att konstnären medvetet väljer sina kunder. Just nu arbetar jag med Sensus studieförbund. Det är helt fantastiskt! Förutom att samarbetet präglas av stor tillit och fantasi så är deras hjärtefrågor också något som berör mig djupt. De arbetar med livsfrågor, globala frågor och mångfald. Kan det bli mer angeläget än så?

Målet att kulturen ska motverka kommersialismens negativa verkningar togs bort ur Kulturutredningen. Går vi enligt ditt sätt att se på det mot bättre tider?

– Ja, kanske. Men bara om man samtidigt ger konstnärerna de redskap de behöver för att kunna agera på den kommersiella arenan.

Vad är det för redskap?

– Det handlar om kompetens att kunna göra affärer, att kunna sälja sig själv på ett sätt som känns bra hela vägen. Jag tycker inte att vi konstnärer ska avsäga oss den affärsmässiga delen av vår verksamhet till någon annan. Gör vi det ger vi också bort en del av vår självständighet. Så länge vi inte är lotto-miljonärer så är ekonomin en del av konstnärskapets livsvillkor. Och då är den för viktig för att inte ta hand om själv.

Vem stödjer det »Kommersiella korståget»? Är det ett ensamt korståg?

– Hittills har jag fått störst stöd från andra enskilda konstnärer som hör av sig till mig och hejar på, och från konststuderande som säger att de saknar det jag talar om i sin egen utbildning, så jag är inte ensam. Jag har också en bra dialog med KRO. Men det finns också många institutioner som jag försöker få dialog med vars strategi verkar vara att göra det till en icke-fråga, att helt enkelt inte prata om saken. Låt oss komma ihåg att det jag vill förändra har varit statiskt i många årtionden så det kommer inte att gå i en handvändning...

ANDERS RYDELL

NY KASSALAG

NU BEHÖVER DU HA ETT CERTIFIERAT KASSAREGISTER FÖR ATT FÅ TA EMOT KONTANTBETALNINGAR ÖVER ETT VISST BELOPP. MEN INTE OM DU ANVÄNDER SÅ KALLADE KONTANTFAKTUROR.

STOCKHOLM Den 1 januari 2010 infördes den nya kassaregisterlagen fullt ut. Den nya lagen säger att alla företag som säljer varor och tjänster mot kontant betal-

ning från och med årsskiftet måste ha ett certifierat kassaregister. Det är ett samlingsnamn för olika slags kassaapparater.

Syftet med den nya lagen är att »skydda seriösa företagare inom kontanthandeln mot illojal konkurrens« genom att göra det omöjligt att manipulera inkomstuppgifter. Lagen ökar Skatteverkets möjligheter till kontroll över kontanthandeln. Totalt berörs ungefär 200 000 näringsidkare av lagen.

Den nya lagen kommer att påverka de av KRO:s och KIF:s medlemmar som driver någon form av butik, eller har ett fast försäljningsställe där den mesta försäljningen sker mot kontant betalning.

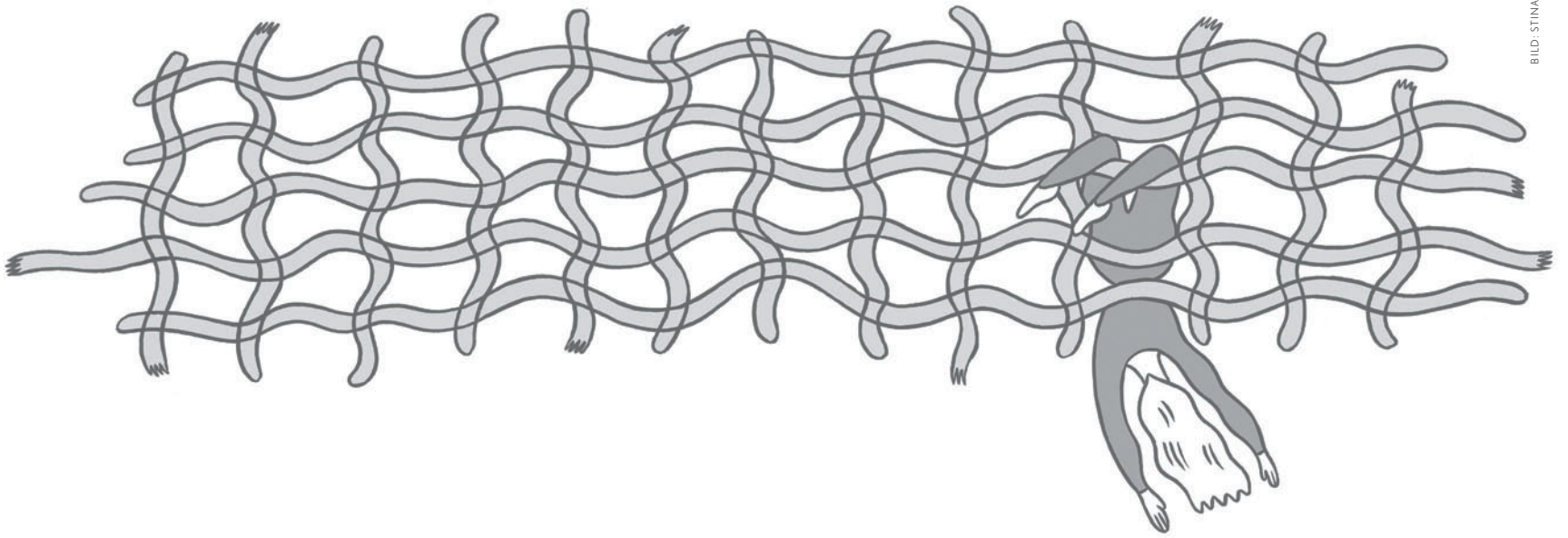
Men det kommer bara att krävas ett certifierat kassaregister om försäljningen uppgår till minst 169 600 kronor per år. Ligger försäljningen under den summan så är företaget automatiskt undantaget den nya lagen. Inte heller den som säljer sina alster mot att kunden betalar in på plusgiro eller bankgiro efter att de har fått

en faktura omfattas av lagen. Den fakturerade försäljningen behöver inte registreras i ett kassaregister. I dessa fall måste dock fakturorna uppfylla bokföringslagens krav på verifikationer.

Ett sätt att slippa skaffa ett certifierat kassaregister är att upprätta en faktura vid själva försäljningstillfället, samtidigt som kunden betalar kontant. Fakturan kallas då »kontantfaktura«. Sådan kontantbetalning kräver dock att fakturan följer bokföringslagens krav på verifikationer. Med andra ord uppgifter om när fakturan har sammanställts, när affärshändelsen har inträffat, vad fakturan avser, vilket belopp den gäller och vilken motpart den berör. Kontantfakturan bör enligt bokföringslagens mening bokföras senast dagen efter affären. Om du tillhör dem som måste skaffa ett kassaregister, så ska detta numera anmälas till Skatteverket.

ELISABETH SAHLIN

<p>INGET ÅTAL MOT NUG</p> <p>STOCKHOLM Polisen lägger ner brottsutredningen mot graffitikonstnären NUG eftersom det inte går att bevisa vem som stod för skadegörelsen i hans omtalade installationskonstverk <i>Territorial Pissing</i>. NUG har erkänt att det var han som filmade installationen, men vägrat uttala sig om vem det var som vandaliserade den tunnelbanevagn som förekommer i videon.</p> <p>»Vi struntar i om eleven inte är vandalen. Det är hans projekt och han har erkänt delaktighet genom att filma och även fått filmkopior sålda under utställningar. Självklart kommer vi inte ge oss förrän vi fått ersättning«, sa SL:s ordförande Christer G Wennerholm till Metro i januari.</p> <p>Verket kostade SL drygt 100 000 i reparations- och saneringskostnader. Det är andra gången som brottsmisstankar mot NUG läggs ner.</p>	<p>VANDALORUM BÖRJAR BYGGAS</p> <p>VÄRNAMO Den 16 januari togs de första spadtagen till Vandalorum i Värnamo efter mer än ett decenniums diskussioner. Stiftelsen för att skapa ett konstcentrum i Småland startades 1998, men bygget har försenats av finansieringsproblem och interna motsättningar. Konstcentret kommer nu att färdigställas i flera etapper, där den första består av fem (av totalt 11) byggnader som invigas påsken 2011. Byggnaderna är ritade av den italienska arkitekten Renzo Piano, som ritade Centre Pompidou i Paris tillsammans med Richard Rogers.</p> <p>Carl-Olof och Jenz Hamrins stiftelse i Jönköping och sponsorerer från det lokala näringslivet står för finansieringen av den första etappen, som beräknas kosta 50 miljoner kronor. Vandalorum ska hysa tillfälliga och permanenta utställningar av konst och design, bland annat från Smålands Konstarkiv.</p>	<p>KULTURRÅDET DELAR UT EN MILJARD</p> <p>STOCKHOLM Anslagen som Kulturrådet fördelar till landets kulturinstitutioner under 2010 blir närmare 1 miljard. För att vara exakt 970 miljoner kronor, vilket betyder en höjning med ungefär 3,5 procent gentemot föregående år för institutionerna. Huvuddelen, nästan 800 miljoner, går till landets musik- och teaterscener. Drygt 140 miljoner kronor fördelas till 27 regionala museer. Bland dem som får höjda bidrag finns Gotlands museum och Norrbottens museum. Pengarna ska bidra till museernas arbete med den samtida konsten.</p> <p>Om Kulturutredningens föreslagna portföljmodell godkänns, kan det vara sista gången Kulturrådet fördelar de regionala stöden.</p>	<p>KONSTENS AMAZON HAR ÖPPNAT</p> <p>LONDON CultureLabel heter webb-butiken som har kallats konstens motsvarighet till internetbokhandeln Amazon. Butikens affärsidé är att sälja föremål från världens stora museishoppar. Med andra ord allt från t-shirts med Damians Hirst döskalletryck, Andy Warhols magiska kuber till broscher formade efter Salvador Dalís mustasch. På sidan kan man köpa konstrelaterade föremål från 75 museibutiker över hela världen. Besök på culturelabel.com.</p>
<p>KLASSISK KONST VINNER ÖVER MODERN</p> <p>LONDON Finanstidningen Bloomberg rapporterade nyligen att verk av samtidskonstnärer som Damien Hirst och Jeff Koons nu bara är värda hälften av vad de var 2005. Tidningen spår att det kommer ta minst tio år innan priserna på samtidskonst återhämtar sig till samma nivåer som före finanskrisen. Förklaringen är att konstköparna nu istället köper äldre konst, som är en säkrare investering.</p> <p>I februari ropade en anonym budgivare in Alberto Giacomettis skulptur <i>L'homme qui marche I</i> för 65 miljoner pund, motsvarande 750 miljoner svenska kronor. Därmed slogs det tidigare rekordet för världens dyraste konstverk, Pablo Picassos <i>Garçon a la Pipe</i>.</p> <p>Giacomettis skulptur var ett offer för finanskrisen, den hade tillhört den kollapsade Dresdner Bank. Den nuvarande ägaren Commerzbank har lovat att skänka försäljningssumman till välgörenhet.</p>	<p>LARS NITTVÉ AVGÅR I HÖST</p> <p>STOCKHOLM Den 31 oktober avgår Lars Nittve som chef för Moderna Museet, en tjänst han haft sedan 2001 då han ersatte David Elliott. Under Nittves tjänst har 150 utställningar ägt rum på museet. Enligt ett pressmeddelande från Moderna har Nittve bland annat lyckats fördubbla antalet besökare under sin tjänst, från drygt 250 000 till 500 000 per år.</p> <p>Lars Nittve har även framgångsrikt startat exklusiva stödgrupper till museet. Bland andra stödgruppen 100 vänner och den USA-baserade föreningen The American Friends of the Moderna Museet Inc. Sammanlagt har museet under Nittves period mottagit 400 miljoner i konst och pengar.</p> <p>Det är ännu inte klart vem som efterträder Lars Nittve. Enligt Expressen har bland annat Leif Pagrotsky intresserat sig för tjänsten. Det har även ryktats om Daniel Birnbaum som en trolig efterträdare.</p>	<p>POLIS, POLIS, POTATISMOS BLIR KONST</p> <p>MALMÖ konsthall har bjudit in ett tiotal konstnärer för att skildra Maj Sjöwalls och Per Wahlöös klassiska deckarroman <i>Polis, polis, potatismos</i> från 1970. Utställningen ska enligt initiativtagaren Jacob Fabricius, som är chef för konsthallen, pågå på offentliga platser runt om i Malmö som är med i boken. Bland annat på Savoy hotel där boken inleds med att en direktör mördas mitt under en middag. Utställningen planeras pågå under tio dagar i juli. Malmö konsthall har ännu inte sagt vilka konstnärer som deltar.</p>	<p>BOK OM KULTURUTREDNINGEN</p> <p>GÖTEBORG 2008 hoppade idéhistorikern David Karlsson av från arbetet med Kulturutredningen. Anledningen var en konflikt med utredningsgruppens huvudsekreterare Keith Wijkander. Nu ger Karlsson ut boken <i>En kulturutredning – pengar, konst och politik</i> där han ger sin förklaring till varför utredningen, i hans ögon, havererade. I en intervju i Göteborgsposten sade Karlsson såhär om utredningens resultat:</p> <p>– Alla stora frågor sköts på framtiden, för vidare utredningar, och i princip slogs bara fast att Kulturrådet inte längre ska utreda sig självt. Därutöver innehåller ju proppen bara ett par huvudlösa förslag om att ta bort inkomstgarantin för ett antal konstnärer i landet och att förändra stödet till kulturtidskrifterna, vilket de sedan fick backa på.</p> <p>Boken <i>En kulturutredning – pengar, konst och politik</i> ges ut av Glänta Produktion.</p>
<p>SUCCÉÅR FÖR KONSTMUSEERNA</p> <p>SVERIGE Besöksstatistiken för 2009 visar på en tydlig trend, det är kö till landets konstmuseer. Konstmuseet i Göteborg är årets vinnare, med nästan 90 000 fler besökare än 2008. Dragplåstren var Ivar Arosenius och utställningen <i>Annan Konst</i> – som visade amatörkonst.</p> <p>Även Moderna Museet gjorde publiksuccé, och drog totalt 562 916 besökare under året. Det var mycket tack vare Salvador Dalí-utställningen, inte sedan Picassoutställningen 1988 har en utställning lockat lika många. Museets Malmöfilial öppnade först på annandagen, men hann ändå locka 10 000 besökare på drygt en vecka. Även Malmö Konsthall ökade med 70 000 besökare 2009 jämfört med 2008.</p> <p>Nationalmuseum och Dunkers kulturhus gick däremot mot trenden och minskade.</p>	<p>STUDIO FÖR PERFORMANCE PRISAS</p> <p>MALMÖ Konstnärerna Elin Lundgren och Petter Pettersson tilldelades i december Sveriges bildkonstnärersfunds Dynamostipendium på 100 000 kronor.</p> <p>Elin Lundgren och Petter Pettersson leder tillsammans sedan 2007 Lilith Performance Studio i Malmö, som är Europas första renodlade produktionsstudio för performance. De får priset för att de »skapat en mötesplats och en unik scen för den internationella performance-konsten.« Lilith Performance Studio har gästats av konstnärer från bland annat USA, Japan, Indien och Kina. Dynamostipendiet delas ut för att »uppmärksamma kreativa personer som skapat personliga och positiva förutsättningar för bild- och formkonstnärer att producera och visa sina verk för en större publik.«</p>	<p>KONSTEN FRYSER I GÖTEBORG</p> <p>GÖTEBORG Värdefull konst kan ha skadats på Göteborgs konstmuseum till följd av den kalla vintern. Det är museets klimatanläggning som inte klarat av den ihållande kylan. »Efter så lång tid med kyla har själva fastigheten blivit nedkyld. Det blir som ett omvänt element vilket gör att fukten kommer ut«, sa chefen för Göteborgs konstmuseum till Göteborgsposten. Det är museets sjätte våning som drabbats, och nu stängts för allmänheten medan experter under undersöker om tavlor av bland andra Claude Monet, Paul Gauguin, Ernst Josephson, Carl Larsson och Anders Zorn har tagit skada av fukt.</p>	<p>HELIKOPTERRÅNARE ÄVEN BAKOM KONSTKUPP</p> <p>STOCKHOLM En 30-årig man som gripits i Dominikanska republiken misstänkt för delaktighet i det spektakulära helikopterrånet i Västberga var även inblandad i konstkuppen mot Nationalmuseum 2000. Precis som i Västberga var det grova rånet på Nationalmuseum mycket spektakulärt, då rånarna tände eld på bilar utanför Grand Hôtel och flydde i en motorbåt. Rånarna stal Rembrandtmålningen <i>Självporträtt</i> och två Renoirtavlor.</p> <p>Den 30-åriga mannen dömdes till ett års fängelse för att bland annat ha stulit bilarna som sattes i brand.</p> <p>Även i helikopterrånet misstänks mannen för medhjälp.</p>
		<p>RICHARD WRIGHT VANN TURNERPRISET</p> <p>LONDON I december fick konstnären Richard Wright motta Storbritanniens mest prestigefulla konstpris, Turnerpriset. Wright, född i London, har blivit mycket uppmärksammad för sina väggfresker, där han använder samma teknik som mästarnas från renässansen. Freskerna görs direkt på väggen, och det ingår i verket att det målas över och förstörs när utställningen är över.</p> <p>Turnerpriset delas ut av Tate Gallery till brittiska konstnärer under femtio år. Prissumman är på 25 000 pund.</p>	<p>RÄTTELSE I KONSTNÄREN 3/2009</p> <p>I artikeln <i>Konst som säljer</i> av Devi Brunson förekom en rad graverande fel i socialantropologen Raoul Gallis citat. Konstnären ber den intervjuade om ursäkt. Rättningarna finns nu införda i texten, som går att ladda ner i pdf på www.kro.se.</p>

TEXTILKONSTNÄRER TILL AKTION!

DEN TEXTILA KONSTEN HAR LÄNGE VARIT
MARGINALISERAD PÅ KONSTARENAN.
ORGANISATIONEN NORDIC TEXTILE ART
NU TAR TILL LOBBYVERKSAMHET FÖR ATT
FÖRÄNDRA KONSTVÄRLDEN.

BORÅS »Nästan ingen konstform har en så lång och fast förankrad tradition som den textila konsten i Sverige. En tradition av vävar, gobelänger och bruksvaror, som samtidigt representerar en kvinnokonst. Ändå tycks textilkonsten inte ha sin självklara plats i konstsvetser. Få gallerier ställer ut den och de stora pengarna finns egentligen enbart i den offentligbeställda textilkonsten. Beror detta på att det gått slentrian i svensk textilkonst, att den inte förmår att vara djärv och nyskapande?»

Konstnärrens tidigare redaktör Birgitta Gustafson formulerade ovanstående i nummer tre 1989. Hur mycket har egentligen hänt under de senaste tjugo åren?

Röhsska museet har tidigare varit en återkommande utställare av textilkonst, men museets nuvarande chef Ted Hesselbom tycker inte att textilkonsten varit särskilt relevant de senaste decennierna.

– Som jag ser det levde textilkonst i slutet av 1900-talet kvar i en förlegad tid och hade då inte utvecklats mycket sedan sjuttioalet då den var dynamisk, nytänkande och angelägen... fram tills idag har jag upplevt den som ett gäng omotiverat arga formgivare som vägrade införliva sig med övrig formgivning samtidigt som den aldrig riktigt fick komma in i det dåtida finrummet; Konst. De fanns mitt emellan och ingenstans.

NTA (Nordic Textile Art) är en ideell förening som vänder sig till professionellt utövande textilkonstnärer

i Skandinavien och kämpar för att textilkonsten ska få ta ett större utrymme. Man har bland annat som mål att »främja textilkonstens position i samtidskonsten«. Enligt Elsa Agélii, som sitter i NTA:s styrelse, startades organisationen som en direkt följd av att Röhsska ändrade sina prioriteringar.

– Röhsska Museet fick ändrat uppdrag 1997, och skulle plötsligt bara ansvara för »design och konsthantverk av brukskaraktär.« Därmed förlorade den fria textila konsten sin viktigaste offentliga visningsmöjlighet. För övrigt finns fortfarande för få institutioner som tar sig an den textila konsten med kunskap och engagemang. Var skulle de unga, cirka 20 nya textila förmågorna, som utexamineras från högskolorna varje år, kunna visa och få gehör för sin konst?

Hon menar även att intresset från media för den textila konsten är svagt.

– De skribenter som behärskar och intresserar sig för textilt baserad konst är mycket få. Den nationella pressen skulle inte kunna finna någon konstvetare, som är tillräckligt insatt, även om de skulle vilja det. För curatorer eller konstkritiker idag förblir vi därför okända. När konsthallar och konsttidningar söker konstnärer för utställning eller intervjuer, kommer vi sällan in i fråga.

Nordic Textile Art bildades 2006 och har idag drygt 260 medlemmar i hela Norden. Som ett led i att uppmärksamma textilkonsten producerar man utställningar, anordnar seminarier och workshops för textilkonstnärer i Skandinavien.

– Det finns inga elaka konsthallar som ignorerar textilkonst. Däremot hamnar textilkonst mellan stolarna – det är en konstform som har sina rötter i hantverket och en egen utbildning som inte ligger under konsthögskolan utan under designutbildningarna. När man arbetar inom »bruksfunktionen«, alltså med en konstnärlig kommunikation i sina verk så passar man inte in på designsidan och man är okänd på konstsidan, berättar textilkonstnären Malena Karlsson som arbetar med NTA.

– Textilkonstnärer försvinner i historieskrivningen som kvinnliga konstnärer gjort i alla år. Vår förhoppning är att den textila konsten skall synas och dokumenteras. När någon i framtiden forskar kan det ju se ut som om det inte fanns textilkonstnärer på 40 år!

Ni tar upp jämställdhetsaspekten. Anser ni att textilkonsten är extra drabbad av ojämställdheten inom konstlivet eftersom ni har huvudsakligen kvinnor som utövare?

– Textilutbildning attraherar till största delen kvinnor. Utövarna av textil konst är kvinnor. Precis som inom andra kvinnliga yrkesområden anses vi mindre viktiga och intressanta. Inom konstvetenskapen envisas man med att inordna den fritt uttryckande textila konsten under begreppet konsthantverk, det vill säga konst med en bruksfunktion. I vår praktik känner vi inte igen oss i den beskrivningen, säger Elsa Agélii.

Genusvetaren och journalisten Vanja Hermele menar att textilkonstens låga status i konstvärlden handlar om att de flesta utövare är kvinnor.

– Det finns inget i materialet eller uttrycksformen som kan förklara en lägre status inom textil konst mot andra konstformer. Vad kvinnor gör, nedvärderas. Kvinnor som tar sig in på mansdominerade områden blir ofta nedvärderade och negativt bemötta. Män som däremot tar sig in på kvinnodominerade områden, blir uppmuntrade och uppmärksammade. Männen är banbrytande i positiv bemärkelse.

Elsa Agélii upplever dock inte bara att genusaspekten är ett problem, utan även attityden från konstnärskollegor.

– Det hela bottnar i ointresse och okunskap. Kanske inte illvilja. Man har inte försökt sätta sig in i textila konstnärskap. Man säger att »Textil är inte ett konstnärligt medium, det är ett hantverk.« Vi ska vara medlemmar i våra fackorganisationer, KIF och KRO, men där försvinner vår identitet som textilt verksamma. Alltså vi ville fylla det tomrum som gör att vi inte har kunnat agera gemensamt för en bättre ordning.

Framöver ska NTA:s strategi rikta sig ännu mer åt lobbyverksamhet för att direkt påverka aktörer på konstscenen. Det kan bland annat handla om att och få museum och konsthallar att uppmärksamma den textila konsten. Idag har man bland annat ett samarbete med Textilmuseet i Borås.

– Det kommer även ingå att få kontakt med konstvetenskapen, duktiga skribenter och uppvakta konsthallar.

Målet är att få den textila konsten att uppmärksammas, men ändå behålla dess särart. Man eftersträvar inte en fullständig assimilering med samtidskonsten.

– Att den textila konsten är unik beror just på att den är materialbaserad, något som jag befarar skulle gå förlorat under konsthögskolan. Textil konst måste få finnas och uppmärksammas i sin egen rätt, säger Agélii.

MARIA LOVISA WERNER
ANDERS RYDELL

3 000 FÖRENINGSHUS MISTER KONSTBIDRAG

SAMLINGSLOKALORGANISATIONERNA FÅR UNDER 2010 SITT STATLIGA BIDRAG FÖR KONSTINKÖP KRAFTIGT MINSKAT. UNDER 2011 RISKERAR DET ATT HELT FÖRSVINNA.

STOCKHOLM Det statliga anslaget till Folkets Hus och Parker, Bygdegårdarna och Våra Gårdar för inköp av samtidskonst minskar från 3,5 miljoner förra året till 1,5 miljoner för 2010. Anslaget riskerar att helt försvinna år 2011. Beskedet kom utan förvarning i början av januari från Kulturdepartementet.

Folket Hus och Parker, Bygdegårdarna och Våra Gårdar har sedan slutet av sjuttioalet, med statligt anslag, bedrivit inköpsverksamhet av samtidskonst och konstnärlig gestaltning till sina samlingslokaler. Man köper medvetet och strategiskt in konst av yrkesverksamma konstnärer i Sverige. Fokus har legat på att skapa aktiva nätverk i hela landet; att nå ut till förorter och tätorter, städer och landsbygd.

Samlingslokalorganisationerna ser sig som en självklar arena för samtidskonst med sina nästan 3 000 föreningshus och miljontals årliga besökare. Man har hittills köpt in ungefär 250 nya konstverk per år, men organisationen går nu en oviss framtid till mötes.

– Att detta skulle ske hade vi inte den blekaste aning om. Ramanslaget för det som heter »Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön« har plötsligt mer än halverats. Man har plockat bort två miljoner kronor. Vi har inte fått något information om att anslaget är ifrågasatt. Vi tycker att det är oförskämt och fruktansvärt dåligt hanterat, säger Gunno Sandahl, kulturchef på Folkets Hus och Parker.

Beslutet uppfattas som ogenomtänkt och motsägelsefullt.

– Man pratar om tillgänglighet och att nå ut till nya grupper. Och det är precis det vi gör varje dag med den verksamhet vi bedriver. Å ena sidan säger man att man ska nå de här grupperna, å andra sidan drar man ett streck utan någon motivering, säger Paula Hoffmann, konstansvarig på Folkets Hus och Parker.

Vad innebär detta i praktiken?

– Att vi måste ställa in de flesta konstinköpsutställningar som är planerade. Det är mellan sju och nio utställningar planerade. Nu kommer vi antagligen kunna göra en. Om vi normalt har köpt in 250 konstverk per år så kommer vi kanske kunna köpa mellan 20 och 50 verk nu. Det är svårt att säga. Med en nollbudget för 2011 får vi lägga ner vår verksamhet, sluta göra konstinköp och sluta dela ut uppdrag för konstnärlig

gestaltning. Vi är helt beroende av de statliga pengarna, säger Gunno Sandahl.

– Det handlar om en infrastruktur som man klipper banden till. Många av de här platserna där vi visar konst har inga konsthallar och inga museer. Det pratar ju mycket om att satsa på förorten och på de mångkulturella områdena. Man frågar sig hur man når den publiken. Det gör man inte genom ett tillfälligt projekt. Det gör man genom att bygga ett förtroende med människor genom en kontinuitet i verksamheten. Då kan vi på ett helt annat sätt jobba med samtidskonsten. Jag känner att det är en slags rättvisefråga att ha rätt att ta del av den samtidskonst som finns ute i landet, säger Paula Hoffmann.

Hur drabbas konstnärerna?

– Man pratar mycket om arbetslinjen och det handlar ju om att konstnärer ska få uppdrag och kunna sälja sin konst. Nu minskar efterfrågan på konstnärernas arbete, både när det gäller konstnärlig gestaltning och inköp av konst. Det försämrar påtagligt situationen för konstnärerna, säger Gunno Sandahl.

Gestaltningssprojekten och inköpsutställningarna har haft en viktig plats i konstsvetiget, och fått en positiv respons från medverkande konstnärer. Många gånger har ett projekt som finansierats med statligt anslag spunnit vidare efter det ursprungliga samarbetet. För konstnärerna har det inneburit ytterligare inkomster i form av inköp och uppdrag.

Varför tror ni att de har gjort den här nedskärningen?

– Min spekulering är att man i brist på kunskap i en stressad situation valde att stryka detta. Jag tror inte att man har någon djupare analys kring det hela. Man är inte insatt i vad verksamheten sysslar med. Det enda vi fått till svar är att det är ett kärt budgetläge, att man har varit tvungen att prioritera. Det verkar vara något man strök i sista stund, säger Gunno Sandahl.

På Kulturdepartementet förnekar man att det är så det gått till.

– Den här regeringen har tre prioriteringar för kulturaktivitet. Barn och unga är en av de viktigaste. Vi har inte tagit bort några pengar ur kulturbudgeten och möjligheten att få betalt för sitt arbete kvarstår. Men vi har gjort en rad omprioriteringar för att satsa på, bland annat, Skapande Skola. De här pengarna går alltså till att få in professionell kultur i skolan. Det är bakgrunden till omprioriteringen. Hur det blir nästa år vet vi inte förrän i oktober, säger Marcus Hartmann, politiskt sakkunnig på Kulturdepartementet.

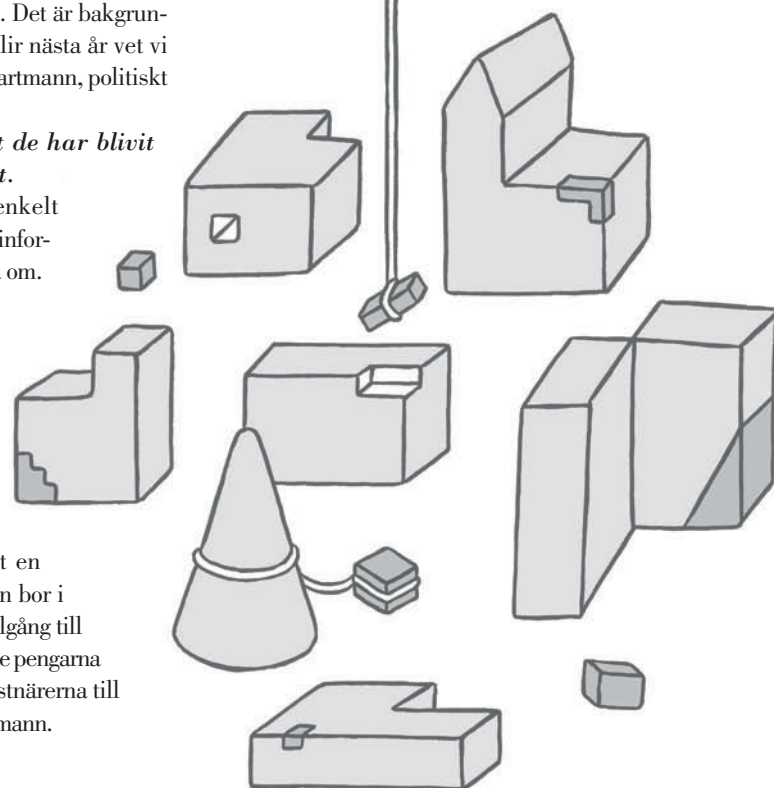
Organisationerna känner att de har blivit informerade om detta väldigt sent.

– Det är riktigt. Där får vi helt enkelt skylla på den mänskliga faktorn. De informerades sent och det är vi medvetna om.

Vi har bett om ursäkt för det.

Paula Hoffmann, konstansvarig på Folkets Hus och Parker, ställer sig frågande till Kulturdepartementets omprioritering.

– Barn och unga är ett prioriterat område också för samlingslokalerna i Sverige. För oss är det en målsättning att barn, oavsett om man bor i Hammarkullen eller Bureå, ska ha tillgång till bildkonst. Frågan är om de omfördelade pengarna nu kommer de yrkesverksamma konstnärerna till del överhuvudtaget, frågar Paula Hoffmann.

HEDVIG ANDERSSON

NÄRPRODUCERAD KONST

NEW YORK Finanskrisen har satt sitt avtryck på konstvärlden. I New York med dess utpräglade gallerisystem och förmögna konstsamlare märks detta extra tydligt. Marknaden dräneras på pengar och köpkraften sinar – men krisen är samtidigt en källa till inspiration. Bland Brooklyns många konstnärer uppträffas nya och kreativa sätt att finansiera konstprojekt, där publiken mer och mer tar över rollen som finansierare och beställare. En roll som traditionellt sett har varit reserverad för de rika.

Den lilla organisationen Feast (Funding Emerging Artists with Sustainable Tactics) baserad i norra Brooklyn är ett exempel på denna trend. Sedan starten i början av 2009 har man finansierat femton lokala konstprojekt, utan att ha någon egentlig budget.

Feast inspirerades av trenden med lokalt producerad mat och de konsumentstödda jordbrukskooperativen (Consumer Supported Agriculture) som blir allt vanligare

Vad kan konstmecenater lära av ekologiska jordbrukskooperativ?

I New York har en innovativ gräsrot rörelse gödslat konstvärlden med närproducerad, ekologisk och mikrofinansierad konst. Snart groer den även i Sverige.

i USA. De funderade på om det gick att ta dessa hållbara produktionssystem och applicera dem på konst istället. Målet var att kunna finansiera och skapa konst på ett lokalt, kollektivt och hållbart sätt.

I källaren till The Church of Messiah i Greenpoint dukar Feasts volontärer varje månad upp en stor middag för 200 till 500 personer. Råvarorna kommer från närliggande gårdar och ölen skänks av Brooklyn Brewery. Under middagen, som kostar mellan 75 och 145 kronor, presenterar tio konstnärer var sitt konstprojekt och sedan är det upp till middagsgästerna att rösta på det projekt de gillar bäst. Den som fått flest röster tar hem hela potten med inträdespengar i form av ett stipendium. Vid nästa middag visar vinnaren sedan upp vad man åstadkommit.

– Det är en väldigt enkel idé men den fungerar. Vi är ofta förvånade över hur mycket pengar vi fått ihop efter en kväll som mest känns som en rolig fest, säger Jeff Hnilicka,

en av grundarna till Feast.

Han ser sådana här kollektiva lösningar som ett nytt sätt för konstnärer att överleva och skapa konst på ett mer kostnadseffektivt och hållbart sätt.

–De flesta av oss har inte råd att stödja en konstnär till att göra ett helt konstprojekt, men kollektivt kan vi få saker att hända. Jag tror att detta är ett radikalt nytt sätt att se på saker, snarare ett väldigt gammalt sätt, som det finns anledning att återgå till.

Feast, som nu arbetar aktivt med att starta systerorganisationer i andra städer i USA, vill gärna lyfta fram den lokala dimensionen i sitt koncept. En del av tanken med Feast är att undersöka hur närproducerad kulturproduktion kan se ut.

–Ser man till miljön så finns det en tydlig poäng att äta närodlat. Drar man paralleller till konstvärlden är den ofta representerad på internationella biennaler och stora konstmässor. Vad händer om man tar resurserna som krävs för att göra dessa event och istället investerar dem i lokala kulturprojekt? Jag tror att vi skulle få en mycket starkare och intressantare konstscen.

Hnilicka menar att många företag och stora konstsamlare ser på konstverk som rena investeringar istället för estetiska kulturobjekt, och att den traditionella konstmarknaden därför blir sårbar i ekonomiskt dåliga tider.

–Det vi gör är väldigt annorlunda mot hur New Yorks konstvärld fungerar. Projekten vi finansierar har ofta en

naturlig samhällsanknytning och en inverkan på vårt lokalområde. Men det jag verkligen gillar med Feast är att vi ofta finansierar projekt som inte många andra skulle ge pengar till.

Hot dog – hot dog är ett exempel på ett sådant projekt. Konstnären Joseph Zvejnieks tillbringade en helg i en park i Brooklyn där han försökte få barn att reflektera över värdet av konst i näromgivningen. Han erbjöd barnen att välja mellan att få en gratis varmkorv som det tar två minuter att äta upp en gratis teckning på en korv, som man kan sätta upp på väggen hemma och kanske även berätta för sina kompisar om.

–Egentligen en helt galen idé. Det flesta institutioner skulle nog ställa sig skeptiska till att ge en konstnär 5000 kronor att köpa varmkorv för. Men likväl är det ett fantastiskt projekt.

I en annan del av Brooklyn bor Benjamin Ford Asriel. Som nyinflyttad och okänd koreograf drömde han om att sätta upp en dansföreställning i New York. Han insåg dock att det skulle bli svårt att hitta finansiering via de vanliga kanalerna utan att ha vare sig ett namn eller kontaktnät. Därför lanserade han Project Paper Trail som går ut på att dokumentera hela den kreativa processen online, som ett led i att få fram pengar.

Benjamin byggde en hemsida och kontaktade fyra dansare. Han publicerade deras repetitionsschema online och har sedan dess via hemsidan försökt hitta sponsorer till alla enstaka dansrepetitioner. En repetition à fyra timmar kostar 1500 kronor, två timmar 750 kronor och så vidare. Hittills har han fått in dryga 65 000 kronor från 80 olika sponsorer. I gengäld får de sina namn publicerade på hemsidan, och en länk till en videofilm från den repetition de varit med om att sponsra.

–Att be om pengar utan att ge något tillbaka tycker jag

är respektlöst. För mig är det viktigt att ha något konkret att erbjuda folk. Kanske för att dans är en så ogripbar konstform. Det vi gör är ju egentligen galet, vi går in i ett rum där det inte finns något, sen jobbar vi och sliter och när vi går därifrån finns det fortfarande inget!

Benjamins ambition är att vara så tydlig som möjligt med hur mycket det kostar att sätta upp en dansföreställning och hur han arbetar. Project Paper Trail är på så sätt till lika stor del en dokumentation av finansieringsprocessen som ett sätt att åskådliggöra den kreativa process som koreografen och dansarna går igenom. Alla repetitioner videofilmas och Benjamin och de fyra dansarna för även dagbok över vad som hänt under repetitionen och de tankar som dykt upp efteråt. Videofilmer och bilder på de handskrivna dagboksinslagen läggs sedan ut på hemsidan efter varje repetition.

Benjamin tror att liknande dokumentation kommer att bli allt viktigare nu, i takt med att fler konstnärer har börjat rikta sig till individuella sponsorer. Och för de som ägnar sig åt tidsbaserad och processdriven konst som dans är det särskilt viktigt att kunna visa upp vad pengarna faktiskt kommer att användas till.

– Istället för att bara donera pengar märker jag att investerare vill känna sig delaktiga. Man ger inte pengar på måfå utan vill ha något tillbaka, som en konstnärlig transaktion. Att engagera folk på ett personligt plan och inkludera dem så mycket som möjligt i processen tror jag alla tjänar på. Det får folk att bry sig om vad du håller på med och därmed ökar också viljan att ge.

Ett annat exempel på en ny form av mikrofinansiering är Kickstarter.com. Det är en internetbaserad finansieringsplattform som använder sig av nätet för att matcha ihop

» MÅLET VAR ATT KUNNA
FINANSIERA OCH SKAPA
KONST PÅ ETT LOKALT,
KOLLEKTIVT OCH
HÅLLBART SÄTT «

kreativa människor och idéer med folk som gillar konst och är beredda att donera en slant.

Konstnären och fotografen Emily Grenader la upp en videofilm på Kickstarter där hon presenterade sitt måleri-projekt *Giant Crowd Painting*, en gigantisk oljemålning över en folksamling. Hon förklarade hur mycket pengar som behövdes, hur de skulle användas och satte upp en tidsram för insamlingen, vilket Kickstarter kräver av alla projekt.

– Mitt mål var att samla in 15 000 kronor på två månader, men de sista dagarna rasslade det till ordentligt och

jag blev riktigt förvånad när det visade sig att jag fått in mycket mer, drygt 22 500 kronor.

Kickstarter lanserades i april 2009 och har redan fått ett stort genomslag. Genom att besökare går in på sajten och klickar runt bland de olika projektförslagen, och donerar pengar till de idéer de tycker om och vill se förverkligas, har drygt 3,5 miljoner kronor samlats in till 500 olika projekt.

Yancey Strickler, som även han bor i Brooklyn, är en av grundarna av Kickstarter. Tanken var att skapa en ny sorts villkorligt finansieringssystem där människor, idéer och publik möts.

– Vi ser oss som en kreativ och konstnärlig marknadsplats där man kan uttrycka vad man vill göra och förhoppningsvis hitta support, säger Yancey Strickler.

Bara om projektet lyckas bli finansierat till hundra procent inom slutdatumet för insamlingen dras pengarna från givarnas konto. Misslyckas man händer ingenting och de får behålla sina pengar. Ungefär 45 procent av projektet som postas på Kickstarter når sina finansieringsmål, och det har blivit något av praxis att man får en belöning om man varit med om att finansiera ett projekt som blir av.

– Vi poängterar värdet av belöningar, om man ger pengar till någon ska man få något tillbaka, säger Yancey Strickler.

I samband med att Emily Grenader la upp sitt projekt *Giant Crowd Painting* på Kickstarter erbjöd hon sina supportrar olika former av belöningar. För 216 kronor blev man förevigad i den gigantiska tavlan, och för 720

kronor fick man dessutom ett litet handmålat porträtt samt ett fotografi av tavlan. Alla som gav minst 15 kronor fick följa hennes arbete med tavlan online.

Sådana här projekt är typiska för Kickstarter. Känslan av att vara delaktig under processen och att få ta del av det färdiga resultatet är en stor del av lockelsen när besökare bestämmer sig för att donera pengar.

– En del är verkligen intresserade av att se hur det går till att måla en så här stor tavla. Det kan ge alla människor, även icke-konstnärer, en relation till tavlan eftersom de fått vara med från början till slutet. Även om det är mitt projekt och jag bestämmer så är folk ändå involverade som observatörer. Hade jag istället fått ett vanligt stipendium hade ingen sett tavlan förrän den var klar, menar Emily Grenader.

Yancey Strickler håller med.

– Jag ger pengar till ganska många projekt och jag kan inte komma på något annat sammanhang där man har liknande möjligheter att interagera i själva skapelseprocessen och även ta del av det färdiga resultatet. I stället för att lägga 150 kr på ett museibesök så kan man på Kickstarter för samma peng vara med och skapa konsten.

En svensk version av Kickstarter håller på att utvecklas av mångsysslaren och entreprenören Jonas Eklund. I sann Kickstarter-anda kan du donera pengar till projektet på kickstarter.se.

TEXT: MARIA WINTERSTRID

EN

BJÖRN

I

NEW

YORK

DET RÅDER EN FEBRIL aktivitet i den norska konstnären BJARNE MELGAARDS magnifika ateljé i Brooklyn. I den flera hundra kvadratmeter stora lokalen jobbar tjugo assistenter koncentrerat med ett femtiotal stora målningar samtidigt. Det är som att kliva in i Tomtefars fabrik, fylld av stora lådor med penslar, färg och annat konstnärsmaterial.

Bjarne Melgaard är numera en eftertraktad konstnär, som de senaste åren nått toppen i internationella sammanhang. Och flera soloutställningar är redan inplanerade. När vi träffas är Bjarne i full färd med att sammanställa den stora retrospektiva utställningen *Jealous*, som pågår till den 25 april på Astrup Fearnley Museet i Oslo. Där visar han både nya och äldre verk.

Bjarne Melgaard är i mångas ögon en av vår tids mest provocerande och kontroversiella konstnärer. Det har varit en hel del turbulens kring honom, särskilt här i Sverige. I sina konstverk tar han sig an tabubelagda ämnen som pedofili, incest, död och sadomasochism, och det har orsakat flera mindre folkstormar. Under Kulturhuvudstadsåret i Stockholm 1998 organiserade Bjarne en utställning på Historiska Museet med DONALD MADERS fotografier av nakna pojkar, som många uppfattade som mycket provocerande. Utställningen utsattes för attacker av nynazister och en het debatt rasade om huruvida utställningen var barnpornografisk.

År 2000 polisanmälades Melgaards videoverk *All Gym Queens Deserve To Die* när det ställdes ut på Moderna Museet. En åklagare vid Tingsrätten ansåg att videoverket, där en vuxen man som sög på en bebisarm, var pornografiskt. Men inget åtal väcktes. År 2004 ställde Bjarne ut på Lars Bohman med en utställning på temat snuff movies, en filmgenre där människor dör på riktigt.

Vi sätter oss i en soffa i ateljén.

Bjarne Melgaards verk kretsar ofta kring det mest förbjudna. Med flera kontroversiella utställningar och mediastormar i ryggen skulle han lätt kunna titulera sig skandal-konstnär. Mediabilden som målats upp av Bjarne Melgaard, framförallt i Sverige och Norge, visar en människa som är ute för att provocera för sakens skull. Men det är tydligt att den bilden irriterar honom.

SER DU DIG SOM EN SKANDALKONSTNÄR?

– Det handlar ju om vad folk vill ta in för information. Jag står hundra procent bakom filmen (*All Gym Queens Deserve To Die*) och har inte något problem med den alls. Men jag har ju gjort så många andra saker så jag föredrar när folk intresserar sig för dem. Jag känner inte att jag har något behov av att rentvå mig. När man jobbar som konstnär så upplever man inte sina egna verk som provocerande. Jag har personligen inget problem med något så kallat rykte. Vad folk vill ta in är upp till dem. Nuförtiden är jag mest upptagen med att förhålla mig till mitt måleri och inte vad folk tycker och tänker. Reaktionen kring filmen var inte alls väntade eller planerade.

I SVERIGE HAR DINA KONSTVERK MÖTT KRITIK NÄSTAN VARJE GÅNG DU HAFT UTSTÄLLNING HÄR. ÄR VI SVENSKAR SÅ LIBERALA I VÅR SYN PÅ KONST SOM VI SÄGER OSS ATT VARA?

– Det är svårt att sätta fingret på det. Jag ställer ut en soloshow hos LARS BOHMAN i januari 2011, men sen så curerar jag också en utställning där i maj. Så det blir intressant att se hur människor reagerar på den (skrattar). Jag har ju många svenska kompisar och många svenska institutioner har varit mycket stöttande mot mig, exempelvis Malmö Konstmuseum. Så det har inte varit så farligt faktiskt, även fast jag haft en del problem i Sverige. Jag har inget emot att folk kritiserar mig. Jag gillar det faktiskt!

VAD HAR DU FÖR RELATION TILL STOCKHOLM IDAG?

– Jag har ju jobbat med Lars Bohman i många år. Lars har varit väldigt stöttande, även i perioder då ingen annan varit det. Stockholm är inte världens mest spännande kulturstad, men jag tycker om den mest på grund av Lars. Jag känner också MARIE-LOUISE EKMAN. Jag tycker att hon är helt fantastisk. Sedan gillar jag målare som TORSTEN ANDERSSON, JAN INGVARSSON och HANS WIGERT.

PÅ VILKET SÄTT ANVÄNDER DU MEDIA OCH PRESS, NU NÄR DU BLIVIT SÅ KÄND?

– Jag tror att jag mer ser pressen som en informationskanal så att jag kan kommunicera det jag jobbar med till människor utanför. Oavsett, så är jag personligen inte så bra på att kommunicera det jag gör. Jag har inte någon sådan superstar-status att jag kan nyttja pressen som ett maktmedel.

Bjarne Melgaard föddes i Sydney 1967. Under sextioalet kunde norska medborgare immigrera till Australien för en krona, och få sitt uppehälle där betalt under ett år. Så Bjarnes föräldrar bodde där tills sonen var fem år, då de flyttade hem igen. Han växte upp i Norge, men har levt utomlands större delen av sitt vuxna liv.

VARFÖR VALDE DU ATT BLI KONSTNÄR?

– Jag ville egentligen inte bli konstnär men ville gärna gå på en konsthögskola. Det var min stora ambition att komma in på en konsthögskola, men jag kunde inte se hur jag någonsin skulle kunna försörja mig som konstnär efter det. Sedan slog det mig att det kunde jag ju visst.

VAR DET LÄTT ELLER SVÅRT ATT BLI KONSTNÄR I NORGE?

– Jag gick min magisterutbildning på två olika konsthögskolor i Nederländerna, Rijkacademie och Jan van Eyck Academie. Så jag fick nog mer vad man skulle kunna kalla en europeisk start än en norsk start. Och i Norge är det ju så att om man lyckas på utsidan av landet gillar de en mer på insidan.

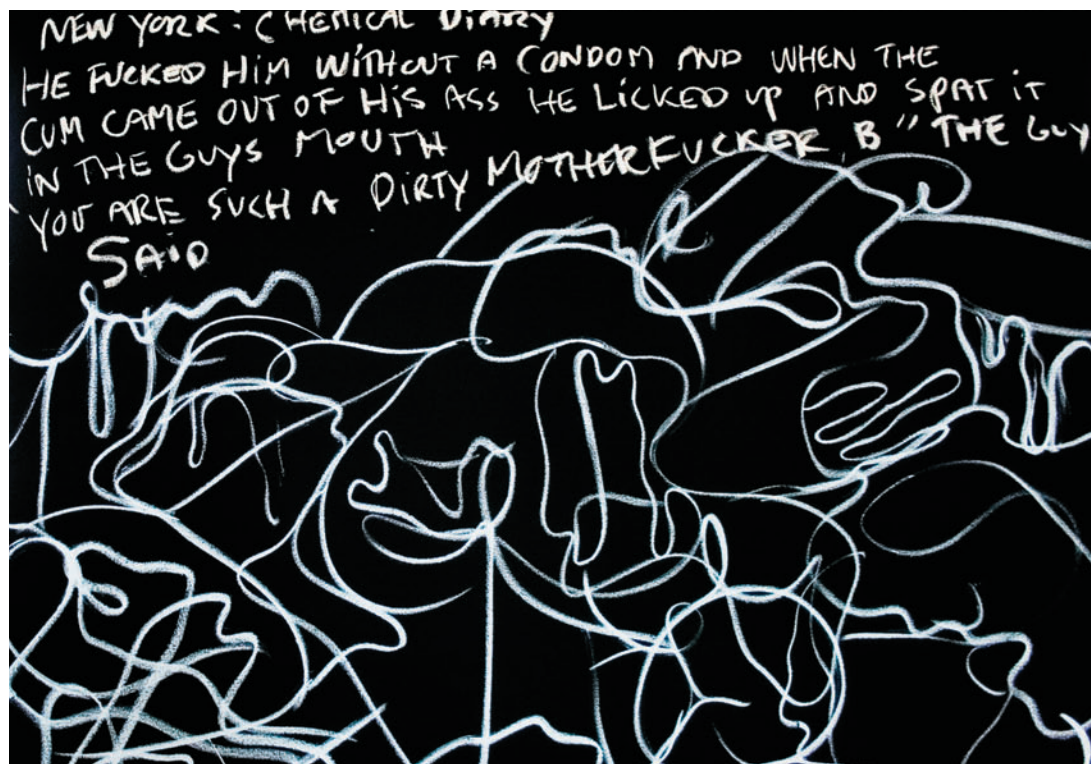
NÄR KOM DITT GENOMBROTT?

– Jag vet inte, jag har aldrig haft något genombrott (gapskratt). Nej, jag vet faktiskt inte, kanske på nittioalet när jag började göra internationella utställningar, och nu de senaste två åren med min flytt till USA.

» JAG SER
ALLA MINA
MÅLNINGAR SOM
SLAMPOR. JAG
SER MINA TAVLOR
SOM GRISAR «

MÅNGA AV DINA TIDIGARE VERK HANDLAR OM NORSK KULTUR, TILL EXEMPEL DEATH METAL. ÄR DET NÅGOT DU SYSSLAR MED FORTFARANDE?

– Jag jobbar ständigt med den norska identiteten. I mina nya verk målar jag bilder av min mor och far. Vi i Skandinavien har en så neurotisk syn på saker. Jag märker det tydligt när jag sitter här i New York och känner att jag bara måste se *Viskningar och rop* av INGMAR BERGMAN. Det är väldigt märkligt hur jag blivit så intresserad av Skandinavien genom att vara i New York. Det känns lite konfliktfyllt. Jag har ju inte bott i Norge under de senaste femton åren. Jag har en lägenhet där så nu reser jag lite fram och tillbaka. I Oslo jag har min familj. Jag försöker följa med i vad som händer i Norges konstliv så gott jag kan, men känner ibland att det inte är bra nog.

VARFÖR HAR DEN NORSKA DÖDSMETALLMUSIKEN BLIVIT DEN MEST EXTREMA I VÄRLDEN? TROR DU ATT DET LIGGER I DEN NORSKA IDENTITETEN PÅ NÅGOT VIS?

– Ja, jag tror definitivt att det är en del av den norska traditionen som härstammar från mytologin om Oden och Tor. I Norge finns det en slags vikingakultur som är sammankopplad med våld och andra extrema företeelser, men som på samma gång är väldigt sentimental. Man ser sig själv som en del av det norska landskapet och naturen. Det kan ha att göra med att Norge alltid varit ett ganska isolerat land. Mer isolerat än Sverige. Så jag tror att människor i det norska samhället känner mer press än i Sverige. De svenska dödsmetallbanden är inte i närheten så extrema som de norska. De har inte samma bakgrund och låter inte heller likadant.

MÅNGA AV DINA KONSTVERK PROBLEMATISERAR MORALISKA VÄRDERINGAR OCH GÅNGSE NORMER. ANSER DU ATT KONSTEN KAN FÖRÄNDRA SAMHÄLLET?

– Nej, men jag tror omvänt att samhället förändrar konsten. Vilken verklighet vi provar att slippa undan.

Bjarne har bott i New York i ett och ett halvt år nu och representeras av det prestigefyllda galleriet Greene Naftali. Han samarbetar även med det mer avantgardistiska galleriet Reena Spaulings. Han har två ateljéer. En mer representativ del i galleritäta Chelsea på Manhattan, och så den här ateljén som mest liknar en fabrik. De tjugo assistenterna arbetar efter Bjarnes instruktioner med underarbetet på tavlorna. Sedan lägger han på den slutliga finishen själv. På veckodagarna jobbar assistenterna och sedan går Bjarne dit på helgerna när han kan vara helt själv.

VARFÖR HAR DU SÅ MÅNGA ASSISTENTER SOM MÅLAR ÅT DIG?

– Att stå och måla bild efter bild är väldigt tidskrävande. Jag ville göra något som är kontextuellt och mitt sätt att måla är väldigt New York-inspirerat, det funkar inte att stå och måla som jag gjorde i Berlin. I Skandinavien är det viktigt att måla själv, allt ska vara så innerligt och äkta. Det ska vara akademiskt och välartikulerat. Det är stor skillnad mot New York. Jag jobbar med assistenter i

WANT
BLOOD SPORTS
BREATH CONTROL
YOUR HATE
YOUR BUCK COCK
THAT YOU STRANGLE
ME WHILE YOU FIVE ME
THAT YOU BEAT THE
SHIT OUT OF ME
YOUR DISGUST
YOUR IMPATIENCE
YOUR NEGLECT

» STORA TAVLOR ÄR ETT VÄLDIGT HETEROSEXUELLT FORMAT ATT ARBETA I. TONVIS MED FÄRG OCH STORA TUBER «

min ateljé här i Brooklyn. Jag väljer ut vissa bilder som de målar i realistisk stil, och sedan målar jag över dem i min stil. Måleriet tematiserar nya bilder av mig själv, min familj, mina gamla verk.

På väg mot konstens stjärnhimmel har Bjarne ett helt maskineri av gallerister och assistenter omkring sig. Och apparaten har vuxit i och med flytten till USA. Bjarne berättar att det är en stor lättnad att lämna Europa, där han flyttat runt de senaste 15 åren och bott i bland annat Amsterdam, Barcelona och Berlin.

ÄR DET SKILLNAD MELLAN ATT ARBETA SOM KONSTNÄR I NEW YORK OCH I EUROPA, TYCKER DU?

–Ja, det tycker jag. Man har ett annat sätt att se på saker här i Amerika. I Skandinavien tar man allt så bokstavligt, antingen så är man provocerande eller så är man akademisk. Allt måste vara så explicit och förklarande. Här i New York så är det mer komplext. Kontexten i mina verk har blivit mer komplex i och med flytten till USA.

Bjarne har en väldigt avslappnad stil. Med en muskulös kropp iklädd kamouflagebyxor och en sportig t-shirt ger han inte intryck av att vara en intellektuell snobb. Men han är blyg för kameran och vill helst inte bli fotograferad.

LEVER DU ETT FLAMBOYANT GAYLIV HÄR I NEW YORK?

–Absolut inte. Nej, det gör jag inte. Men jag går ut mycket på klubbar. Då går jag ut helt ensam och snackar med folk jag inte känner. Jag går ut fredagar, lördagar och söndagar. Då har jag speciella ställen jag går till. Jag gör en del research på sexklubbar i New York och pratar med folk där. Jag är intresserad av sexuella kulturer, som swingerkulturen. Tidningar som Screw Magazine och Treat intresserar mig. Det finns galna sexklubblokaler att se här i New York. Så det gör jag! Jag hatar män med mustasch. Goofy, nördiga killar – New Yorks

hipsters. Sådana ställen går jag inte till. Det är det värsta som finns.

PÅ VILKET SÄTT ÄR SEXKLUBBAR I NEW YORK OLIKA DE EUROPEISKA?

–Jag tror definitivt att sexklubbar i New York har en totalt annorlunda historia än de europeiska. New York var ju huvudstaden för sexklubbar innan AIDS kom, och var då kulturellt sammankopplade med ett avståndstagande från det normativa samhället. Jag är intresserad av hur hela den världen förändrades när AIDS kom till Amerika. Men jag tycker att de europeiska klubbarna är mer liberala, särskilt i Tyskland. Klubbarna i New York är konventionella.

HUR SER DITT LIV VARDAGSLIV UT?

–Jag bor i Chelsea. Jag lever väldigt sunt och går på gym och tränar två timmar dagligen. Jag har en teori om att kroppens styrka påverkar måleriet. Att måla är en väldigt fysisk företeelse. Det är klart att den form kroppen är i påverkar bilderna. Jag tränar musklerna i underarmarna för att kontrollera penselföringen. Jag gillar att göra fysiska saker, som att träna. Sedan har jag två hundar, Trine och Gro. Jag har väldigt mycket att göra. På fredagar, lördagar och söndagar åker jag och målar i min Chelsea-ateljé. Jag lever inte världens mest spännande liv.

HÄNGER DU MED ANDRA KONSTNÄRER I NEW YORK?

–Ja det gör jag. Jag är väldigt bra vän med MARILYN MINTER. Hon är min favoritvän i New York. Hon är fantastisk. Hon är också med i utställningen i maj på Lars Bohman.

HUR STÅR DET TILL MED KONSTSCENEN I NEW YORK I FINANSKRISENS SPÅR?

–Jag måste säga att jag inte har märkt av någon tung finanskris. Jag tror att de människor som lidit mest av krisen är mindre oberoende gallerier, men de större gallerierna expanderar faktiskt. Jag har inte känt av något, men jag har ju

» I NORGE FINNS DET EN SLAGS VIKINGAKULTUR SOM ÄR SAMMANKOPPLAD MED VÅLD OCH ANDRA EXTREMA FÖRETEELSER «

bara bott här i ett och ett halvt år så jag har inte någon djupare insyn i konstvärlden här.

JAG HAR HÖRT ATT DU ÄR EN
HARDCORE-FEMINIST?

– (Gapskratt). Jag vet inte om jag är en hardcore-feminist men jag identifierar mig helt klart mer med kvinnor rent känslomässigt. Jag gillar filmer med glamorösa och promiskuösa kvinnor från sjuttioalet, som DIANE KEATON i *Looking for Mr. Goodbar*. Jag gillar att läsa böcker om feminism. Till exempel ANDREA DWORKIN som menar att all penetration är våldtäkt. Jag tycker att feminism är intressant. Jag blir väldigt trött på all maskulin kultur i USA. Jag är inte intresserad av att vara en sådan man och har aldrig varit det heller. Att män kallar varandra för »bro« och så vidare. Jag bara avskyr det! Män med helskäg och mustasch som dricker öl! Jag orkar inte det!

VAD ARBETAR DU PÅ NU?

– Jag arbetar med solutställningen på Astrup Fearnley Museet i Oslo. Sedan ställer mitt alterego Rod Bianco ut på De Appel Museet i Amsterdam. Efter det har jag en solutställning på Greene Naftali i New York i maj, och så curerar jag på Lars Bohman samma månad.

HUR ARBETAR DU MED

UTSTÄLLNINGEN PÅ LARS BOHMAN?

– Jag har valt ut olika konstnärer som till exempel EDVARD MUNCH, DAVIS HAMMELS, EMILY SUNDBLAD och RICHARD HAWKINS. Utställningen kommer att heta *Don Juan in the Village* och bygger på en novell av JANE DE LYNN från åttiotalet. Den handlar hur hon befinner sig mitt i konstvärlden och betar sig som en slampa. Jag är väldigt intresserad av idén om konstnären som en slampa. Och även av en målning som en slampa. Jag ser alla mina målningar som slampor. Jag är intresserad av grismålningar, »Pig paintings«. Jag ser mina tavlor som grisar. Sexuellt. Idén om konstnären som en gris kommer ur idén att måla på ett sätt som inte är en

del utav en intellektuell diskurs utan mer utav en emotionell handling; rätt halvdan med inslag och smuts och stök.

HAR DU ALLTID KÄNT SÅ ELLER HAR
DET ESKALERAT PÅ SISTONE?

– Jag tror att det har att göra med mitt nya arbete med måleri. Mina tavlor är enorma i storleken. Stora tavlor är ett väldigt heterosexuellt format att arbeta i. Tonvis med färg och stora tuber. Jag är väldigt intresserad att som homosexuell konstnär anamma ett heterosexuellt format. Homosexuella konstnärer gör oftast konst som är liten, söt och känslösam. Jag vill att min konst ska ta en annan riktning. Jag vill också se konsten som en blandning mellan professionellt och praktiskt, men också smutsigt. Ett smutsigt sätt att göra saker helt enkelt.

Från att ha sysslat med film, teckningar och installationer ägnar sig Bjarne nu åt färgstarkt och textrikt måleri. Jag får associationer till Basquiat och graffiti.

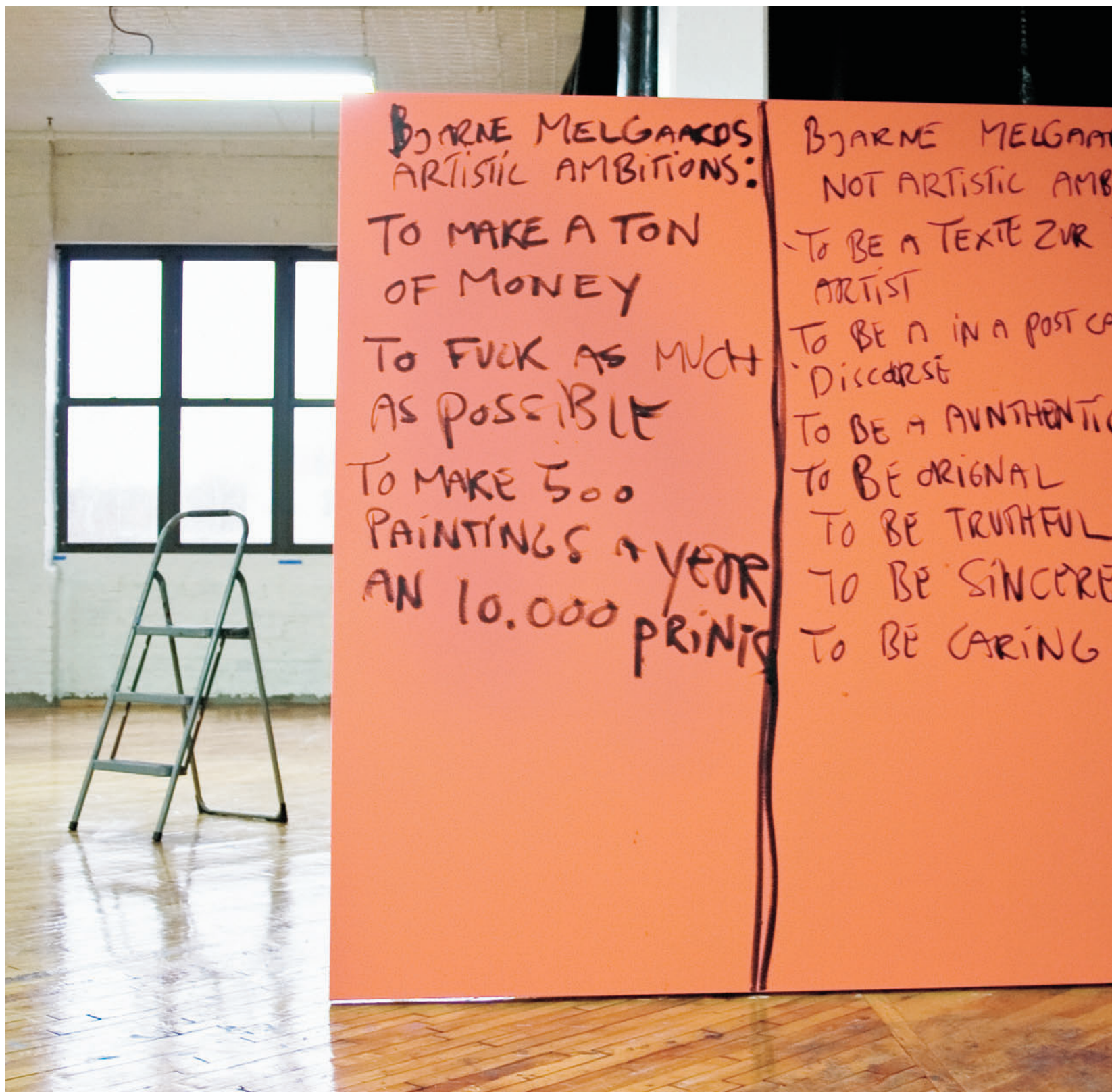
ARBETAR DU BARA MED MÅLERI NU,
ELLER I ANDRA MEDIA OCKSÅ? JAG
VET TILL EXEMPEL ATT DU GJORT EN
MÖBELKOLLEKTION FÖRUT.

– Jag håller på med en serie stora skulpturer. På utställningen som öppnar just nu på Astrup Fearnley Museum i Oslo har jag gjort en stor installation där jag har omarbetat några av mina gamla verk. Jag arbetar i flera olika media. Jag har filmplaner och jag ska tillverka leksaker tillsammans med ett japanskt företag. Leksakerna bygger på de figurer som jag målar. Sedan gör jag en tidning också. Så ja, jag gör massor med grejer.

TEXT: MADELEINE NORLING

FOTO: JENNY MÖRTSELL

BJARNE MELGAARD'S
ARTISTIC AMBITIONS:

TO MAKE A TON
OF MONEY

TO FUCK AS MUCH
AS POSSIBLE

TO MAKE 500
PAINTINGS A YEAR
AND 10,000 PRINTS

BJARNE MELGAARD'S
NOT ARTISTIC AMBITIONS:

TO BE A TEXTILE ZUR
ARTIST

TO BE A IN A POST CA
DISCOURSE

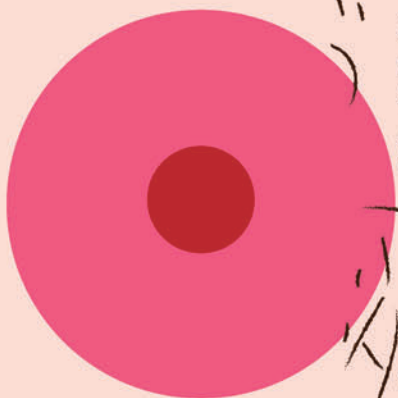
TO BE A AUTHENTIC

TO BE ORIGINAL

TO BE TRUTHFUL

TO BE SINCERE

TO BE CARING

TILL VILDINGARNAS LAND

Är konstens främsta syfte att förmedla en idé? Konstens ansikte är dubbelt, dels den sinnliga upplevelsens, dels konceptgestaltningens. Oenigheten om vilken av dessa aspekter som är viktigast var kärnan i förra årets debatt kring utställningen *Figurationer*.

Det idéburna konstverket talar i första hand till betraktarens medvetna, medan den konst som är orienterad mot känslomässig erfarelse kan utgöra en kraft som försätter andra, djupare, skikt av människan i gungning. Upplevelsecentrerad konst är en dialog mellan konstnärens flerfärgade, onåbara röst och betraktarens omedvetna. Eller en dialog mellan olika röster inne i betraktaren – kanske är det en polyfoni av stämmor som inte talar till varandra men enas i ett gemensamt omkväde i vilket ingen av dem känner nästa ton.

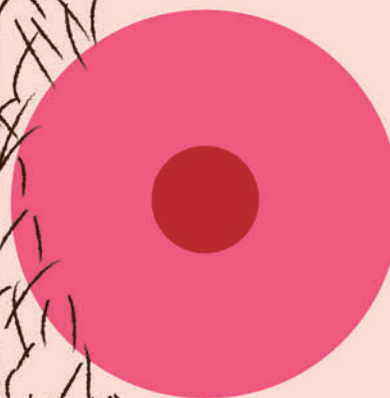
Denna sinnliga aspekt av konsten och upplevelsen av den låter sig svårligen förmedlas språkligt, i kritiska texter eller akademisk analys. Den dimension som istället framhålls i dessa fora – vilket också återspeglas i den konst som skapas – är de koncept eller idéer som konstverket är, eller tycks vara, avsett att förmedla. Då en konceptororienterad syn tar över konceptbegreppet reduceras konsten till bruksvara, och berövas därmed det som mest av allt skänker den angelägenhet: förmågan att låta människan ana ett värde bortom det instrumentella.

Avsaknaden av känslighet för sådana värden är kanske det som mest kännetecknar den dominerande kulturen. Här ska varje existens berättigas i termer av funktion och effektivitet. Här är djuren kött, vinden energikälla, människan arbetskraft. Här talar vi inte om naturen, utan om naturreservat och naturresurser. Och det är kanske just i samhällets syn på naturen – inre och yttre – som denna åskådning tydligast kommer till uttryck. Bilden av naturen som någonting som saknar värde utöver det instrumentella är en aspekt av ett förhållningssätt till världen som filosofen T. W. Adorno beskrev som naturbehärskande. Den för civilisationen tongivande tanken att människan i kraft av rationalitet och förnuft är höjd över

sin icke-mänskliga omgivning och i grunden oberoende av den, fri att kontrollera och nyttja den som hon vill. I den mån konsten förmår förmedla känslan av ett syfte större än det nyttoorienterade skulle den, genom analogi, kunna vidga det mänskliga sinnet till att rymma en sådan känsla också inför naturen.

I avhandlingen *Att uttrycka det undanträngda* (Glänta, 2009) diskuterar estetikdoktoranden Camilla Flodin den roll som konsten intar i Adornos tänkande, som enande kraft mellan kulturmänniska och natur. Adorno förstår det konstsköna som en brygga mot det natursköna i betydelsen natur befriad från nyttoperspektiv; i själva verket tror han att detta indirekta sätt att erfara naturens skönhet är det enda som vi har att tillgå. Det sköna i naturen som konsten kan bidra till att framhäva är alltså inte skönt i landskapsarkitekturens tillrättalagda mening, inte heller i romantikens bildestetiska. Adornos natursköna kan i någon mening sägas vara naturen i sig: skönhet som är lyftandet av en slöja från vår blick, ett plötsligt möjliggjort djupseende. Om denna upplevelse av blottad storhet hos det förmodat avsjälade för den civiliserade människans tanke till det över- eller bortomnaturliga är detta en konsekvens av hennes naturbegrepp. Det bortomnaturliga är egentligen ingenting annat än det som befinner sig bortom samtidens snäva syn på naturen. Naturskönhet är natur som frigjord från ideologisk dualism tillåts framträda i all sin materiella andlighet.

Medvetenhet om de aspekter av naturen som undertrycks av den förhärskande kulturen innebär också en sorg. Konsten blir en plats där denna sorg kan vidkännas och utforskas, där människan tillåts närma sig det lidande som hon som kulturvarelse åsamkar också sig själv. Det som genom det konstskönas friläggande av naturskönheten blir tydligt är vilka betydande offer som en naturbehärskande civilisation kräver av oss – mer än att vara en påminnelse om förlorad naturskönhet är den en påminnelse om människans förlorade förmåga att erfara skönheten direkt. Adorno förstår konsten som en bevarare av minnet av förlustens smärta, minnet av naturbehärs-

**Den konceptorien-
terade konstsynen
reducerar konsten
till en bruksvara
och mister förmå-
gan att ana ett
värde bortom det
instrumentella.
Konstens verkliga
roll är att upprätta
en länk mellan
kultur och natur,
menar poeten
Helena Granström.**

ningens baksida, han skriver: »Behovet av att låta lidandet komma till uttryck är förutsättningen för all sanning.« Och i detta har han rätt: upplevelsen av förlust förutsätter upplevelsen av att någonting har gått förlorat. Att minnas och uttrycka är avgörande.

Vilken typ av konst är det då som förmår etablera en länk mellan kultur och natur, som kan leda fram till en försoning mellan människan och den natur mot vilken hon hela tiden brottas? Den tradition inom vilken en sådan ambition är mest uttalad är den romantiska, vars framställning av naturen ju tydligt präglas av upplevelsen av en förlorad tidigare enhet, av en längtan till någonting mer ursprungligt eller vilt. Adorno menar dock att romantikens ifrågasättande av den naturbehärsningen enbart är skenbar, att den romantiska konstens egentliga verkan är motsatt. Dess omsorgsfulla upprättande av en estetisk vildhet är i sig ett sätt att utöva kontroll över naturen, att förneka dess närvaro inom det egna jaget och att stängsla in den med kulturellt dragna gränser. Den konst som, likt romantikens, söker nära sig naturens »mer« enbart genom att låta den sätta sin prägel på dess innehåll kommer med nödvändighet att medverka till rationalitetens behärskning av naturen.

Vad som istället måste till är en konst som i sitt formspråk vill utforska det vilda och som i detta bejakar en förlust av kontroll. Vidare är konstens självreflekterande drag centralt för Adorno; för att ett konstverk – någonting i grunden mänskligt skapat – ska kunna fungera som ett ifrågasättande av den kultur som vill göra hela världen till mänsklig konstruktion, krävs att den avslöjar sig själv som konstruerad. Konsten, som med nödvändighet verkar inom ramen för en tradition, kan utmana denna tradition enbart genom självmedvetenhet. Skälet, tycks Adorno mena, till att romantiken är lögnaktig, är att den förtiger sin egen artificialitet.

Hur ska man då tänka sig en konst som genom sitt formspråk förmår sätta människan i förbund med en natur som hon genom ekonomiskt, filosofiskt och vetenskapligt maskineri så länge fjärrmat sig ifrån? Den huvudsakliga uppgiften för en i denna mening

förmänskligande konst måste vara att påminna människan om den oändliga sårbarhet som hennes existens som biologisk varelse innebär. Enbart genom att avslöja den fiktion om kroppsligt oberoende som på ett så avgörande sätt utgör kulturens kärna kan konsten ingjuta mod i människan att inträda i den snåriga vildmark som är hennes egen kropp. Konsten måste förkroppsligas och därigenom förkroppsliga betraktaren. Och det är här som konstupplevelsen som sinnesrörelse blir central. Den konst som förmedlar ett ifrågasättande av naturbehärsningen på ett enbart intellektuellt plan befäster den samtidigt – genom att bekräfta kulturmänniskans bild av sig själv som icke-kroppsligt subjekt. För att förkroppsliga måste konsten sätta kroppen i rörelse. Det lidande som konsten enligt Adorno är förmögen att ge röst, är den undanträngda kroppens lidande.

Flodin nämner i sitt förord hur Adorno motsatte sig en filosofi som går att återge; han eftersträvade en tankevärld omöjlig att rekapitulera. Kanske kan detta avvisande förstas som resultatet av en insikt om betydelsen av det ordlösa som även omfattar konstupplevelsen så väl som naturupplevelsen. Så läst botar Adorno också den pessimism som kommer till uttryck i hans påstående att vi, i vårt nuvarande alierade tillstånd, enbart kan erfa naturen i förmedlad form. Han tycks i detta glömma att orden i bästa fall kan förmedla verkligheten eller aspekter av den, men att de aldrig kan vara vad som konstituerar den. Att det ordlösa inte blir mindre verkligt för att det är ordlöst, utan att orsaken till att någonting inte kan uttryckas språkligt tvärtom är att det äger en verklighet större än språkets.

HELENA GRANSTRÖM

ÄR FÖRFATTARE OCH FILLIC. I MATEMATIK.

HENNES TEXTER PUBLICERAS BLAND ANNAT I SVD, DIVAN, GLÄNTA OCH ORD&BILD.

HENNES SENASTE BOK OSÄKERHETSRELATIONEN UTKOM I JANUARI PÅ NATUR&KULTUR.

JOHAN LUNDBERG ÄR KULTURSKRIBENT, CHEFREDAKTOR FÖR AXESS MAGASIN OCH DOCENT I LITTERATURVETENSKAP. UNDER 2009 VAR HAN TILLSAMMANS MED CHRISTOPHER RÄDLUND CURATOR FÖR DEN UPPMÄRKSAMMADE UTSTÄLLNINGEN *FIGURATIONER* PÅ EDSVIKS KONSTHALL.

LINDA NORDFORS ÄR KONSTNÄR, FÖRELÄSARE OCH ENTREPRENÖR. ÅR 2001 GRUNDADE HON SVERIGES FÖRSTA KONSTBYRÅ, REFLECTION COMPANY, MED AFFÄRSIDÉN ATT SKAPA VARUMÄRKESBYGGANDE KONST. NU DRIVER HON PROJEKTET *DET KOMMERIELLA KORSTÅGET*, FÖR ATT ÖKA KOMMERIALISMEN I KONSTVÄRLDEN.

Vandaler, Muhammedkarikatyrer och dokusåpor. Vi lämnar ett händelserikt konstdecennium bakom oss. Men vad pågår i konstvärlden just nu, och vad händer under tiotalet? Blir det nya decenniet konservativt eller provokativt? Reaktionärt eller experimentellt? Fattigt eller lyxigt?

KONSTNÄREN *samlade galleristen* MARINA SCHIPTJENKO, *kulturskribenten* JOHAN LUNDBERG, *konstnären* LINDA NORDFORS *och konstkritikern* NATALIA KAZMIERSKA *för ta tempen på samtiden.*

... KONST FÜR ALLE ...

NATALIA KAZMIERSKA ÄR JOURNALIST OCH KONSTKRITIKER. HON HAR SKRIVIT FÖR BLAND ANDRA EXPRESSEN, KONSTNÄREN OCH BON. IDAG ÄR HON REPORTER PÅ STOCKHOLM CITY.

MARINA SCHIPTJENKO ÄR GALLERIST OCH MUSIKER. SEDAN 1991 HAR HON DRIVIT GALLERIET ANDRÉHN-SCHIPTJENKO I STOCKHOLM TILLSAMMANS MED CILÉNE ANDRÉHN. MARINA SCHIPTJENKO HAR TIDIGARE VARIT ORDFÖRANDE I SVENSKA GALLERIFÖRBUNDET. OCH SKRIVIT LEKRE BLAND ANNAT. 2008 UTKOM HAN MED SJÄLVBIOGRAFIN JAKTEN MOT NOLLPUNKTEN. EN ROMAN OM MIG SJÄLV DÄR HAN BESKRIVER SITT MISSLYCKANDE SOM ENTREPRENÖR.

BENDK KALTENBORN

ANDERS RYDELL: VÄLKOMNA! FÖR ATT BÖRJA NÅGONSTANS, TÄNKTE JAG TA AVSTAMP I NOLLNOLLTALET. VAD VAR DET EGENTLIGEN SOM FÖRÄNDRADES, OCH VAD TAR VI MED OSS IN I TIOTALET? FÖR TIO ÅR SEDAN VÄCKTE SONYS SPONSRING PÅ MODERNA MUSEET RAMASKRI. SKULLE DET KUNNA HÄNDA IDAG?

Linda Nordfors: I dag blir folk förbannade om de tar emot sponsring och tar för lite betalt för det. Det är ju det folk blir upprörda över; »vadå, de säljer Modernas varumärke för bara 50 000?!«

ANDERS: MODERNA SKICKADE HÄROM-DAGEN UT ETT PRESSMEDDELANDE OM LARS NITTVES BEDRIFTER. DET VAR TYDLIGT ATT DET RENT ADMINISTRATIVA VÄGDE TYNGST, ATT HAN DRAGIT IN 400 MILJONER KRONOR I SPONSRING. ÄR DET VAD SOM KRÄVS AV KULTURCHEFER I DAG?

Johan Lundberg: Det förefaller vara det absolut viktigaste i dag, att man som museichef håller en budget, mer än vad man har för visioner

Linda: En intressant fråga är vem som ska ha rollen att fixa budgeten? Den som traditionellt var »visionären« är den

som i dag drar in pengarna. Är det någon annan då som står för visionerna, eller är de lagda åt sidan?

ANDERS: HAR DETTA LETT TILL SÄMRE UTSTÄLLNINGAR TYCKER NI?

Johan: Visst, ett alltför ekonomiskt tänkande riskerar att generera ett väldigt fejt beteende. Rent ekonomiskt kan det ju i många fall vara kontraproduktivt att hålla hårt i plånboken. Om man måste ha täckning för varenda liten utgift, då vågar man ju till slut inte ta några risker, eller hur?

Marina: Jag är helt övertygad om att det påverkar kvaliteten. Och att man måste tänka på block-busters hela tiden. Som Dalí-utställningen på Moderna.

Johan: Dalí är typexemplet på det där. Den vinklingen var ju den kanske minst intressanta på hans konstnärskap i dagsläget. Ur ett intellektuellt och estetisk perspektiv. Vi känner till allt det där

ända sedan Warhols dagar. Men det är klart, det appellerar kanske till många presumtiva museibesökare? Det är enkelt att fatta vad det handlar om. Det är reklam, medialt genomslag ...

Marina: Problemet är att institutioner idag, på grund av extremt låga anslag, måste tänka blockbuster-utställningar för att klara sig. Minst en om året. Just nu gäller en traditionell konstsyn där det inte ska vara för krångligt och svårt.

Johan: Jag tror att det finns två generella problem när det gäller museiverk-

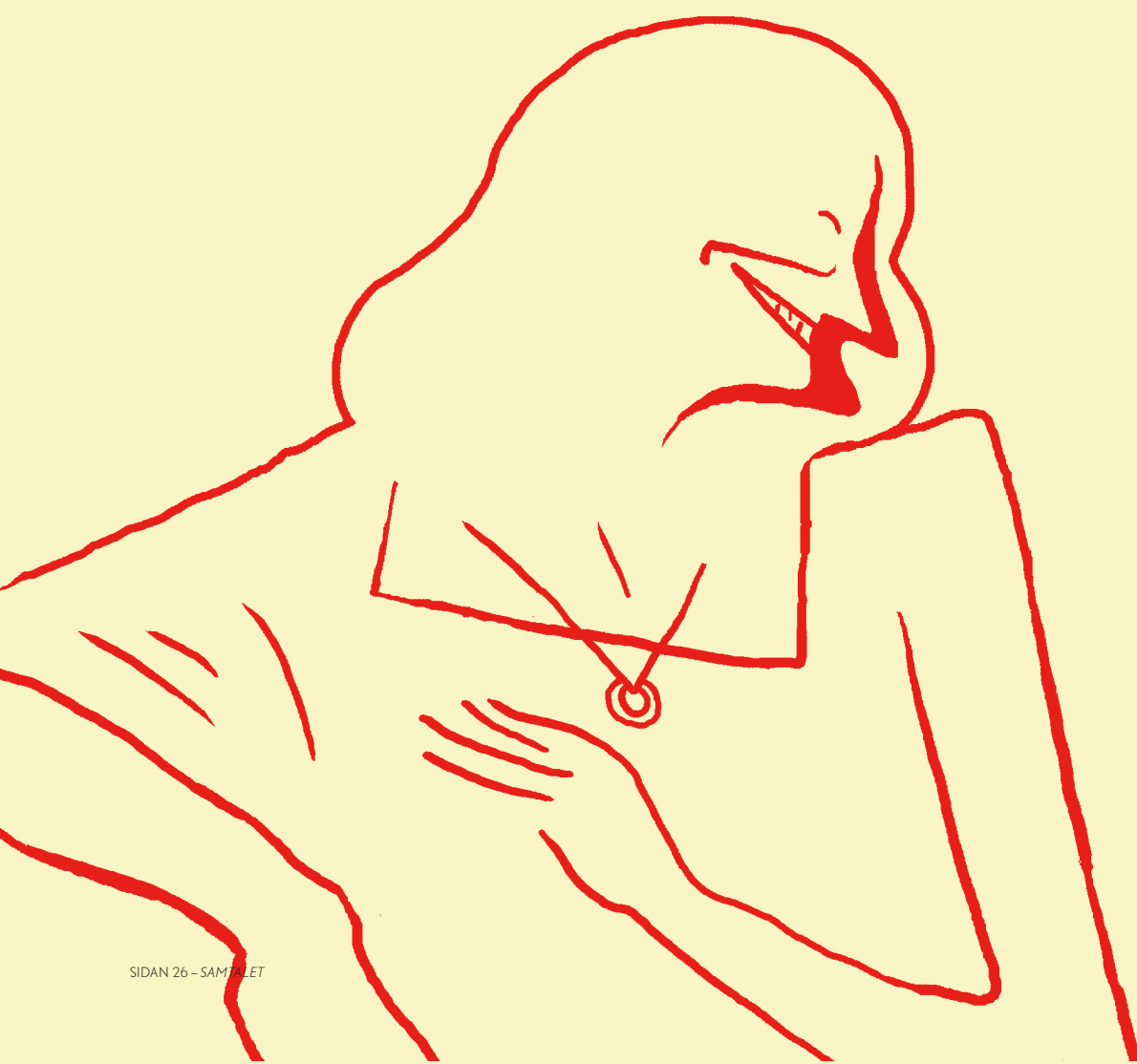
... OM KARIN MAMMA ANDERSSON PRU

samheten överlag. Det första är, som sagt, att budgetarna ska hållas. Den som inte håller en budget åker ut omedelbart. Det andra är att kulturcheferna får politiska direktiv, att det ska vara politiskt korrekta utställningar, det ska vara multikulturalism hit, queer dit. Politikerna ger ökade anslag om man uppfyller de här kraven. Men problemet är att ingetdera har någonting med konst att göra.

Marina: Som gallerist måste jag säga att med det tänket så skulle man skapa ett grymt ointressant galleri. Om man hade budgetuppföljning på varenda utställning, då skulle man ju utan tvekan segregera bort en väldigt stor grupp konstnärer.

ANDERS: NÄR VI TALAR EKONOMI, DET PRATAS MYCKET OM KONSTNÄREN SOM ENTREPRENÖR. VAD TROR NI KOMMER ATT HÄNDA FRAMÖVER? GENOMGÅR KONSTNÄRSROLLEN EN SLAGS PROFESSIONALISERING?

Linda: Det är så himla lätt att drämma ord som entreprenör i huvudet på konstnärer. Det är extremt hög egenföretagarfrekvens hos konstnärer redan i dag. Problemet är bara att de inte tjänar pengar, för det får de inte lära sig. Och jag undrar vilka konstnärskap, verk och sammanhang vi som samhälle går miste på grund av detta. Det finns ett ständigt tyst bortfall. Jag tror att det här kommer

leda till en kris förr eller senare.

ANDERS: VAD FÖR KRIS?

Linda: Jag är inte säker på att den kommer under tiotalet. Kanske snarare 2022 eller något sånt. Men jag tror att den kommer att drabba konstskolorna, när eleverna tröttnar eftersom de inte fått verktygen de behöver för att kunna försörja sig på sin konst.

Som utbildningarna ser ut i dag lägger de en grogrund för en väldigt negativ kommersialism, eftersom studenterna som kläcks ut är väldigt oskuldsfulla och

Marina: Ja, det syns bland annat i medieövervakningen, där är det figurativt måleri som bevakas. Ta Tobias Bernstrup, han ställer ut på stora tunga internationella institutioner som Palais de Tokyo. Men vad gör han? Han gör performances. Men om Karin Mamma Andersson, jag har jättestor respekt för henne det är inte det som det handlar om, pruttar ut ett litet blad någonstans så blir det en artikel.

Johan: Fast det har väl inget med nykonservatism att göra? Det ligger väl

Linda: Framförallt så tror jag att gränsen mellan konst och konsthantverk mer och mer suddas ut. Jag tror att den kommer att luckras upp totalt. Ibland när jag ser en konsthantverksutställning upplever jag det som väldigt konceptuell konst. Det drivs till sin spets, men det görs genom ett konsthantverksmedium. Medan ibland går man och tittar på konst och det är en jättevacker tavla, men det finns ingen tydlig idé.

Johan: Jag tror att det beror på att man inom konceptuell konst ofta kommer

TITTAR UT ETT LITET BLAD NÅGONSTANS SÅ BLIR DET EN ARTIKEL

kommer ut utan att veta vad de har för rättigheter eller möjligheter. Man har inte kunskap nog att kliva in i kommersiella samarbeten på schyssta villkor för man är helt oförberedd. Det här är förbjudet att tala om på skolorna. Jag har blivit tillfrågad av studenterna att komma till Konstfack utan att lärarna och ledningen visste att jag var där. Så förbjudet är det. Jag skulle komma på natten och hålla en föreläsning.

ANDERS: MEN GÅR VI INTE ÅT RÄTT HÅLL, MÅNGA KONSTNÄRER SAMARBETAR JU MED FÖRETAG?

Linda: Ja, men bara när man går upp några trappsteg till creme de la creme i det svenska konstlivet. För Karin Mamma Andersson och de konstnärerna finns det inte någon motsättning. För dem är det ingen skillnad att göra ett uppdrag för Konstnärsnämnden eller för SEB. Det är väldigt intressant att det är bland de breda lagren av konstnärer som hjärnspökerna om vad kommersialism skulle innebära lever kvar.

Marina: Det där är allmän psykologi, det går liksom att applicera på vad som helst. Är du redan framgångsrik så är du friare att gå ifrån din läst.

ANDERS: DET TALAS MYCKET NU OM EN NYKONSERVATIV VÅG. FINNS DET EN SÅDAN, OCH HUR TYCKER NI I SÅ FALL DEN TAR SIG UTTRYCK?

snarare i medias natur – att det är svårt att göra rättvisa åt performances i exempelvis en tidning? Och att fler människor uppskattar Karin Mamma Andersson än performances.

Marina: Måleriet kom ju tillbaka väldigt starkt förra decenniet och har fått ett fäste. Och det där man märker också på publiken, så fort det är föreställande så kommer de. Jag tror det finns en trygghet i det. Jag är förvånad över att det kommit tillbaka så starkt, den här längtan hos publiken efter något som redan är vedertaget och bekräftat.

Johan: Ja, men jag tror att om man är intresserad av konst så är det helt naturligt, man är intresserad av färg och form – teknisk skicklighet och seende snarare än av idéer. Men att utvecklingen gått mot det idébaserade hänger väl delvis också samman med kulturell relativismen – idén om att vad som helst kan vara konst. Man är konstnär om man är hårfrisörskan och om man designar IKEA-möbler. Alla är vi konstnärer, det finns inget motmedel.

Marina: Jag fattar inte det alls.

Linda: Jag tycker inte alltid att skiljelinjen är tydlig, var idén börjar och var formen börjar.

ANDERS: HANDLAR DET OM ETT FÖRNYAT INTRESSE FÖR HANTVERK? I MINA ÖGON TYCKS DET VARA EN BRED TREND. UNGA SKA GÖRA SURDEGSBRÖD OCH MÅLA I OLJA.

i kontakt med en idé i andra eller tredje hand. Som Foucaults maktkritik. Är man intresserad av sånt, kan man väl läsa Foucault istället? Det är oftast väldigt enkelt att genomskåda vad den idémässiga poängen är med dagens konst. Man tittar några minuter och sen är det klart. Det finns inget mysterium.

Marina: Det där stämmer inte. Idébaserad konst i dag utgår ofta från en väldigt privat upplevelse som man försöker höja upp till något allmängiltigt. Det är också en tendens som bubblar upp mer och mer nu, för mig är Anna Odells konst konceptuell. Det där med att läsa Foucault, det gjorde man på åttiotalet och gjorde en grunka av det. Vi har ju kommit så vansinnigt mycket längre än det i dag. Jag finner det väldigt konstigt att publiken fortfarande är mer intresserad av Evert Lundquist.

ANDERS: ÄR DET VIKTIGARE I DAG ATT KONSTNÄREN GÖR KONST SOM ÄR RELATERAD TILL EN PERSONLIG UPPLEVELSE? SOM HOS ANNA ODELL? DET SJÄLVBIOGRAFISKA HAR JU VARIT EN BETYDANDE TREND INOM LITTERATUREN DE SENASTE ÅREN.

Natalia: Personligen tycker jag det tog udden av Odells verk eftersom det bara kändes som personlig terapi. Det blev ointressant för det allmängiltiga i hennes verk försvann. Det blev platt. Det blev ingenting. Hon ville arbeta enligt

någon slags journalistisk metod, och det kan man ju se att många konstnärer vill göra i dag. Jag tycker att de flesta misslyckas. Det fungerar inte eftersom de ju inte är journalister...

Johan: Nej, precis, de är ju inte forskare heller.

Natalia: Det är som om man försöker vara något annat än konstnär hela tiden, som journalist eller forskare – men det resulterar bara i att man blir en lite sämre forskare.

Linda: Jag vet inte om jag håller med. Jag läste ett reportage av Wallraff och det kändes mer som om jag läste ett verk av en konstnär, inte en journalist. Kanske finns det en känsla av att journalistiken har övergivit sina ideal, eller sin roll. Folk tror inte riktigt längre på media, det finns en sorts mättnad. Och så kommer en konstnär och ställer sig i hörnet som tredje statsmakten, det ger ett otroligt genomslag.

Marina: Sådant väcker upp otroligt mycket känslor.

Linda: Konstnärer är vana vid att granska utifrån andra premisser. Jag tror att konsten kommer att bli mycket mer granskande, jag tror att det är en trend. För Odell och debatten kring det kommer inte att gå obemärkt förbi, verkligen inte.

ANDERS: ATT KONSTNÄRER FYLLER EN ROLL SOM JOURNALISTER HAR LÄMNAT?

Linda: Jag tror vi kommer att se en förändring, och sen vet jag inte om det är bra eller dåligt. Men jag tror vi kommer att se mer av det. Det kommer att hända.

Johan: Det är ju finare att wallraffa som konstnär än att wallraffa som journalist. Det är finare att forska som konstnär än som psykolog eller biolog...

Linda: Vem säger det?

Johan: Det är ju högre värderat. Om du skriver en doktorsavhandling inom biologi så kan den slumpas bort för 50 kronor. Men om du är utbildad på konsthögskola och presenterar dina »vetenskapliga« idéer på ett galleri kan du få 250 000, även om de då inte ens har något vetenskapligt värde.

Linda: Jag vet inte jag om den

liknelsen håller. De flesta journalister och biologer tjänar mer än vad konstnärer generellt gör.

ANDERS: DEN HÄR UTVECKLINGEN, BETYDER DEN OCKSÅ ATT MEDIERNA MER OCH MER BLIR ARENAN FÖR KONSTEN?

Linda: Att använda media och att låta sig bli använd av media, det tror jag är jättenära varandra i dag.

Marina: Tänk när Ernst Billgren flyttade till Stockholm och hur han använde media för att slå igenom. Han blev ju väldigt kritiserad och avskydd för det i vissa konstkretsar. Men då använde han media på ett helt annat sätt. Det var när dokusåpornas slog igenom och det sågs som väldigt, väldigt störande. I dag är ju media en annan sorts arena för konstnärerna.

ANDERS: ÄR SKILLNADEN ATT BILLGREN GJORDE KONST OCH SEN GJORDE HAN REKLAM FÖR KONSTEN. MEN IDAG PÅGÅR KONSTVERKET MER I SJÄLVA MEDIERAPPORTERINGEN?

Marina: Precis, det är infiltrerat. Det är manipulerat på ett helt annat sätt.

ANDERS: TYCKER NI ATT FÖRHÅLLET TILL KONST HAR FÖRÄNDRATS HOS ALLMÄNHETEN DE SENASTE ÅREN? FÖRRA ÅRETS KONSTHÄNDELSER VÄCKTE JU NÄSTAN ETT SLAGS HAT

Natalia: Ja, fast man blev ju väldigt engagerad

Linda: Nu när man åker taxi så kan man diskutera Odell med taxichauffören. Konstdebatten har tagit sig ut på ett annat sätt, folk diskuterar konst.

Marina: Jag upplever också att det har uppstått ett större intresse för konst rent generellt.

Natalia: Det tror jag blir den stora trenden framöver; att det inte kommer att vara finkultur längre, den gränsen kommer på något sätt luckras upp, det kommer bli populärt.

Marina: Konst kommer förhoppningsvis kännas mer angeläget, och vara ett intresse för en bredare grupp i samhället.

Natalia: Jag håller helt med dig. Jag tror att den yngre generationen kommer

att kunna använda konst på ett identitetsskapande sätt precis som musik eller mode. Att man har ett galleri man hänger på. Så har det ju också blivit lite i Stockholm. Jag såg någon auktion i USA där stjärnorna från »The Hills« var och köpte konst. De är ju tonårsidoler och de hänger på utställningar, det tror jag är extremt talande.

Marina: Ja, man märker tydligt att konsten börjar bli en angelägenhet för många. Det är som du säger, kids som tidigare gick på modevisningar kommer nu på vernissager. Och att det liksom är den nya grejen, det är det nya svarta.

Linda: Folkbildningsinstitutet borde jubla.

ANDERS: VAD ÄR DET SOM LOCKAR DÅ? VARFÖR SÖKER SIG UNGA TILL KONST?

Linda: Konst berör, konst är fortfarande är något man kan bli förbannad på...

Marina: Jag tror inte bara att det är det, jag tror det har lite att göra med glamour också.

Johan: Det är kanske bra att konst kan bli en livsstilsmarkör igen, men man måste ändå hålla isär saker här. Vad är livsstilsmarkörer och vad är bra konst? Det är två helt olika saker, det går liksom inte att jämföra med varandra. Det är stor skillnad mellan vad ett popband eller Marcel Proust kan förmedla, de befinner sig på två helt olika planeter alltså.

Natalia: Men om man går till Nationalmuseum på en lördag, det är ju fucking Ullared där. Det är så mycket människor, och det tyder väl på att människor även vill ha den typen av konst som du pratar om? Man får vänta en timme på att köpa en biljett, och så ser det ut i hela Europa.

Johan: Absolut. Men det gör man ju inte för att Caspar David Friedrich är så jävla hipp utan för att man faktiskt känner något när man står inför de där tavlorna. Känner mer än tänker.

Natalia: Men då är det ju folkligt att gilla den typen av konst. Om folk trängs för att få se »Prerafaeliterna«, då är den ju inte marginaliserad någonstans.

ANDERS: OM KONSTINTRESSET NU

ÖKAR, TROR NI ATT DET KOMMER FÖLJAS UPP AV EN STÖRRE OCH MER SERIÖS BEVAKNING AV KONSTEN?

Natalia: Det är svårt att säga, men jag tror att det kommer ges större utrymme för konsten i media. Sedan vet jag inte om det är konstkritik i den verkliga meningen att någon ska stå och känna hur det känns att se ett på verk. Den typen av konstbevakning tror jag inte på. Däremot tror jag att det kommer skapas

och säger att »detta är bara skit«, och att det skulle förändra konstnärens status; det skulle inte kunna hända i dag.

Marina: Behöver vi dem då?

Johan: Jag tror att vi behöver en mer tänkande, reflekterande och sant maktkritisk kritik, så att inte konstbevakningen blir som i modemagasinen där man gör hemma-hos-reportage, slänger in lite läckra bilder, några nakna kroppar och en »skön« snubbe. Se på Svenska

Linda: Topplistor...

Johan: Ja, det går dessvärre åt det hållet.

Natalia: Jag tror inte att det kommer utesluta analyser och tänkande. Innan har det varit så att Ingela Lind har stått och tittat på en tavla jättelänge och liksom tolkar den utifrån vad hon känner, det kommer inte finnas.

ANDERS: KOMMER VI ATT SE KONSTBILAGOR MED KVÄLLSTIDNINGARNA?

... DEN KONCEPTUELLA KONSTEN KOMMER ATT GÅ UN

ett större intresse runt konstnärer som personer, det kommer skapas myter igen. Det kommer bli en stor berättartrend.

Marina: De blir lite mer som kändisar. Det ser man internationellt, att konstnärer håller på att bli riktigt stora kändisar.

Natalia: Ta en tidning som Vice, de kan ju skriva om konst fast det egentligen handlar om helt andra grejer. De kan ha en serietecknare eller graffitikonstnär som de gör ett porträtt på fast på sitt eget sätt.

Johan: Smakdomaren har försvunnit, det är inga kritiker som i dag har samma ställning som Ulf Linde hade för 30 år sedan. Kritiker som kommer in på en riktigt etablerad konstnärs utställning

Dagbladet, där är det mer och mer sånt.

Marina: Det skulle ju vara roligt om bildkonsten fick lika mycket utrymme som litteraturen. Det är väl ett område som en större mängd människor har en relation till, men det tror jag kommer förändras.

ANDERS: MENAR NI ATT KONSTBEVAKNINGEN KOMMER ATT FLYTTAS FRÅN KULTUR TILL NÖJE I TIDNINGEN?

Marina: Där är den redan.

Natalia: Mer och mer i varje fall. Jag önskar att konstbevakningen blir som sportbevakningen, där det finns analys, tabeller och referat. Konstjournalistik kan också vara allting det här, porträtt, recensioner, kommentarer och intervjuer.

Natalia: I hope so...

Marina: Det vore ju fantastiskt.

Johan: Jo, men det blir de kommersiella krafterna som kommer att styra det där, vilket riskerar leda till pajaseri. Se på bevakningen av »kultur« i TV4.

Anders: Jag tycker liknelsen med sporten är intressant. Där hyllar man ju eliten, varför beskylls konsten alltid för att vara elitistisk?

Johan: Jag tror inte att folk är så skeptiska mot konsten egentligen. Men ta Anna Odell-debatten. Jag tror att folk helt enkelt upprörs över att konstnärer sysslar med sådant som man känner att man själv inte har något som helst utbyte av. Och man tänker att om jag inte har

något som helst utbyte av det här så vill jag fan inte betala några skattepengar till det heller.

Natalia: Jag kan inte hoppa höjd-hopp men jag uppskattar ändå Kajsa Bergqvist.

Johan: Men då uppskattar du det. Men om konstnärer gjorde sådant som fler människor kände beundran inför så kanske folk inte skulle ha något emot att betala för det. En annan aspekt är hur den offentliga konsten har fungerat, att makten kommer och påtvingar människor en vis sorts konst. Folk är förbannade, och jag tycker att de kan vara det med rätta. Nu ska vi hylla Astrid Lindgren och då ska det vara någon mystisk grunka som är konceptuell istället för en byst som föreställer personen Astrid Lindgren.

Marina: Ska vi bo i hus med stam-

djupt förankrat i vårt land, att kultur inte är viktigt. Att det inte är till för alla.

Natalia: Det är ändå lite konstigt att man tycker att bidrag till konstnärer är fel, men tycker det är välanvända pengar att lägga 40 miljoner på en ny hockey-rink. Ingen säger till hockey-knattarna att ni får tjäna ihop till er en egen rink. Men just när det gäller konst, då ska allt ske med privata medel.

Marina: Det är just det här djupt rotade kulturföraktet. Vi är ingenjörssälskande bönder.

ANDERS: DIN UTSTÄLLNING FIGURATIONER JOHAN HAR VÄCKT MYCKET DEBATT I KULTURVÄRLDEN. SER VI EN ÖKAD KONFLIKT MELLAN EN TRADITIONELL OCH EN MODERNISTISK KONSTTRADITION?

Johan: Nej, det tror jag är att formulera frågan fel. Jag tror att problemet

sedan kommer att spricka. Men det kan ta tio år eller tjugo år. Men den konceptuella konsten kommer att gå under och vi kommer att gå tillbaka till ett mer hantverks- och skicklighetsbaserat konstbegrepp på sikt.

Natalia: Jag tror det kommer att finnas både konst som man njuter av och

... FOLK TROR INTE

konst man diskuterar vid kaffebordet. Det ena behöver väl inte utesluta det andra?

Johan: Men man kan diskutera även njutbar konst, vars kvaliteter finns i verket snarare än i de idéer som omgärdar verket.

ANDERS: JAG HAR LÄNGE HOPPATS PÅ ATT EN NY KONST SKA UPPSTÅ I MÖTET

M MAN GÅR TILL NATIONALMUSEUM PÅ EN LÖRDAG,

pade jordgolv fortfarande också? Du (Natalia) en drog sportparallell, och jag vill bestämt hävda att kulturen anses vara för de bildade få. Sport ses som demokratiskt, en sund själ i en sund kropp. Det är

ytterst har att göra med just det immanenta värdet i konstverket. Att så länge som konstens värde inte knyts till estetiska kvaliteter i verket som sådant, så kommer det att skapas en bubbla som

MELLAN KONST OCH NATURVETENSKAP. I DAG SER VI BÅDE HUR DE DIGITALA OCH BIOLOGISKA MILJÖERNA UTVECKLAS VÄLDIGT FORT. MEN KONSTEN VERKAR SÄLLAN VARA DÄR, ELLER?

Johan: Hela den humanistiska sfären har varit väldigt fokuserad på konstruktionism, att allt är en social konstruktion. Därför är man ofta extremt ointresserad av nya tekniska, biologiska och överhuvudtaget naturvetenskapliga rön.

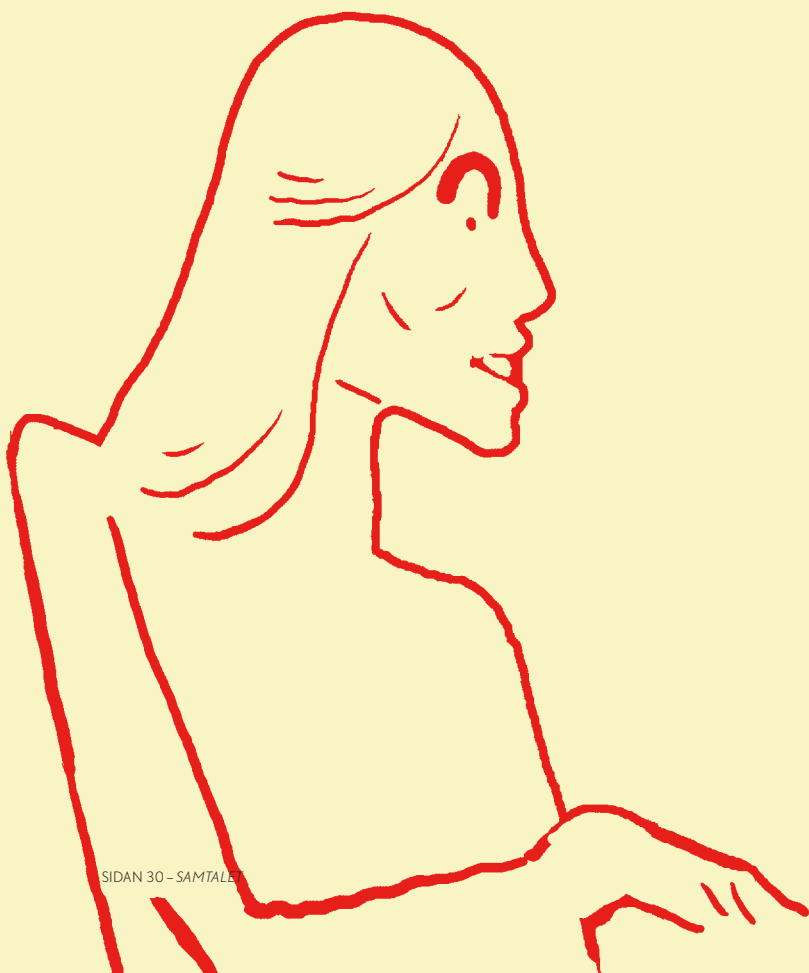
Marina: Så är det inte.

Johan: Jo, områdena blir ju mer och mer avgränsade på grund av att humanister och esteter ser ner på naturvetare. Och åt andra hållet också såklart. Men en gång i tiden så fanns ju faktiskt ett fruktbart utbyte mellan konst och naturvetenskap.

Linda: Det är ju intressant, nu är man antingen bra på form eller på siffror.

Johan: Se på Swedenborg, det var andra grejer det.

Natalia: Jag skulle snarare säga klyftan beror på att vi i dag har två kriterier för bra konst. Den ska vara anti-

auktoritär; man vill inte att det kommer en vetenskapsman och berättar hur det funkar. Det känns som att det går helt mot konstens natur. Det andra är att konsten är en idéskapande rörelse. Man ska komma på nya idéer och då blir idéer som andra redan har kommit på ganska tråkiga. Så jag tror inte riktigt på den typ

elastiskt och icke-statiskt. Att konsten kan vara vad som helst och utvecklas hur som helst. Utifrån det biologiska perspektivet kan man däremot se hur viss konst tillfredsställer vissa fundamentala mänskliga behov.

Linda: Att konsten fyller ett behov som skulle vara biologiskt rotat hos oss?

femtio åren. Jag hade släktingar i gamla Sovjet. När vi äntligen fick ut min faster, som kom till Paris i början på åttiotalet, svimmade hon inne på Printemps. Det var så mycket intryck att hon trodde hon skulle dö. Vi lär oss så mycket under ett liv, att sålla information snabbare och snabbare och snabbare. Därför har jag

RIKTIGT LÄNGRE PÅ MEDIA, DET FINNS EN SORTS MÄTTN

av konst som går vetenskapens ärenden.

Johan: Nej, jag menar inte att konsten därför ska gå några andras ärenden. Tvärtom. Konst är konst och inte forskning. Ändå kan det finnas ett fruktbart utbyte, det skadar inte. Det är till exempel intressant att det har kommit ut en rad nya böcker som talar om bildkon-

Johan: Alltså det behöver inte vara biologiskt. I den mänskliga utvecklingsprocessen har vi behövt kultur och olika konstformer för att orientera oss i världen, för att till exempel se oss själva i relation till andra människor. Konsten och konstens utveckling svarar mot fundamentala mänskliga behov.

otroligt svårt att tro att vi skulle stanna på ett stadie där vi bara kan uppskatta något som direkt föreställande.

Johan: Man menar naturligtvis inte att konstbegreppet därmed skulle vara helt igenom statiskt, en gång för alla givet. Människan behöver olika sorters konst vid olika utvecklingsstadier. Vilket inte betyder att konst kan vara vad som helst. Man behöver till exempel en viss typ av fiktiva berättelser, eller vissa sorters visuella gestaltningar. Det har genom historiens gång visat sig vara bra för människan.

DET ÄR JU FUCKING ULLARED ...

sten och skönlitteraturen från ett darwinistiskt perspektiv. Vilket naturligtvis är väldigt provocerande för dem som omfattar den institutionella konstteorin, där man ser konstbegreppen som helt igenom

Marina: Just därför så tror jag att vi människor inte kan nöja oss med föreställande måleri utan måste titta på till exempel videokonst. Tänk på hur perception har förändrats bara de senaste

Marina: När vår perception ändras så ändras även den visuella gestaltningen. Jag tror att den yngre generationen har lättare att läsa ett videoverk än vad den äldre generationen har. Därför att man tittar på rörlig bild hela tiden och man söker inte det narrativa från början till slut. Utan man ser tecken, stämningar och känslor.

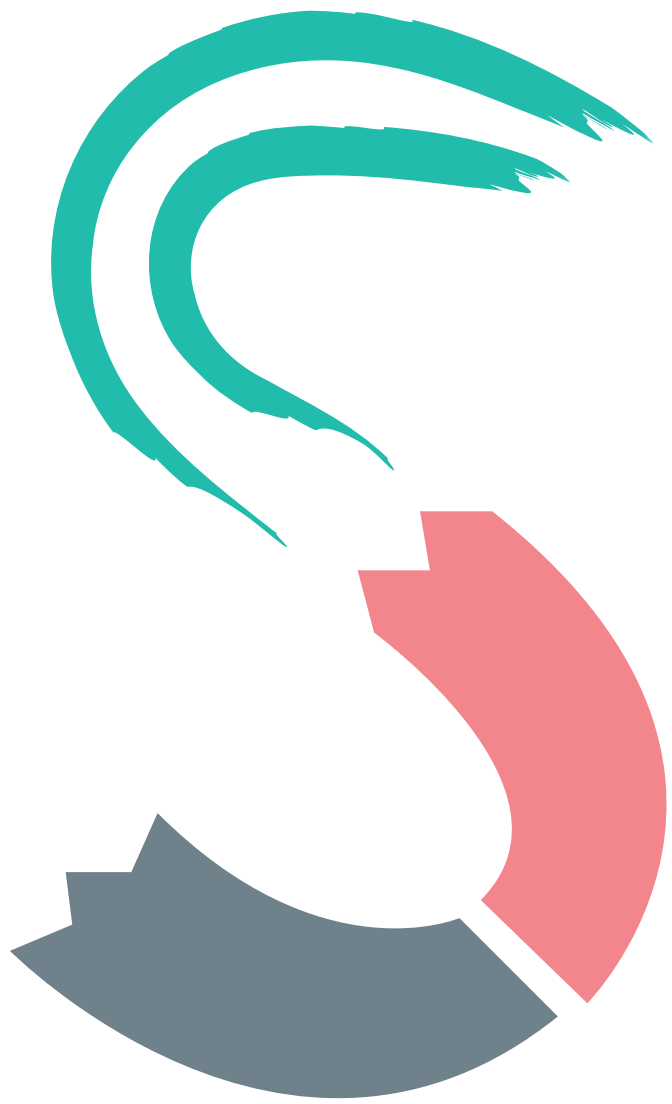
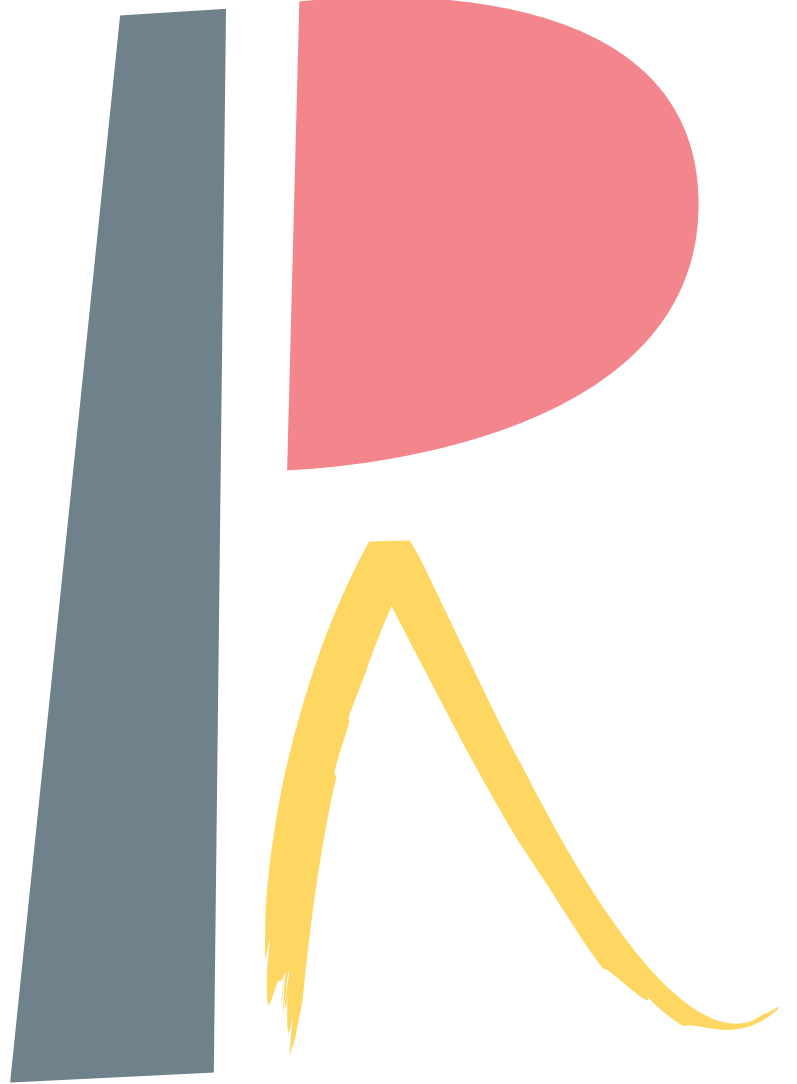
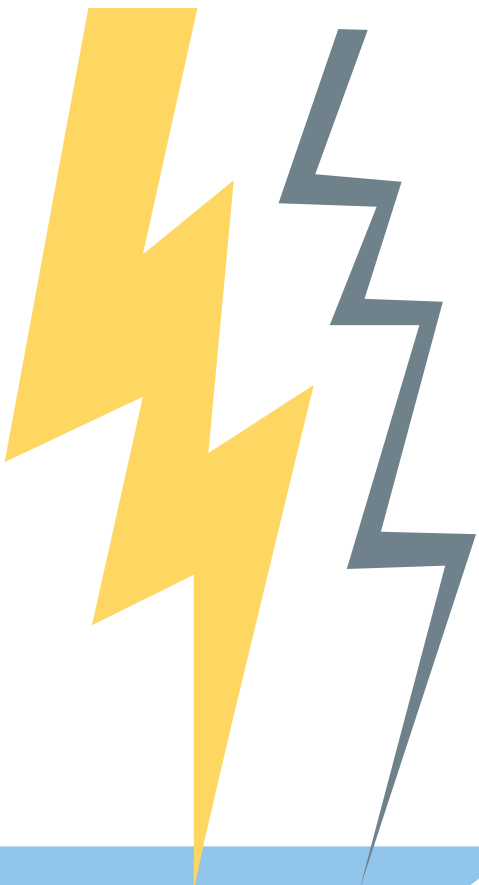
Linda: Barn som växer upp och spelar *Bolibompa*-spel på datorn kommer att ta till sig digital konst på ett helt annat sätt än min mamma, som tycker att det är jättestressande att mejla. Men det finns väl även en motrörelse, som kanske måleriet utgör. Att man kan vila i en statisk bild, en målning. Och den långsamma processen i sig är något man värdesätter.

Natalia: Yoga-konsten Den kommer på tiotalet.

TEXT: ANDERS RYDELL

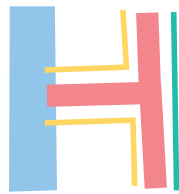
ILLUSTRATION: BENDIK KALTENBORN

SNUTTIFIERING, TABLOIDISERING OCH KOMMERSIALISERING. VAD HÄNDER MED KULTUR- OCH KONSTBEVAKNINGEN NÄR DE TRADITIONELLA MEDIERNA KRISAR? ÄR DEN TONGIVANDE KONSTKRITIKEN DÖD ELLER SER VI TECKEN PÅ EN ÅTERUPPSTÅNDELSE? KONSTNÄREN GRANSKAR MEDIAGEGGAN.

UR KULTURSIDORNA mår är ständigt ett ämne för diskussion. Kontroversen under nollnolltalet har dels gällt bevakningsutrymmet för kultur respektive nöje, som stått på varsin sida av skranket. Dels huruvida det ökade bruset av medier påverkat kulturdiskussionen till det bättre eller sämre.

En annan fråga har varit den hårdnande konkurrensen mellan medier, och om den har försämrat möjligheten till en stark kulturdebatt.

Mediesektorn växte under förra decenniet, och kommer att fortsätta växa framöver. Men fler medier ger en varierande kvalitet, menar KARIN BECKER, professor i kommunikations- och medievetenskap vid

JMK på Stockholms universitet.

–Kvaliteten skiftar när det byggs på fler medier under- och ovanifrån. Ändå måste man komma ihåg att det finns mer kulturjournalistik i dag än tidigare, säger Karin Becker.

Hon nämner den snabba förändringen på nätet och nya tidskrifter och kulturprogram såsom *Kobra* och *Babel*, som dessutom läggs på bästa sändningstid. Hon tror också att den medieteknik som finns i dag kommer att ge helt nya forum som kan få kulturjournalistiken att, till och med, blomstra.

–När det gäller till exempel bildkonsten kan man sprida bilder av hög kvalitet och kommentera materialet. Se bara på hur New York Times lägger ut bildreportage på sin nätsida, säger Karin Becker.

DÖD
ELLER
DEMOKRATI?

ET NYA FÖRSLAGET om kulturtidskriftsstöd kan dock komma att slå ut vissa kulturtidskrifter under tiotalet. Regeringen föreslår, i en promemoria som sänts på remiss, att begreppet kulturtidskrift ska bli snävare genom att enbart tidskrifter »som med sitt huvudsakliga innehåll vänder sig till en allmän publik med kulturdebatt i vid mening, eller som huvudsakligen ger utrymme för analys och presentation inom kultur och konstarter« får stöd. Tidskrifter »som även ger utrymme för samhällsdebatt« kan få stöd, men anger också »vissa tidskrifter som uppstår stöd blir svårare att kategorisera som möjliga bidragsmottagare«.

Resultatet blir att tidskrifter som *Bang* och *Scoop* riskerar att falla ur medan vissa nättidskrifter kommer att få pengar. Karin Becker tycker att det är ett märkligt förslag och samtidigt en paradoxal utveckling, som går emot de tydliga tendenserna till en allt bredare kulturdebatt kring samhällsfrågor.

–Det blir en fara om förslaget ger ett smalare

kulturbegrepp och leder till en mer avskuren debatt, menar Becker.

ARNE RUTH, tidigare kulturchef för Dagens Nyheter, använder hårdare ordalag.

–Detta är mycket allvarligt, och ett flagrant exempel på hur en regering vill begränsa debatten. Man får se det som en blandning av okunnighet och politisk styrning. Jag hoppas att det finns tillräckligt många i regeringens omgivning som förstår att kulturdebatt är något annat än det som bara handlar om konstarnerna, säger Arne Ruth.

Även om motrösterna är i majoritet finns det de som hyllar förslaget. Tidningskonsulten OLLE LIDBOM, som gör medieanalyser på egna bloggen *Vassa Eggen*, säger i en kulturartikel i *Expressen* att han tror att 2010 blir »året då kulturjournalistiken på allvar demokratiseras«.

–De tidskrifter som kommer att bli av med stödet är de som är mer samhällstidskrifter än kulturtidskrifter, till exempel *Södra Afrika*, *Fältbiologen* och *Afghanistan-nytt*. De som blir av med stödet och inte kommer att saknas bland sina

läsare försvinner, säger Olle Lidbom. På detta sätt blir kulturjournalistiken av högre kvalitet enligt hans mening. Det enkla svaret är pengar: i och med att webbtidskrifter kan få stöd går färre kronor till tryck och distribution, och mer pengar till skribenterna och kreatörerna.

BRIST

TT MEDIELANDSKAPET snabbt har ändrat utseende under de senaste tio åren är väl känt. Den mest iögonfallande utvecklingen är fragmenteringen. Vem som helst kan i dag starta en tv-kanal, sajt, blogg eller webbtidning på nätet. Nackdelen är bruset, menar Arne Ruth, som ser hur diskursen i samhället blir mer diffus. Det finns inte längre det centrum som behövs för att en kulturdebatt ska få fäste.

PÅ

MOD

– Vi har tappat den breda samlade offentligheten, där en eller ett par frågor tas upp till nationell diskurs och tvingar fram en dialog, men också ett ställningstagande, säger Arne Ruth.

ELLER

Vissa slagkraftiga debattämnen letar sig ändå upp till ytan. Till exempel den välkända artikeln om organstöld i Aftonbladet och publiceringen av Muhammedkarikatyrerna i Jyllandsposten.

PENGAR?

Anledningen till den uteblivna kulturdebatten är enligt Arne Ruth »konsensuskulturen« på kulturredaktionerna. Men han kan inte förklara vilken konsensus det handlar om – *vad* exakt man är överens om.

– Laddningen i värdekonflikter världen över är större än tidigare. Därför är det obegripligt att debatten uteblir, säger han.

Arne Ruth tror att konsensusklimatet beror på en större försiktighet bland kulturredaktörerna, och att det i sin tur beror på att självförtroendet har minskat. Kulturjournalistik handlar om att ha

– Det kommer också att förskjuta dagstidningarnas hegemoni över hur kulturjournalistiken definieras. I dag är kulturjournalistik detsamma som det som bedrivs på dagstidningarna, och det är i mina ögon en alldeles för snäv definition, säger Olle Lidbom.

mod, menar han.

– Kulturredaktionerna har tappat i status. Tidningarnas försämrade ekonomi är en viktig faktor.

Frågan är om det handlar om ett generationsskifte mellan traditionella och nya medier. Ett gytter av många pågående dialoger, och nya sätt att uttrycka dessa på i chattar, interaktiva forum och bloggar, har måhända gjort att kulturdebatten sker i de små samtalen?

– Nätet ökar bredden i samtalet, men det är tillfälligheter som gör att man blir indragen. Fördelen med nätet är mångfalden och att personer med egna initiativ kan bestämma vad som skrivs. Vad du tappar däremot är det breda genomslaget som gör att debatten färgar av sig på politiken, säger Arne Ruth. Han nämner MACIEJ ZAREMBAS artiklar om tvångsterilisering som publicerades i Dagens Nyheter 1997; det slutade med att regeringen gav ersättning till de drabbade.

En sak är säker. Jämte den traditionella debatten på kultursidorna har en ny vuxit fram i medier som Newsmill, en tendens som Arne Ruth tror kommer att bli starkare. Här får man betalt för kulturdebatten, men han är inte särskilt positiv till utkomsten.

– Newsmill har gjort business av att upprätthålla diskussionsforum. De skapar ett kommersiellt forum för debatt där målsättningen mer är att väcka uppseende än att driva viktiga ämnen. De letar efter motsättningar, säger Ruth.

FÖRFLACKNING

KULTURJOURNALISTIKENS baksidor och kritikens kris har det skrivits spaltmeter om. Den danske kulturskribenten ANDREAS HARBSMEIER gjorde för två år sedan en genom-

ELLER

lysning i Göteborgsposten av de fem största svenska kultursidorna. Han såg hur den bittra kulturkampen var borta, hur kultursidorna förvandlats till varukataloger och hur självbelåtet tråkig svensk kulturjournalistik hade blivit. Strax före jul kom tidningen 00-tal med ett nummer på samma tema där röster

som AASE BERG, HORACE ENGDahl och MATS GELLERFELT talar om förflackning, tabloidisering av kritiken och tyckargyttja.

Men alla instämmer inte i den ensidiga kritiken. SOPHIE ALLGÄRDH, chefredaktör för tidningen Paletten och konstkritiker i Svenska Dagbladet, anser att den svenska konstkritiken under nollnolltalet var både mångsidig och vital.

– Här fanns institutionskritikern, flanörkritikern, inlevelsekritikern och teoretikern sida vid sida. Det fanns också kritiker med en uttalad genuskri-

FÖRNYELSE?

tisk hållning. Medan somligt är bländande håller annat en mer ojämn nivå. Det förhållandet är inte skäl nog att ifrågasätta ett helt skrå. Men precis som bland konstnärer, eller vilken annan yrkesgrupp som helst, finns det variationer. Någon konstkritikens kris existerade inte. Den var fabricerad, säger Allgårdh, som också sitter i styrelsen för Svenska konstkritikersamfundet.

Enligt Allgårdh var det oftast gallerister, museifolk och konstnärer som talade om kris, människor som kanske inte kände att de fick den uppbackning av kritikerna som de hade hoppats på.

– Djupt därinne kanske de också kände en saknad efter den auktoritära rösten, en kritiker med trygg fadersröst eller tordönsstämma som sa var skåpet skulle stå, säger Sophie Allgårdh.

Hon ser hur en ny generation kvinnliga kritiker klev in på fältet, och som enligt henne har andra ambitioner än att fixera sin makt eller bli språkrör för en viss ideologi.

– När kvinnor på kort tid, och utan positiv särbehandling eller kvotering, för egen maskin tar sig in i en, som man trodde, garanterad manlig bastion blir en del människor nervösa. Det heter att kvaliteten blir sämre. Vi känner igen tongångarna från andra

håll i samhället, säger Allgårdh.

Samtidigt håller hon med om konstkritiken har stora problem. I Paletten nr 2/09 diskuteras nya möjligheter för konstkritiken och hur den ska bli bättre. Konstkritik har enligt Sophie Allgårdh blivit ett vagare begrepp och det gör att fler anser sig kunna ägna sig åt det. Hon anser att dagstidningarna har abdikerat från sitt ansvar, vilket blir tydligt när journalister i dag fördelar de konstkritiska uppdragen jämfört med konstkritikerna som tidigare sovrade och bestämde över konstmaterialet.

– Det handlar inte nödvändigtvis om ett skifte i kvalitet men i genre. Kritikerna har gjort sitt återtåg från redaktionerna – och troligen för gott. Det finns en risk att tidningens bevakningsuppdrag på grund av brist på djupare insikter i och kunskaper om konsthistoria, konstteori och konstfilosofi tunnas ut. Vi kommer kanske inte att märka av det på en gång, men på sikt. Samtidigt är det lätt att glorifiera historien. Den konstkritik som skrevs kunde ibland dra åt det pompösa, den kunde vara stel, auktoritetsbunden och akademiskt livlös. Den typen av texter är inte lika gångbar idag, säger Sophie Allgårdh.

TYCKARGYTTJA

ELLER

GOD

BEVAKNING?

DE BÄSTA KRITIKERNA i dag har enligt Sophie Allgårdh ett eget språk med litterära ambitioner och utvecklar kritiken i miniessäer och längre texter. Många i den yngre generationen satte under nollnolltalet sitt hopp till de digitala medierna.

– Bloggen har i dag mindre betydelse och används framförallt som ett komplement till publicering i dagstidningar och kulturtidskrifter. Det har visat sig att kultursidorna i dagstidningarna med sin rikedom på kontrasterande material från olika kulturområden och sina ekonomiska resurser på många sätt är överlägsna de digitala medierna, menar Allgårdh.

En anledning till den dåliga klangen kring nätet är troligen de stora konstskandalerna förra våren då nätet hade stor betydelse för spridningen av information, skvaller och kommentarer. Vem som helst hade möjlighet att föra fram sin ocensurerade åsikt.

– Problemet var att fakta kunde vara felaktiga och många påståenden djupt kränkande för enskilda. På en dagstidning redigeras materialet, fakta kontrolleras och den ansvarige utgivaren garanterar

att man följer god publicistisk sed. Konstmaterialet i en dagstidning spelar dessutom med artiklar om helt andra ämnesområden, vilket skapar friktion och dynamik, säger Allgårdh.

Hon tycker i dag att fördjupningen och diskussionen kring konst sker i konsttidskrifterna, som enligt hennes mening ofta publicerar material som inte alls dyker upp i dagstidningarna.

Utöver dessa finns nättidskrifterna konsten.net och omkonst.com som bedriver recensionsverksamhet. På omkonst.com finns SUSANNA SLOÖR, konstkritiker och en av två redaktionsmedlemmar, som har den enkla men ändå svåra uppgiften att följa hela konstscenen.

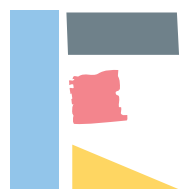
– Vi kände oss bekymrade över att så många uttryck under begreppet konst, som vuxit så enormt, helt försvann i bevakningen i andra medier. Traditionella uttryck som måleri bevakades inte alls. Vi låter därför våra frilansskribenter i princip välja fritt vad de vill skriva om och sedan bevakar vi själva resten så att det blir bredd, säger hon.

Den redaktionella basen med både journalistisk och konstnärlig bakgrund är viktig, och står tillsammans med etiska regler för en god bevakning, menar

hon. Susanna Slöör hoppas på en debatt kring värdet av ett redaktionellt filtrerat material före »ett allmänt tyckande« på bloggar.

Behövs det då mer av journalistiska kunskaper bland skribenter i tider när kultur- och konstbegreppet breddas alltmer och tar upp samhällsfrågor?

SLAVERI

EN AV DE FRÄMSTA förklaringarna till de problem som uppstått inom kulturjournalistiken och kritiken är ekonomin hos dagspress och andra medier. Krympande budgetar för

ELLER

kulturredaktioner, nedbantade frilansarvoden och anorektiska redaktioner med få anställda kulturjournalister, som arbetar under stor tidspress, är väl kända omständigheter.

SVARTMÅLERI?

– Det finns ett institutionaliserat slaveri där man utnyttjar frilansjournalister. Nivån när det gäller ersättningar, det man får betalt nu för en kulturartikel, är densamma som under mitten av nittioalet. Det finns ytterst få fasta skribenter, säger Arne Ruth.

Ett exempel är att Dagens Nyheter nyligen gick ut med att årsbudgeten för frilansarvoden skulle halveras, från 40 till 20 miljoner kronor. Den dåliga lönsamheten för papperstidningar resulterar bland annat i att bilden får allt mer utrymme på kultursidorna. Det kan också förklaras av tabloidiseringen – recensionerna blir färre och mer fokus läggs på snabbskrivet material. Många som Konstnären talar med gissar att den dåliga tidningsekonomin kommer att kvarstå. Förändringen i tidningstoppen där ekonomer, så kallade publishers, tagit över makten från publicisterna är ännu ett symptom på att den

Susanna Slöör anser det. Artikeln om organstöld i Aftonbladet visade till exempel på brister i källkritik och faktakoll.

– Etiska regler och andra journalistiska principer är lika viktiga för oss. Det finns en tradition som är en hjälp i arbetet, säger Susanna Slöör.

ekonomiska faktorn väger tungt.

STEFAN EKLUND, kulturchef för Svenska Dagbladet, håller med om att de dåliga arvoden för kulturskribenter är ett stort problem. Nivåerna har legat still på tidningen i många år.

– Detta är ett klart hot mot verksamheten, säger Eklund.

Samtidigt tycker han att diskussionen om kvalitetsförsvagning av kulturmaterial är »lite av en svartmålning« och nämner att tidningen ändå behållit sin dagliga essä *Under strecket* samt satsar på djupgående artikelserier. Han tror att papperstidningen kommer att tappa lite till av läsarna på marknaden. Han är övertygad om att papperstidningen kommer att behålla en stark ställning just för att den har trovärdighet, för att den bygger på kvalitetsjournalistik, men erkänner också hur paradoxalt det låter när arvoden ligger lågt.

– Det är motsägelsefullt, jag vet, eftersom kritiker oftast inte kan leva på sitt yrke längre, säger han.

Vad ska du göra åt de låga arvoden?

– Jag hoppas att på längre sikt kunna göra någonting åt dem, förstås. Men visst, med tanke på de ekonomiska villkoren för massmedia i dag är frågan inte så enkel, säger Eklund.

ELITISTISK

KOMMERCIALISERINGEN av journalistiken har också lett till exempelvis »listjournalistik« där journalisterna är i händerna på det senast släppta, det mest lästa och det sensationella.

ELLER

Kulturmedierna kommer troligen i framtiden anpassa sig till annonsörerna allt mer genom långtgående samarbeten, som vissa modemagasin och annan press.

ESSENTIELL?

– Mycket talar för en sådan utveckling, eftersom vi i hög grad lever i en kommersiell kultur och vi vet att även personliga bloggar på nätet inte sällan kan vara sponsrade av olika intressen, påpekar LENNART WEIBULL, professor i journalistik vid JMG på Göteborgs universitet.

En annan förändring som fått mycket kritik är att nöjes- och underhållningsbranschen fått en plats i kulturmedierna. Stefan Eklund tycker att den absolut hör hemma där och att den måste utsättas för samma kritik som övrigt utbud. Den får inte heller ta utrymme från det djupa kulturmaterial. Allt detta försöker han hantera på tidningens kultursidor. En orsak till kritikens kris tror han är att kulturen blev för elitistisk när den uteslöt populära deckargenrer och dito filmtitlar.

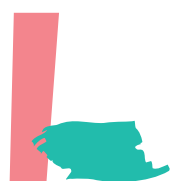
– Tidigare avskärmade sig medierna från det som folk läste. Om vi skriver kritiskt och på ett intelligent sätt är detta lika viktigt material. Den kritik som gör sig för fin för att skriva om så kallad folklig kultur är inte hållbar, säger Eklund.

Arne Ruth ser sig som medskyldig till denna kulturens nya kompassriktning när han för många år sedan införde vinjetten Kultur/Nöje i Dagens Nyheter. Förlagan var amerikanska Village Voice som skrev kritiskt om nöjesbranschen. I dag tycker han att han gjorde fel eftersom han märkte att Dagens Nyheters bevakning blev alltför anpassad till kommersiell produktanslagning. Även konstkritikern LARS O ERICSSON, docent i praktisk filosofi vid

Stockholms universitet, anser att tidningen gått fel väg. Själv skriver han i dag konstkrönikor i Svenska Dagbladet.

– Nöjesjournalistiken får inte bli en gökunge som tillåts breda ut sig på den seriösa kulturbevakningens bekostnad. Det är suicidalt att tro att pappers-tidningen kan konkurrera och få nya läsare när de metrofierar materialet och låter lättviktigt material ta utrymme från det tyngre, säger Lars O Ericsson.

KRIS?

LARS O ERICSSON anser att dagens konstkritik brister, något som kan vara till men för konstens utveckling.

– Vissa konstnärer kan ha behov av att föra en dialog med någon initierad person, och en kritiker kan i vissa fall genom sin journalistik fungera som ett slags dialogpartner, säger Ericsson.

Framför allt är sämre konst- och kulturkritik till nackdel för publiken.

– Konstkritiken är ju en viktig förmedlande länk till den konstintresserade allmänheten, fortsätter han.

Lars O Ericsson arbetade länge som konstkritiker för DN och kunde leva på sitt skrivande, men ser hur de flesta andra inte klarar sig på den låga ersättningen. Han tycker därför inte att man ska lägga skulden för konstkritikens försämrade kvalitet på kulturskribenterna. De ekonomiska förutsättningarna är det ena problemet, det andra är det minskade redaktionella utrymmet; textlängden för en normalrecension har halverats.

Även om Lars O Ericsson i grunden är väldigt positiv till utvecklingen på internet beklagar han att tidningarnas kulturbevakning härmar de sajter som bedriver kortfattat kulturmaterial i »Twitter-stil«. Det kommer, menar han, att få allvarliga konsekvenser för läsarna.

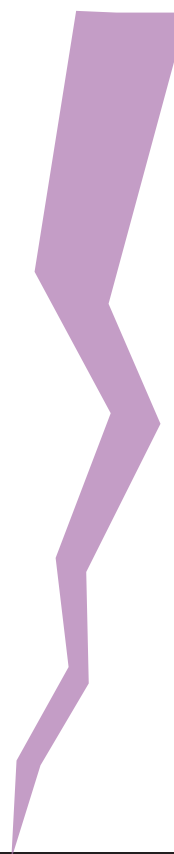
– En stor grupp nöjer sig med detta. En tydlig trend är att kulturklyftorna kommer att öka, säger Lars O Ericsson.

När Konstnären till sist ber om en konstnärs syn på medierna blir det återigen ett nedslående svar. ANDREAS RIBBUNG, som är med och driver nyskapande Candyland och Hammarby ArtPort, anser att journalistiken är snuttifierad.

– Det är ofta rätt lätt att förutsäga vad som får uppmärksamhet. En utställning måste ha ett nyhetsvärde eller vara av allmänintresse, till exempel ta upp ett aktuellt ämne, vara sensationell eller visa

en konstnär som redan är uppmärksam. Jag vill inte bara läsa notiser om att en konstnär har sålt ett verk för x antal kronor, säger Ribbung. Framför allt är det enligt honom bevakningen av bildkonsten som skjuts undan i medierna; de enda som lyckas att bevaka med bredd och ambition är konsten.net och omkonst.com. För Candylands del resulterar ofta bevakningen i form av en »blänkare«. Han anar att prioriteringen på redaktionerna är traditionell, de stora institutionerna går före, därefter internationella dito, kända gallerier och till sist de övriga.

– Det räcker inte till, så klart. I dag finns det ett större utbud av konst och kultur samtidigt som bevakningen minskar. Men det handlar främst om vad man bestämmer sig för: om en konstform får större utrymme i medierna ökar intresset, vilket är ett argument för att den ska få större utrymme, säger Ribbung.

TEXT: AGNETA BORGSTRÖM

BLOD, SEX OCH OLJA.
PSYKOSER, HOROR
OCH BRILLOBOXAR.
KONSTKUPPER, NYNAZISTER
OCH RONDELLHUNDAR.
VEM SA ATT KONSTEN INTE
LÄNGRE BERÖR?
KONSTNÄREN SAMMAN-
FATTAR ETT MÄRKLIGT
KONSTDECENNIUM.

VEM

MINNS

NOLLNOLLTALET?

DET BRUKAR HÄVDAS att konsten upphört att provocera. Att den samtida människan har sett för mycket, är för vidsynt och tolerant för att uppröras av konst. Men en snabb blick i backspegeln visar på motsatsen – det svenska nollnolltalet kantades av debatter och skandaler i en omfattning som är svår att förstå ens för oss som var med. Var det verkligen så turbulent? Eller är det bara skandalerna man minns?

– Skandalerna är det man ser i media, men det har inte särskilt mycket med själva konsten att göra. Konsten har blivit allt mer inblandad i media, det började med att ERNST BILLGREN var med i *Fångarna på Fortet* och PÅL HOLLENDER i *Robinsson*, säger konstkritikern DENNIS DAHLQVIST.

Mannen bakom några av de mest uppmärksammade konstskandalerna i början av nollnolltalet var Moderna Museets chef DAVID ELLIOTT. Han polis-anmälades flera gånger. Dels efter utställningen *Wounds*, där zebrafinkar ställdes ut i burar som enligt djurskyddsorganisationer inte höll måttet. Dels sedan museet visat BJARNE MELGAARDS film *All Gym Queens Deserve to Die*, där en man

suger på ett spädbarns arm. I januari 2001 testade David Elliott ännu en gång gränserna för vad den svenska museipubliken tålde. Han hade gjort en deal med elektronikföretaget Sony, som under en helg erbjöd Stockholmarna gratis inträde på Moderna. I utbyte fick Sony visa upp sina produkter bland konsten på museet. Se där, en liten stereoanläggning bredvid ANISH KAPOORS *Mother as a Void* och en platt-tv bredvid KARIN MAMMA ANDERSSONS *Stairway to the Stars*. Reaktionerna blev omedelbara. Att man skulle kunna köpa sig in i konstens finrum var fortfarande häpnadsväckande under nollnolltalets första år. Som en direkt protest mot »Sonyaffären« lämnade ROBERT WEIL, MARIE-LOUISE EKMAN och DAN WOLGERS Moderna Museets styrelse. Nollnolltalets första huvud hade rullat, och det skulle bli fler.

»Jag vet inte om det här är Konstfacks nya giv. Att elever spelar psyksjuka och sedan det här. Vad blir nästa grej? Att tända på ett hus och se hur brandkåren reagerar?«, sa kulturminister LENA ADELSON LILJEROTH till Aftonbladet efter att hon sett NUG:s konstverk *Territorial Pissing* på Market

2009. Man kan till viss del förstå henne. Nollnolltalets sista år var minst sagt omtumlande. Inte nog med att ANNA ODELLS numera välkända examensarbete *Okänd, kvinna 2009-349701* väckte ramaskri, vi hade också en IKEA-utställning på Liljevalchs, bråket om utställningen *Figurationer* och slutligen GÖRAN HÄGGLUNDS debattinlägg »Verklighetens folk«. »Sveriges radikala elit har blivit den nya överheten«, skanderade Hägglund. Och satte därmed fingret på något som kanske förklarar varför konsten på nollnolltalet var så skandalomsusad: folkligheten. Nollnolltalet var årtiondet då alla kunde göra allt; vem som helst kunde bli popstjärna (*Idol*), vem som helst kunde bli konstnär (CAROLINA GYNNING) och vem som helst kunde bli journalist (bloggen) eller författare (Vulkan förlag). Det fanns helt enkelt ett sug efter ett folkligt sätt att även betrakta konsten.

I en intervju i Värmlands Folkblad varnade MÅNS WRANGE, rektor för Kungliga Konsthögskolan i Stockholm, för att kulturskandaler har börjat användas av politiker som vill fånga röster, precis som i Italien, Österrike och Danmark: »Kristdemokraten

Göran Hägglunds utspel om 'verklighetens folk' är inte någon slump, utan en

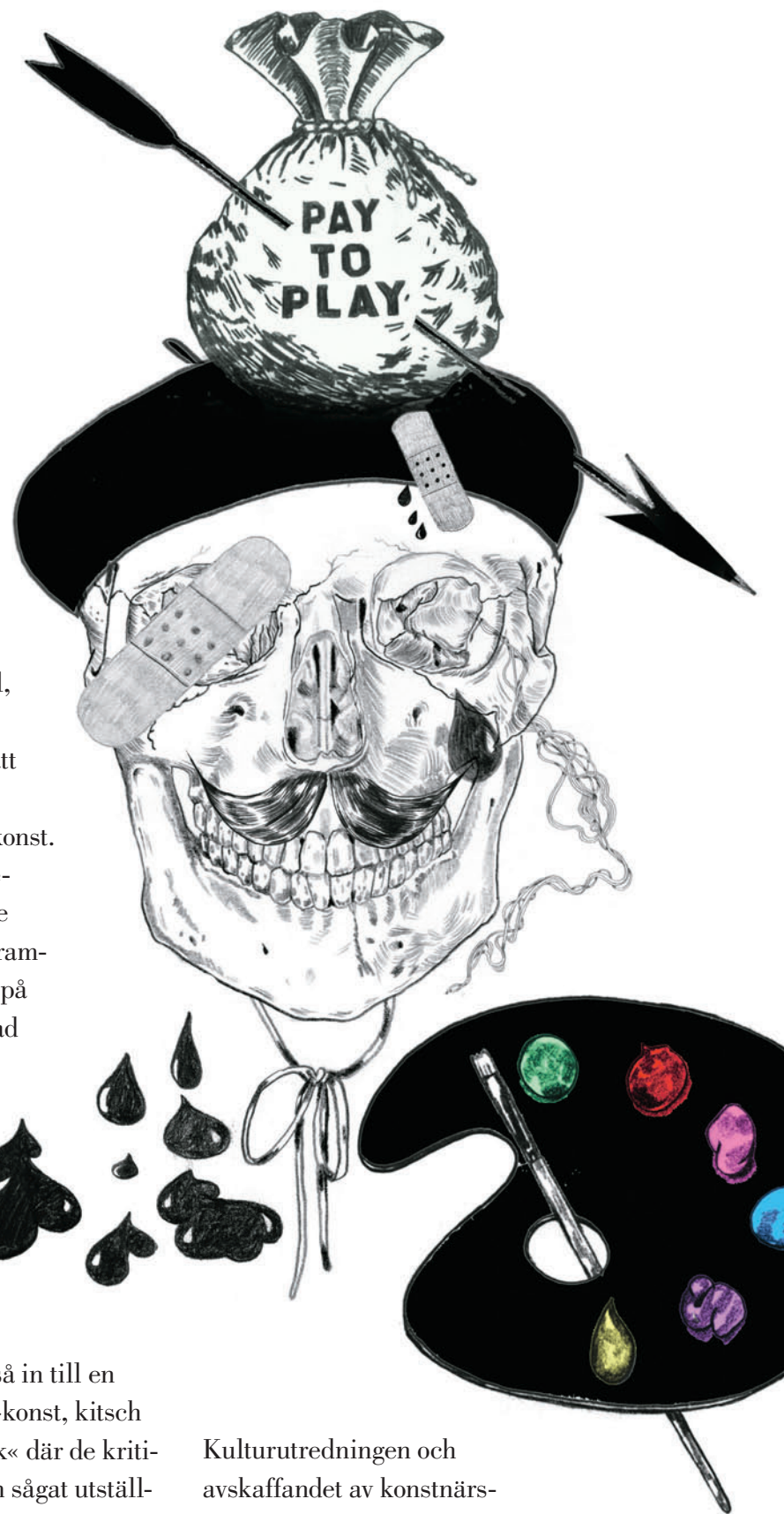
genomtänkt strategi som polariserar 'oss, de vanliga' mot de konstiga kulturarbetarna«.

Men även inom konstvärlden fördes en besk debatt om konstelitism. JOHAN LUNDBERG, chefredaktör på Axess och författare till boken *Figurationer* som gavs ut i samband med den uppmärksammade och kritiserade utställningen med samma namn på Edsvik Konsthall, anklagade det svenska konstetablissemanget för att frysa ut de konstnärer som ville syssla med figurativ konst. »Vad har hänt med skönheten inom konsten« undrade Lundberg och gjorde programmet *Skönhetens återkomst* på temat. En påtagligt irriterad JOHAN SCOTT, professor vid Konsthögskolan i Stockholm, fick försvara skolans

bristande undervisning i klassiska måleritekniker.

Axess bjöd också in till en debatt om »konst, kitsch och kritik« där de kritiker som sågat utställningen *Figurationer* fick sina fiskar varma. Att debatten uppstod just då kanske var en slump, men att kulturkonservatismen fick ett uppsving under nollnolltalet står helt klart.

Decenniets sista stora konsthändelser –

Kulturutredningen och avskaffandet av konstnärslönerna – visar att vi kommit en lång väg sedan David Elliotts Sony-sponsrade helg på Moderna museet. Det här decenniet får vi kanske vänja oss vid att konsten ska bidra till »ekonomisk hållbar utveckling« som det står i Kulturutredningen. Jag misstänker att vi har fler riviga debatter och skandaler att se fram emot på tioalet.

VAD HÄNDE EGENTLIGEN? KONSTNÄREN LISTAR:

NATIONALMUSEUM, 2000

DEN STORA KONSTKUPPEN

Strax före jul år 2000 utsattes Nationalmuseum i Stockholm för ett spektakulärt rån. Tre rånare utrustade med k-pistar stormade museet strax före stängning och kom över tre mycket värdefulla tavlor, bland annat Rembrandts självporträtt som var värderat till 200 miljoner. Rånarna hade gått mycket grundligt till väga; satt eld på två bilar i närheten av museet och kastat ut en spikmatta för att försvåra polisens jakt. Själva försvann rånarna med båt.

– Hela kuppen är absurd. Tavlorna kommer så småningom tillbaka till museet eftersom det inte finns någon marknad för dem, sa konstprofessorn THOMAS HALL till Aftonbladet efter kuppen. Han fick rätt. År 2005 hade alla tavlor återförts och huvudmannen bakom rånet dömts till åtta års fängelse.

ERNST BILLGREN, 2000

KONSTNÄREN INTAR A-LISTAN

Ernst Billgren har alltid haft ett gott öga till media. Förutom att delta i *Fångarna på Fortet* regisserade han 2005 dramaserien *AK3*, baserad på hans bok *Kommittén* som handlar om kottierier och konspirationer i konstvärlden. Men Billgrens mest mediala projekt iscensatte han i samband med sin retrospektiva utställning på Liljevalchs 2000. Billgren gav sig attan på att bli Sveriges mest omskrivna person och under ett par månader syntes han överallt; i tv-soffor, på mingel och i intervjuer. Experimentet lyckades och Ernst Billgren puttade ner GÖRAN PERSSON till andraplatsen på listan över de mest omskrivna personerna i Sverige.

PIPPI EXAMPLES, 2001

PALLE TORSSON KRÄNKER PIPPI LÅNGSTRUMP

»Betraktarens blick har sexualiserats« var Palle Torssons budskap när han 2001 släppte filmen *Pippi Examples* med ihopklippta sekvenser ur Pippi Långstrumpfilmer där Annika visar trosorna och Pippi sårar på benen. Barnfilmklassikern hade genom några klippningar förvandlats från idyll till snusk. ASTRID LINDGREN blev bestört och SF, som äger rättigheterna till Pippifilmerna, drog igång en process mot Torsson om upphovsrätten. Det hela slutade med att Palle Torsson blev tvungen att förstöra alla kopior av filmen.

»Om vi skulle få möjlighet att sitta ner och prata om

problemet, som jag vill belysa med min film om Pippi, är jag övertygad om att vi skulle ha samma åsikt«, sa Palle Torsson om Astrid Lindgrens reaktion i en intervju i Aftonbladet.

GÖTEBORGS FILMFESTIVAL, 2001

BUY BYE BEAUTY

»Vi kränker letarna både ekonomiskt och kroppsligt« sa Pål Hollender i samband med att hans film *Buy Bye Beauty* visades på Göteborgs filmfestival 2001. Filmen, som visar när konstnären har sex med prostituerade, var en protest mot hur rika länder exploaterar arbetskraft och kvinnor i fattiga länder. Filmen startade en debatt om vad man egentligen får göra i konstens namn. Var inte Hollender själv i allra högsta grad delaktig i den exploatering han ville motverka?

FRÖKEN SVERIGE-GALAN, 2001

FRÖKEN SVERIGE STORMAS

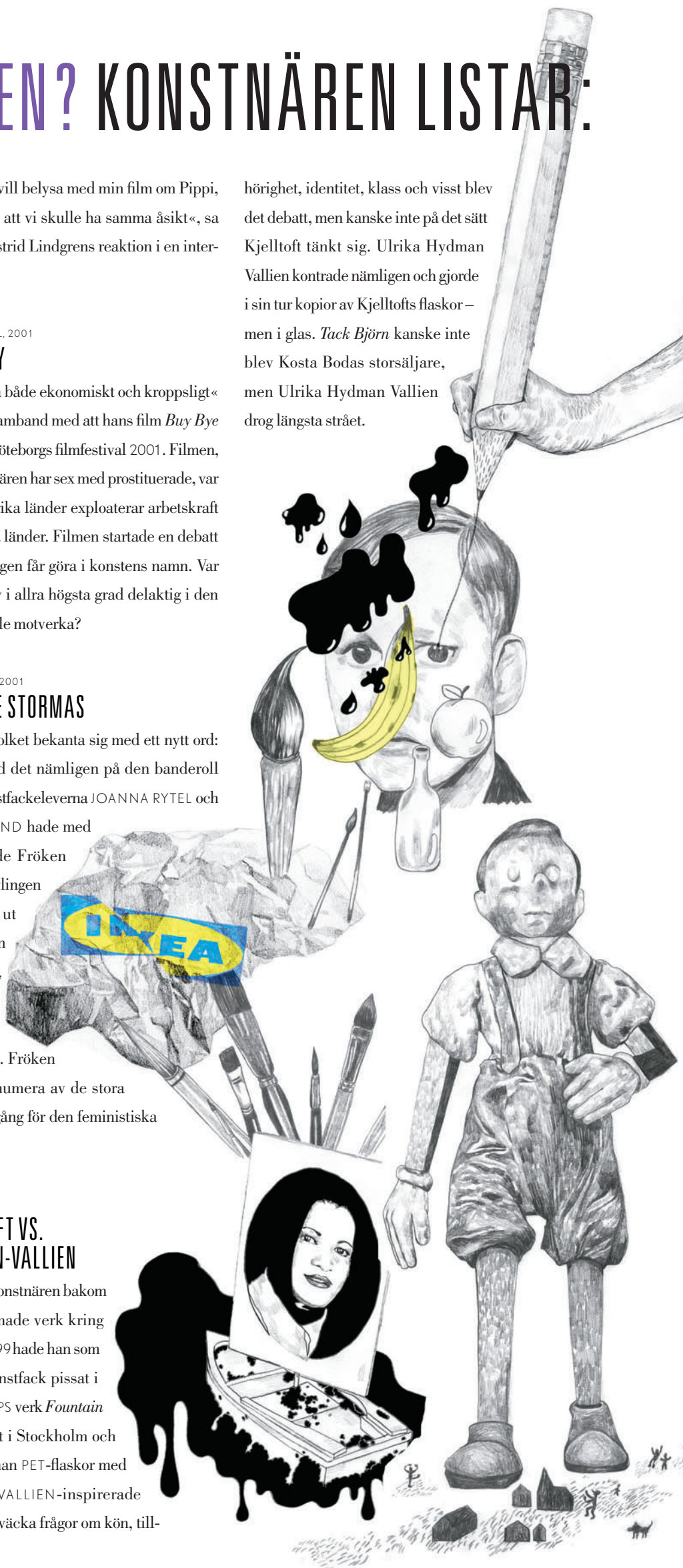
2001 fick svenska folket bekanta sig med ett nytt ord: Gubbslem. Det stod det nämligen på den banderoll som dåvarande Konstfackeleverna JOANNA RYTEL och FIA-STINA SANDLUND hade med sig när de stormade Fröken Sverige-finalen. Tävlingen hade varit på väg ut ur svensk tv redan året innan när TV4, Folkhälsoinstitutet och Veckorevyn hoppade av eventet. Fröken Sverige ignoreras numera av de stora medierna. En framgång för den feministiska konsten.

KOSTA BODA, 2003

BJÖRN KJELLTOFT VS. ULRICA HYDMAN-VALLIEN

Björn Kjelltoft var konstnären bakom flera uppmärksammade verk kring millennieskiftet. 1999 hade han som förstaårselev på Konstfack pissat i MARCEL DUCHAMPS verk *Fountain* på Moderna museet i Stockholm och våren 2003 gjorde han PET-flaskor med ULRICA HYDMAN VALLIEN-inspirerade motiv. Syftet var att väcka frågor om kön, till-

hörighet, identitet, klass och visst blev det debatt, men kanske inte på det sätt Kjelltoft tänkt sig. Ulrika Hydman Vallien kontrade nämligen och gjorde i sin tur kopior av Kjelltofts flaskor – men i glas. *Tack Björn* kanske inte blev Kosta Bodas storsäljare, men Ulrika Hydman Vallien drog längsta strået.

KONSTNÄRSKLUBBEN, 2003

KONSTNÄRSKLUBBEN AVSLÖJAS

Fia-Stina Sandlund stod också bakom ett annat uppmärksammat konstverk under nollnolltalet, *Artist Club – as one big happy family*. Genom att spela in samtal med medlemmar ur Konstnärsklubben blottade hon vilka könsstereotypa värderingar sällskapet står för. Reportaget blev nominerat till Stora radiopriset i kategorin »årets reportage, public service«.

WETTERLING GALLERY, 2003

DJURPLÅGERI!

NATALIA EDENMONTS utställning *Still Life* med bilder på döda husdjur på Wetterling gallery i Stockholm 2003 fick de djurälskande svenskarna att gå man ur huse för att protestera mot konstnärens brist på moral. Edenmont besvarade kritiken med att peka på kritikerens dubbelmoral; vem bryr sig om de djur som varje dag dödas för att bli mat och kläder? Av Aftonbladet kallades Edenmont på klassiskt kvällstidningsmanér för »skandalkonstnären«, och det dröjde inte länge innan ett gäng nynazister attackerade konsten på galleriet. Söta djur ansågs uppenbarligen mer värda än människor av »fel« ras.

HISTORISKA MUSEET, 2004

BLOOBAD

Utställningen *Making Differences* på Historiska museet 2004 måste ha haft decenniets mest händelserika vernissage. Inte nog med att Israels ambassadör ZVI

MAZEL kortslöt konstverket

Snövit och sanningens vansinne av DROH FEILER och GUNILLA SKÖLD-FEILER. THOMAS NORDANSTAD, som var utställningsansvarig, blev attackerad av en man som försökte knuffa ned honom för en trappa. Att verket skulle glorifiera självmordsbombare tillbakavisades av konstnärerna och museets ledning, som trots högljudda protester lät verket stå kvar.

DAGENS NYHETER, 2004

MEJLSKANDALEN

Ett litet mejl kan göra stor skada, det fick DN:s konstkritiker LARS O ERICSSON erfa sedan han skickat ett argt sådant till den nya ledningen för Tensta Konsthall där han kallade dem svartfötter. Mejlet ledde till en konflikt med DN:s kulturchef MARIA SCHOTTENIUS. Och det hela eskalerade när Lars O Ericsson kritiserade sin arbetsgivare offentligt under en debatt på Moderna Museet. »För Dagens Nyheter trovärdighet är det väsentligt att våra kritiker inte använder sin position på tidningen för privat maktutövning«, sa Schottenius i ett uttalande i Journalisten, och därmed hade Lars O Ericsson skrivit sin sista artikel för DN. 2009 gjorde Sveriges meste konstkritiker återkomst på Svenska Dagbladet.

BORÅS, 2005

PINOCCHIO BLIR MOBBAD

»Vad har en sagofigur i Borås att göra?« undrade upprörda Boråsbor när det stod klart att JIM DINE fått i uppdrag att gestalta en nio meter hög Pinocchioskulptur till staden. Ett intrång i det offentliga rummet menade kritikerna, som dock tystnade när skulpturen väl kom på plats. Att verket inte finansierats med skattepengar, utan privata medel, bidrog till att stormen sedermera blåste över. Över 1 500 personer närvarade när den nio meter höga skulpturen invigdes med konstnären på plats.

KONCEPTDESIGN PÅ NATIONALMUSEUM, 2005

DESIGN ÄLSKAR KONST

Konst och design var nollnolltalets snyggaste par. Det var då gränserna mellan design och konst började suddas ut med hjälp av design/konstgrupper som Uglycute och Front, utställningar som *Konceptdesign* på Nationalmuseum och Ikeautställningen på Liljevalchs. Framgångar för internationella stjärnor som Studio Job och mässan Design Miami banade väg för en värld där design inte nödvändigtvis behöver tillverkas för att brukas.

WHYRED ART PROJECTS, 2006

JOCKUMS KALSONGER

Att klädmärket Whyred engagerar sig i konst är kanske inte så konstigt. Grundaren ROLAND HJORTS morfar SVEN X:ET ERIKSSON har ju gett företaget dess namn (X:et lär ha svarat »red« på frågan om vad som är hans favoritfärg, varpå intervjuaren frågade: »why red?«). Whyred Art Projects lanserades 2006 med kalsonger av Jockum Nordström och följdes upp av JONAS NOBEL (accessoarer), ROGER ANDERSSON (väskor) och IGOR ZIMMERMANN, FRODE FJERDINGSTAD och MARCUS PALMQVIST (film). Nollnolltalet bjöd också på motstånd mot Sveriges bärbara modeimage, när avantgardedesigner som SANDRA BACKLUND och HELENA HÖRSTEDT slog igenom internationellt.

MALMÖ, 2006 OCH 2009

ROOSEUM DÖR. OCH ÅTERUPPSTÅR.

2006 stängde konsthallen Rooseum i Malmö på grund av en arvsvist efter grundaren FREDRIK ROOS död. Konstsverige sörjde vad som varit en viktig utställningslokal för konst i Skåne, men mot slutet av decen-

niet fick Malmöborna en glädjande nyhet. På annandagen 2009 öppnade Moderna Museet en Malmöfilial i Rooseums gamla lokaler – och snodde med sig geten från Stockholm.

KULTUREN I LUND, 2007

SEXSKANDALEN I LUND

Med kofötter och en yxa i högsta hugg stormade fyra unga män i oktober 2007 Kulturen i Lund och förstörde flera fotografier på ANDRES SERRANOS utställning *A History of Sex*. Efter sig lämnade de flygblad: »Mot dekadens och för en sundare kultur«. Men proffsprovokatören Serrano var van, hans verk väcker ofta avsky. Året efter var han aktuell med *Shit* på Yvonne Lambert i New York. En utställning så grov att konstnären själva sa sig vara provocerad av den.

MODERNA MUSEET, 2007

BRILLOBLUFFEN

PONTUS HULTÉNS gloria fick sig en liten törn när det 2007 uppdagades att de Brilloboxar som museet har i sin ägo inte tillverkats i samband med Warholutställningen på museet 1968, utan först 1990. Utan överseende av ANDY WARHOL som då varit död i fyra år. Att Pontus Hultén dessutom påstods ha sålt flera av boxarna med falska äkthetsbevis gjorde skandalen till ett faktum. 100 Brilloboxar som sålts på respekterade auktionshus var falska. »Dessa boxar är inte

auktoriserade av konstnären och bör tas bort i den officiella förteckningen över Andy Warhols Brilloboxar«, skrev Moderna i sin utredning. Lustigt nog handlar debatten om kärnan i Warhols konstnärskap – att testa gränserna för vad som anses vara konst och inte.

VANADISPLAN, 2007

STOCKHOLMS CHELSEA

I februari 2007 rapporterade Svenska Dagbladet att Stockholm hade fått sitt eget Chelsea. Vid Vanadisplan fanns en stor koncentration av konstgallerier (Brändström och Stene, Natalia Goldin gallery, Christian Larsen, Nordenhake samt Andréhn-Schiptjenko) som trots det avogaläget trodde på en lysande framtid för den svenska samtidskonsten. Arkitekten RAGNAR ÖSTBERGS tegelbyggnad på Hudiksvallsgatan där de flesta gallerierna fanns inhysta, blev »konstborgen« i folkmun. Men när finanskrisen slog till med full kraft gick luften ur borgen och flera gallerier flyttade ut. Nu är andra gallerier på väg in, till exempel Crystal Palace, men flykten från borgen påminde oss om att Stockholm inte är New York, hur gärna vi än skulle vilja det.

NERIKES ALLEHANDA, 2007

LARS VILKS RONDELLHUND

När Jyllands-posten den 30 september 2005 publicerade 12 skämtsamma teckningar av profeten Muhammed kunde man inte ana vilket blåsväder man skulle hamna i. Publiceringen följdes av mordhot och bojkott av danska varor världen över, men det skrämde inte LARS VILKS som 2007 gjorde en karikatyr av Muhammed som rondellhund, vilken bland annat publicerades i Nerikes Allehanda. Självklart kom även mordhot till Vilks som ett brev på posten, men det rörde honom inte i ryggen. Han började istället planera en musikal om rondellhunden Muhammed. »Tänk bara på *Jesus Christ Superstar*, Mohammed är också en superstar i modern mening«, sa Vilks i en intervju i DN. Musikalen *Dogs* (en blinkning till *Cats*) hade premiär i november 2008.

FÄRGFABRIKEN, 2008

JAN ÅMAN GÖR EN »TOBLERONE«

»Lyxshoppade för kulturbidrag«

löd löpsedlarna när det avslöjades att Färgfabrikens chef Jan Åman använt konsthallens pengar till resor med familjen till New York och Rivieran, krogbesök, matvaror, dvd-filmer, datorer, MP3-spelare och klädshopping. En intern utredning visade att det handlade om »småsummor« (exakt hur mycket ville ingen inblandad tala om), pengar som Åman betalade tillbaka till Färgfabriken. Hans förtroende ansågs dock förverkat och Jan Åman blev tvungen att lämna Färgfabriken efter 13 år i tjänsten.

1932 - 2008 R.I.P.

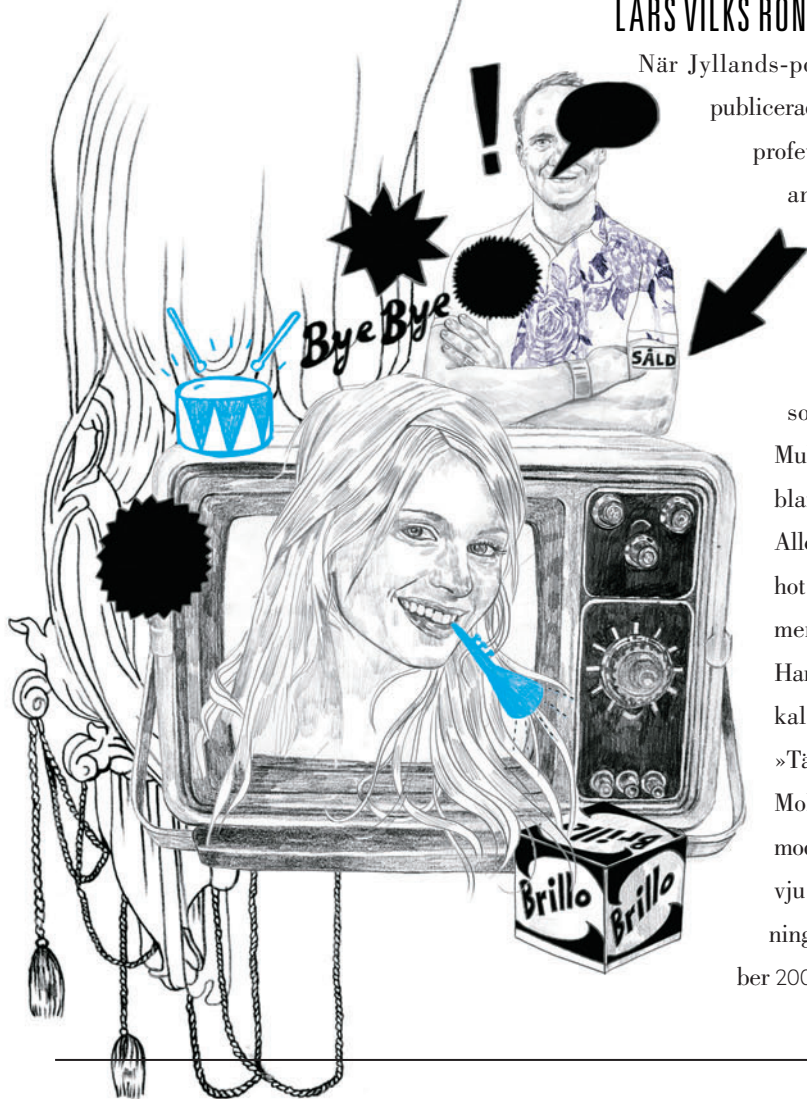
KJARTAN DÖR

Den svenska konstvärlden blev en profil fattigare när KJARTAN SLETTE MARK dog i december 2008. Den norsk-svenske konstnären orsakade rubriker på sextio- och sjuttio-talen för sin politiska konst. Mest känd är han för att ha rest jorden runt med en bild på Nixon i sitt pass och för att han lämnade in sig själv – utklädd till pudel – till Liljevalchs Vårsalong. Konstsvetige sörjde en av sina mest egensinniga konstnärer.

LILJEHOLMSBRON, 2009

OKÄND KVINNA 2009-349701

Konstfackstudenten ANNA ODELL hamnade mitt i ett mediedrev när det avslöjades att hennes kollaps på Liljeholmsbron i Stockholm inte var en psykos utan examensarbetet *Okänd, kvinna 2009-349701*. Vårdanställda, politiker, poliser och allmänhet anklagade Odell för att slösa med samhällets resurser, och chefen på vårdavdelningen som Anna Odell förts till polisanmälde henne för våldsamt motstånd

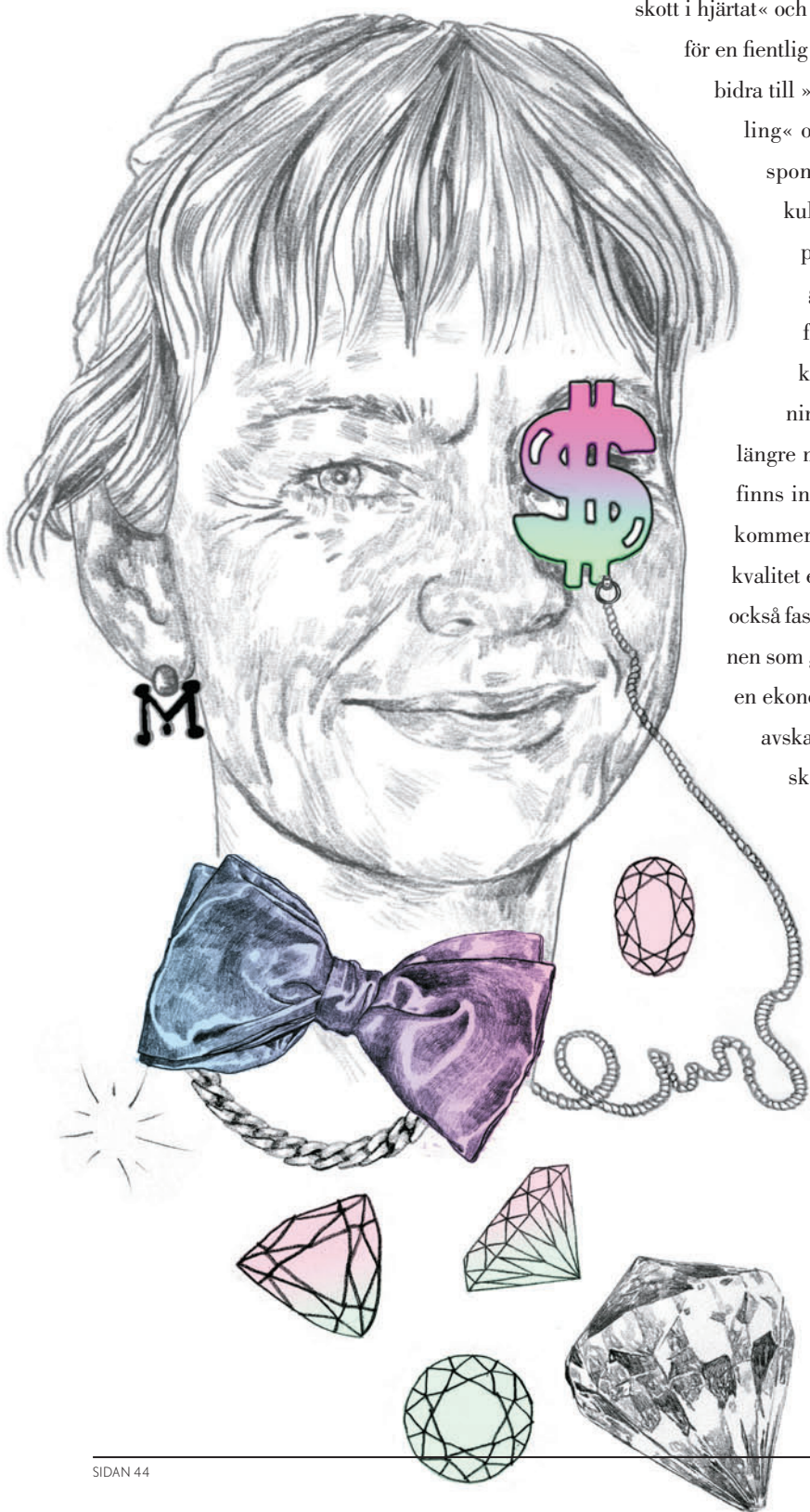

och falskt alarm. Odell fälldes för oredligt förfarande, men påföljden blev låg, bara 50 dagsböter, för att rätten ansåg att Odell inte haft brottsligt uppsåt. Tyvärr hamnade den fråga Odell velat belysa, psykvårdens brister, i skymundan för en debatt om vad man får göra i konstens namn. Anna Odell blev i alla fall årtiondets främsta stjärnskott och spås en lysande framtid.

MARKET, 2009

KULTURMINISTERN RECENSERAR

»Otroligt provocerande. Graffiti är till sin natur illegalt. Det här är inte konst«, sa kulturministern LENA ADELSON LILJEROTH till DN efter att hon besökt konstmässan Market 2009 och sett före detta konstfackstudenten NUG:s examensarbete *Territorial Pissing*. SL krävde konstnären på 100 000

kronor i skadestånd för den förstörda vagnen, men åtalet för grov skadegörelse lades ner eftersom polisen inte ansåg sig ha tillräckligt med bevis.

KULTURUTREDNINGEN, 2009

KULTURHAT

»När jag hör ordet kultur osäkrar jag min revolver« lär HERMAN GÖRING ha sagt. Och dessa bevingade ord blev aktuella igen när den nya kulturutredningen presenterades i början av 2009. Aftonbladets kulturchef ÅSA LINDERBERG kallade den »ett skott i hjärtat« och anklagade regeringen

för en fiendlig kulturpolitik, där kulturen ska bidra till »en ekonomiskt hållbar utveckling« och leva på ideellt arbete och sponsring istället för bidrag. När kulturpropositionen, som baseras på kulturutredningen, offentliggjordes i september samma år fanns formuleringen »motverka kommersialismens negativa verkningar inom kulturområdet« inte längre med. Den hade ersatts av »det finns ingen given motsättning mellan kommersiell bärkraft och konstnärlig kvalitet eller frihet«. Propositionen slog också fast att den så kallade konstnärslönen som gett flera etablerade konstnärer en ekonomisk trygghet på ålderns höst avskaffas från och med 2010. Istället ska regeringen instifta stipendier på 1,5 miljoner per år (de 157 konstnärslönerna kostar staten 17 miljoner årligen). Reaktionerna från konstvärlden var som väntat mycket negativa.

YSTADS SALTSJÖBAD, 2009

DOKUSÅPAKONST

Egentligen skulle man kunna säga att hela CAROLINA GYNNINGS liv är en enda stor performance. Ingen har som hon kunnat vända nederlag till framgång på

rekordkort tid.

Följaktligen blev det brak-succé när Gynning bestämde sig för att lägga bimboimagen på hyllan och satsa på sin konst istället. På hotellet Ystads Saltsjöbad sålde de 15 tavlorna slut på en halvtimme och Carolina kunde stolt titulera sig konstnär. Men när Aftonbladet kallade hennes tavlor för »dokusåpakonst« gick Gynning i taket. »Jag kommer aldrig ge en intervju till den skit-tidningen igen«, sa hon senare.

»FIGURATIONER«, 2009

KULTURKONSERVATISM

Det har pratats länge om måleriets återkomst i konsten, men det var inte förrän tidskriften Axess chefredaktör JOHAN LUNDBERG kom ut som det figurativa måleriets försvarare, bland annat genom programmet »Skönhetens återkomst« och boken *Figurationer – romantik och realism i norskt samtidsmåleri*, som en riktig debatt tog fart. Kritiker på landets stora dagstidningar skrev ner utställningen, som de uppfattade som reaktionär. Och Johan Lundberg försvarade sig med att anklaga etablissemangen för att mobba konstnärer som ville måla föreställande.

TEXT: SANDRA NOLGREN
ILLUSTRATION: BEATA BOUCHT

SE PÅ MIG! JAG ÄR KONSTNÄR

Vad är en konstnär? Kanhända en banal fråga, men i varje ny epok som konsthistorien träder in i skiftar betydelsen: renässansens multikonstnär byggde sin existens på klassicistiska ideal som förverkligades inom måleri, skulptur och arkitektur. Under realismens 1800-tal skulle demokratiska, jordnära värden demaskeras av målare och skulptörer och när popkonstens sextioital blomstrade blev konstnären en populärkulturell figur, som uppkäftigt men borgerligt blev språkrör för nya idéer om mode, film, politik och ekonomi i konsumtionssamhället.

Vilken roll ska vi då tillskriva dagens konstnärer, i en era då globaliseringen totalt har förändrat förutsättningarna för hastighet och geografi? Är det verkligen ens möjligt att tala om »konstnärer« som en enhet när många skaffar sig utbildning i ett land, gallerist i ett annat och bor och arbetar i ett tredje? Visst kan »konstnär« sammanfattas som summan av alla delar av konstvärlden: samlarna, museerna, medierna, gallerierna, kulturpolitikerna, konstskolorna, bloggarna, curatorerna – och alla dessas inbördes relationer. Men det leder inte oss till mer kunskap om hur vi i dag värderar konstnärens roll kulturellt. Frågan vi kanske egentligen vill ställa är: Var befinner sig det konstnärliga avantgardet i dag?

Begreppet »avantgarde« är så utnött i den samtida konstdiskussionen att vi hela tiden förutsätter dess latent närvaro, endast ihågkommet när vi talar om konsthistoria, även om begreppet där sedan många år devalverats. Vi säger kort och gott »samtida konst«, tack vare den postmoderna teorins upplösande av sådant som framåtskridandet, lineariteten och den autentiska upplevelsen. Men faktum är att den konstekonomi som byggdes kring konstnärens respektive grad av »avantgardism« eller »kitschighet« (deras förmåga att provocera och klampa över gränser och tabun) i dag har kompletterats och ersatts av en massmedial synlighetsekonomi där den mest lysande stjärnan blir den slutgiltiga vinnaren.

Att ögna igenom de otaliga listor, krönikor och sammanfattningar som nyligen skrivits om nollnolltalets mest centrala konsthändelser, i Sverige och internationellt, blir just en sådan upplevelse av medial spektakelökonomi: Vilks rondellhundar, Dror Feiler och Gunilla Sköld-Feilers installation *Snövit och sanningens vansinne* på Historiska Museet i Stockholm, Anna Odells psykperformance, David Cerný's EU-installation *Entropa* och de danska Muhammed-teckningarna, för att nämna några. Dessa konstens megaspektakel har nu både i bloggosfären liksom i traditionell media fått en central plats när samtidshistorien ska skrivas. Det skapar en konflikt gentemot konstvärldens konserverande system av historieförfattande. Traditionellt sett har dylika mediefenomen eller kontroverser ofta ignorerats av konst- och kulturhistoriker. Det som ansetts kulturellt signifikant har inte nödvändigtvis sammanfallit med det medialt signifikanta (se exempelvis alla sågningarna av paret Feilers *Snövit*). Konsthistoriekrivningen har på så vis bevarat polariseringen mellan den breda massans smak och elitens visionära insikter. Mediahoror lämnas därhän.

Men här missar man två viktiga perspektiv på samtida media, det första: **Medias betydelse har exploderat.**

Om det fanns två stora dagstidningar i Sverige i mitten av förra seklet med mycket utrymme för konst och kultur, så finns i dag istället tusentals tidskrifter, tidningar, bloggar och nyhetsbrev. Skillnaden är att vi snabbt och i stor skala kan kommentera, hylla

Hur definierar man ett konstnärskap i en global och ständigt uppkopplad värld? Svaret finns på Google. Robert Stasinski berättar hur den massmediala synlighetsekonomin omvälvande konstnärrollen.

och såga nya utställningar, konstnärer och projekt – en enorm ökning i kvantitet. Med denna möjlighet till snabbare informationsflöde och spridning kommer den omvända effekten av att vi inte hinner läsa lika långa och utförliga texter och analyser – vi accepterar därför en lägre kvalitet. Om man tidigare lyfte fram ett hundratal utställningar under ett helt år att reflektera över i dåtidens media, kan man idag läsa något om årets *alla* utställningar.

Det andra perspektivet är: **Konstverk = media.**

Det är svårt att dra upp skiljelinjer mellan medias (förment) kritiska och kvalitativa urval och den konstnärliga autonoma processen när många konstverk själva aktiveras och utgår från just media. I dag kan konstverk med ett enkelt knapptryck få en global räckvidd omfattandes miljontals webbsidor, texter, videos eller radioprogram – som i slutändan omfattas i tolkningen av verket. (Prova att googla på Anna Odells verk *Okänd kvinna 2009-349701*). Att diskutera och dissekera ett konstverk offentligt är legio sedan konstkritikens födelse. Men sedan åttiotalet har det utvecklats en mängd strategier för att spela med media konstnärligt: Ernst Billgren, Lars Vilks och Magdalena Dziurlikowska i Sverige och Jeff Koons, Gilbert och George samt Tino Sehgal internationellt är alla exempel på detta.

Så oavsett om dagens konstkritiker och curatorer avfärdar mediaspektakel och konstskandaler med stort medieutrymme som »ointressant konst«, har samma media blivit en sådan självklar del av produktion, presentation och reception av konst att varken gemene man eller konsthistoriker kan avfärda dem. För att inte nämna vilken effekt mediaexponering kommer att få på dagens politiska konst när dess effekter på samhällskroppen ska granskas.

Informationsåldern rymmer ett sådant massivt överflöd av information att traditionella idéer om kulturell kanon har flippat 360 grader och plötsligt blivit viktigt att diskutera igen, hur mycket postmodern teori vi än inmundigar. Ekonomer talar i dag istället om en synlighetsekonomi eller uppmärksamhetsekonomi; mängden information omkring oss tvingar fram tjänster där informationen är ordnad och utvald åt oss. Om man kan få tag på substantiell information om alla världens konstutställningar och konstnärer, måste vi medvetet eller omedvetet ta ställning till vad vi väljer att lägga tid på. Google är ju en karakteristisk tjänst som vi använder för att lättare rangordna och välja ut vilken information som (i enlighet med några hundra hemliga sökkriterier) ska anses relevant. I själva verket är hela list-hysterin ett lysande exempel på att vi vill ha information i koncentrerad form, förpackad så att vi kan navigera oss fram till det några kallar kunskap, andra visdom och ytterligare andra kapital eller affärsidéer. Konstnärer tvingas nu att forma sina konstnärskap genom att förhålla sig till en yttre pr-bild av sig själva. Oavsett om den bygger på ett systematiskt formerat varumärke eller tabuhatande, massbloggad gräsrotskonst. Så det skrämmande svaret på frågan om vad en konstnär är i dag, är nog inte längre bort än en simpel googling.

ROBERT STASINSKI

PAPPALEDIG FRÅN TJÄNSTEN SOM PROJEKTLEDARE PÅ IASPIIS. HAN ÄR ÄVEN KONSTKRITIKER MED UPPDRAG FÖR BLAND ANDRA FLASH ART, GLÄNTA OCH UPPSALA NYA TIDNING.

GLASSAX

- VAD HETER DU? → EVA NYSTRÖM RITTSSEL
- VAD ÄR DET FÖR NÅGOT DU HAR VALT? → MIN OUMBÄRLIGA GLASSAX. DET HETER EGENTLIGEN FJÄDERTÅNG – MEN DET ÄR JU EN SAX.
- VAR HAR DU KÖPT DEN? → HOS MIN GLASGROSSIST EDAB I STRÄNGNÅS. DEN ÄR TILLVERKAD I TAIWAN. JAG HITTADE DEN 1995 OCH DET VAR SOM ATT FÅ EN JULKLAPP – DEN BÄSTA EFTER MIN SJÄLVMÖRJANDE GLASSKÄRARE FRÅN 1980.
- VAD KOSTADE DEN? → CA 600 KR.
- VARFÖR KÖPTE DU JUST DEN? → EFTER ATT HA TESTAT DEN INSÅG JAG ATT MIN SLITNA AVBITARTÅNG KUNDE ARKIVERAS. JAG SÅG NYTTAN DIREKT. OCH JAG HAR FAKTISKT KÖPT DEN ÅT FLERA AV MINA FRANSKA GLASKOMPISAR. FÖR DEN FINNS INTE I FRANKRIKE DÄR JAG BOR FLERA MÅNADER VARJE ÅR I EN LITEN PROVENCALSK BERGSBY.
- HUR ANVÄNDER DU DEN? → I STÄLLET FÖR TIMMAR VID SLIPMASKINEN BESKICKAR JAG MITT GLAS MED NÅGRA VÄLRIKTADE KLIPP. JAG ANVÄNDER DEN OCKSÅ NÄR JAG KAPAR MITT RESTGLAS TILL MINDRE GLASBITAR – FÖR ATT GÖRA PATÉ VERRE ELLER FÖR ATT GJUTA. OCH NÄR JAG GÖRA MINA ÅNGLAR – SOM ÄR MIN STORA VARDAGSPRODUKT – SPARAR JAG MASSOR AV TID MED NÅGRA VÄL INPRÖVADE KLIPP.

FOTO: ERIK WÄHLSTRÖM

B.

BON HAGEN

Måste du ha ett certifierat kassaregister den 1 Januari 2010?

KRO/KIF Sluter avtal med Bon Hagen AB som säljer utav skatteverket certifierade kassaregister av märket Olivetti
Erbjudande gäller alla medlemmar och innebär att ni får ett kassaregister till **20% rabatt: 11 038kr** (ordpris: **13 797kr**)
Dessutom bjuder vi på installation och frakt värd 1 955kr
Vill du ta på hyra så kan vi annordna det
Från **219kr/mån** i 51 månader utan extra kostnad.

Utför du tjänster eller säljer varor mot kontant betalning eller kortbetalning? Då är det viktigt att du har ett certifierat kassaregister enligt skatteverkets nya lag.

Bon Hagen AB Säljer utav skatteverkets certifierade kassaregister av märket Olivetti

För mer info kontakta Bon Hagen på 08-410 819 13 alternativt
maila: dan@bonhagen.se eller larz@bonhagen.se

Bon Hagen AB
Sjöviksvägen 28
117 59 Stockholm

SOMMARBIENNALEN 2010 STRÖMSTAD

Besök årets stora evenemang på
Laholmens Konferenscenter.

Ca 50 konstnärer visar upp utvalda verk i
olja, akryl, glas och skulpturer.

Var med och rösta fram biennalens vinnande konstnär.
Vi kommer att lotta ut konstverk.

Öppet: **NAE** Entréavgift
29 juni - 5 augusti Nordic Art Exhibit 20 kronor
Tisd. - fred. 12. - 20
Lörd. - sönd. 11 - 16
Måndagar stängt
Välkomna!
www.nordicartex.se

Är du konstnär och vill delta i Strömstadsbiennalen
är du välkommen att ansöka om utställningsplats.
Kontakta oss för priser och villkor.
NAE Box 5114 426 05 V. Frölunda.
www.nordicartex.se

HÖGA KUSTEN-stipendium

Höga Kustenstipendiet utdelas av Kramfors kommun.

Stipendiet består av ett kontantbidrag på
10.000 kr och 2 veckors logi i Höga Kusten Höga
Kustenstipendiet kan sökas av verksam nordisk
bildkonstnär. Stipendiaten erbjuds möjlighet
efter vistelsen i Höga Kusten ha utställning i
Kramfors konsthall.

Ansökningsblankett kan rekvireras:

tel 0612-80 252

ninni.mellander@kramfors.se

www.kramfors.se

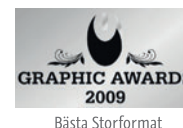
Sista ansökningsdag är 12 mars 2010

Gunnar ♥ Projektor = Sant*

Pigmentutskrifter för konstnärer.
Konstpapper, canvas, fotobaryt eller polyester.
Storlekar från A3 till 160 x 300 cm. Eller längre.
Tiofärgers pigmentbläck.

Projektor, Hornsgatan 103A, 117 28 Stockholm, 08-616 83 01
info@projektorutbildning.se www.projektorutbildning.se

*Se Gunnar Smolianskys fotografier i storformat på Mariatorgets T-bana

SVART PÅ VITT

INBJUDAN

Landskrona Konstförening inbjuder alla i Sverige bosatta konstnärer till den 14:e teckningstriennalen i Landskrona Konsthall under tiden 24 april – 6 juni 2010.

Utställningen är jurybedömd. Konstföreningen delar ut ett stipendium på 10.000 kr.

Anmälningavgiften på 400 kr skall vara insänd senast den 28 februari 2010 till Landskrona Konstförening. Postgiro 140736-0. Anmälan och fotografier av originalkonstverken skall vara oss tillhanda senast den 10 mars 2010. Landskrona Konstförening, Box 53, 261 22 Landskrona.

Regler för deltagande och anmälningblanketter rekvideras från vår hemsida: www.landskronakonstforening.se

Grundsunda kulturstipendium

STIPENDIET består av ett belopp på 15 000 kronor och fri bostad i en stuga vid Prästsjön, Grundundavallen, Örnsköldsviks kommun. Alla kategorier av kulturarbetare kan söka stipendiet. Verksamhetsområde är ej i förväg utsatt.

HUVUDMAN för stipendiet är en kommitté utsedd av Grundsunda Hembygdsförening - dess beslut kan ej överklagas. Stipendiets avsikt är att ge kulturarbetare några veckors vistelse i naturskön miljö. Prestationskrav ställs ej.

MED ANSÖKAN bifogas 4 st färgdia av arbeten eller 4 st förbilder till påsikt

SISTA ANSÖKNINGSDAG
30/3 2010

I början av maj meddelas beslut om årets stipendiat.

SKRIFTLIG
ANSÖKAN
TILL:
STIPENDIEKOMMITTÉN
STURE FORSBERG, ORDF
HUSBYN 156
890 35 HUSUM

UPPLYSNINGAR:
0663-101 74

ateljé, galleri, utställning,
transport, kameror...

förmånliga försäkringar för
medlemmar i KRO och KIF

Danderydsgatan 14
114 26 Stockholm
tel 08 440 54 40
fax 08 678 29 20
info@gefvert.se
www.gefvert.se

gefvert
FÖRSÄKRINGSMÄKLARE

www.goranssonarena.se

ÖPPEN KONSTTÄVLING

De Göranssonska Stiftelserna har uppfört en stor inomhusarena, Göransson Arena, i Sandviken. 2009 donerades arenan till Sandvikens kommun. Enligt gåvovillkoren ska arenan skapa förutsättningar för ökade ungdomsaktiviteter men också vara en träffpunkt för alla Sandvikenbor.

Göransson Arena har en arbetsgrupp som ansvarar för den konstnärliga utsmyckningen av lokalerna. Denna grupp inbjuder nu till en konstartävling för att i arenans entréhall uppmärksamma stiftelserna och deras grundare. Tävligen är öppen för alla yrkesverksamma konstnärer, gärna med lokal/regional anknytning. Tävlingsförslag, idé och koncept, senast den 19 april 2010. Välkommen med förslag!

Ytterligare förutsättningar och information om tävlingen:

Lars Westerman, 026-24 14 18 eller lars.westerman@sandviken.se.

Om arenan: www.goranssonarena.se Tävlingsregler: www.sandviken.se/konsthallen

GÖRANSSON ARENA
SANDVIKEN

GÖR ETT GRATIS DIGIGRAPHIE® -TRYCK!

KONSTEXPO

Tryck av konst & fotografier på Canvas & Fine Art-papper

DIGI
GRAPHIE
by **Epson**

Erbjudandet gäller t.o.m. 15 april, 2010

www.konstexpo.se, Österlånggatan 25, Stockholm, 08-20 15 10, info@konstexpo.se

Gör inköp av konst avdragsgill!

Idag är inköp av inredning avdragsgillt men inte inköp av konst. KRO och KIF anser att det är djupt orättvist och missgynnar Konstnärerna. Håller du med oss? Klipp ut den här annonsen och skicka den till: *Finansminister, Anders Borg, Regeringskansliet, Drottninggatan 21, 103 33 Stockholm*

Läs mer om KRO/KIF arbete för avdragsrätt på www.kro.se/avdragsratt

Konstnärernas Riksorganisation
The Swedish Artists' National Organization

KIF

Sveriges Konsthantverkare
& Industriformgivare

SUPER MARKET 2010

DEN INTERNATIONELLA
KONSTNÄRSDRIVNA
KONSTMÄSSAN
I STOCKHOLM

19–21 februari
KULTURHUSET
våning 3 och 5

www.supermarketartfair.com

Utställare på SUPERMARKET 2010:

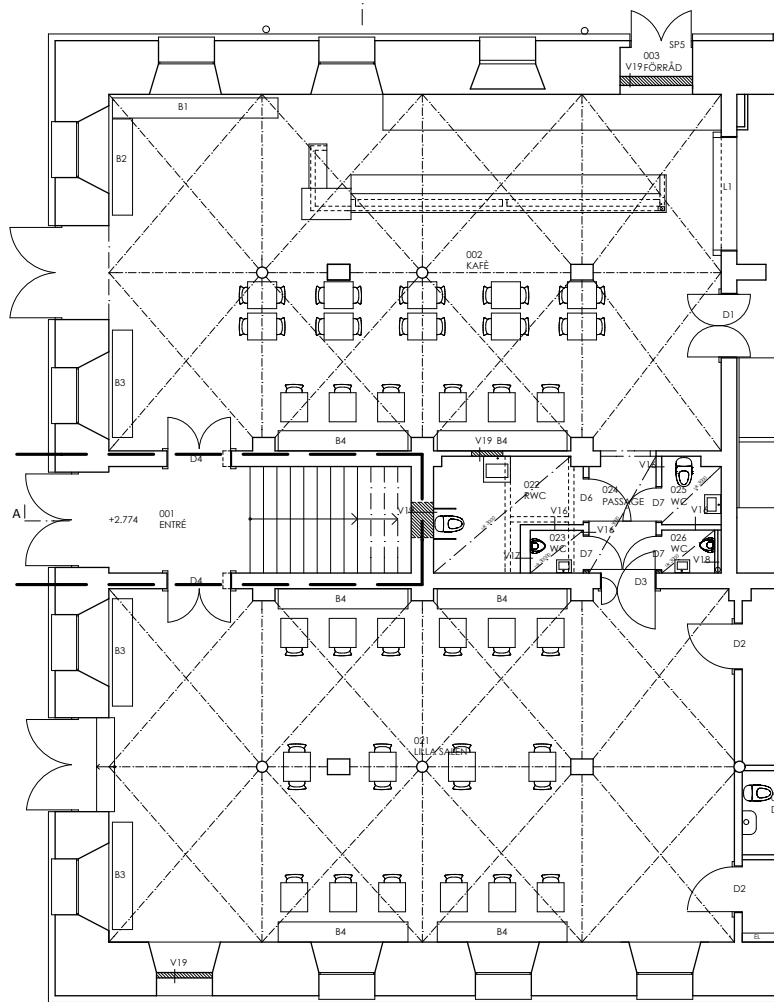
00130Gallery Helsinki, Helsingfors, Finland
Galleri 54, Göteborg, Sverige
Galleri 69, Oslo, Norge
Alpineum Produzentengalerie, Luzern, Schweiz
A.M.180 Collective, Prag, Tjeckien
Art On Armitage, Chicago, USA
Art Video Screening, Örebro, Sverige
Articule, Montréal, Kanada
Artillerie, Berlin, Tyskland
ArtMobile, Västerås, Sverige
Biro Beograd, Belgrad, Serbien
Brickworks, Stockholm, Sverige
Candyland, Stockholm, Sverige
Caravansarai, Istanbul, Turkiet
CFF, Stockholm, Sverige
Cirkulationscentralen, Malmö, Sverige
Gallery Crymo, Reykjavik, Island
De Service Garage, Amsterdam, Nederländerna
Fiberartsweden, Stockholm, Sverige
FIT, Berlin, Tyskland
FixC Cooperative, Helsingfors, Finland
Formverk, Eskilstuna, Sverige
Fylkingen, Stockholm, Sverige
Global Stone Workshop, Stockholm, Sverige
Harrington Mill Studios, Nottingham, Storbritannien
Galleria Huuto, Helsingfors, Finland
ID:I Galleri, Stockholm, Sverige
Inquietart, Mallorca, Spanien
Kilen Art Group, Luleå, Sverige
Galleri Konstepidemin, Göteborg, Sverige
Konsthall ö, Borgholm, Sverige
Konstnärshuset, Stockholm, Sverige
Kultivator, Dyestad, Sverige
Kultur am Nauener Platz, Berlin, Tyskland
Malt, Reykjavik, Island
Microwesten, Berlin, Tyskland
MUU Gallery, Helsingfors, Finland
Nationalgalleriet, Stockholm, Sverige
Nest, den Haag, Nederländerna
Plan3, Kristianstad, Sverige
Project Dice, Hamburg, Tyskland
Project Space 1646, den Haag, Nederländerna
Qwerty, Odense, Danmark
Gallery Rajatila, Tampere, Finland
R.E.P., Kiev, Ukraina
Seven Seven, London, Storbritannien
Skånes Konstförening, Malmö, Sverige
Studio 44, Stockholm, Sverige
Galleri Syster, Luleå, Sverige
Tegen 2, Stockholm, Sverige
Titanik Gallery, Åbo, Finland
Transit, Marseille, Frankrike
V8 Plattform, Karlsruhe, Tyskland
Welcome, Antwerpen/Moskva, Belgien/Ryssland
wip:sthlm, Stockholm, Sverige
Galeria Wschodnia, Lodz, Polen
X-ray, London, Storbritannien
Dessutom:
Biondi Books, Hjärnstorm,
KRO/KIF/Konstnären,
Konstperspektiv, Paletten,
NKF, [the] Evidence (London)
och V.art (Värnamo)

Välkommen till en av Europas ledande institutioner för samtida konst.

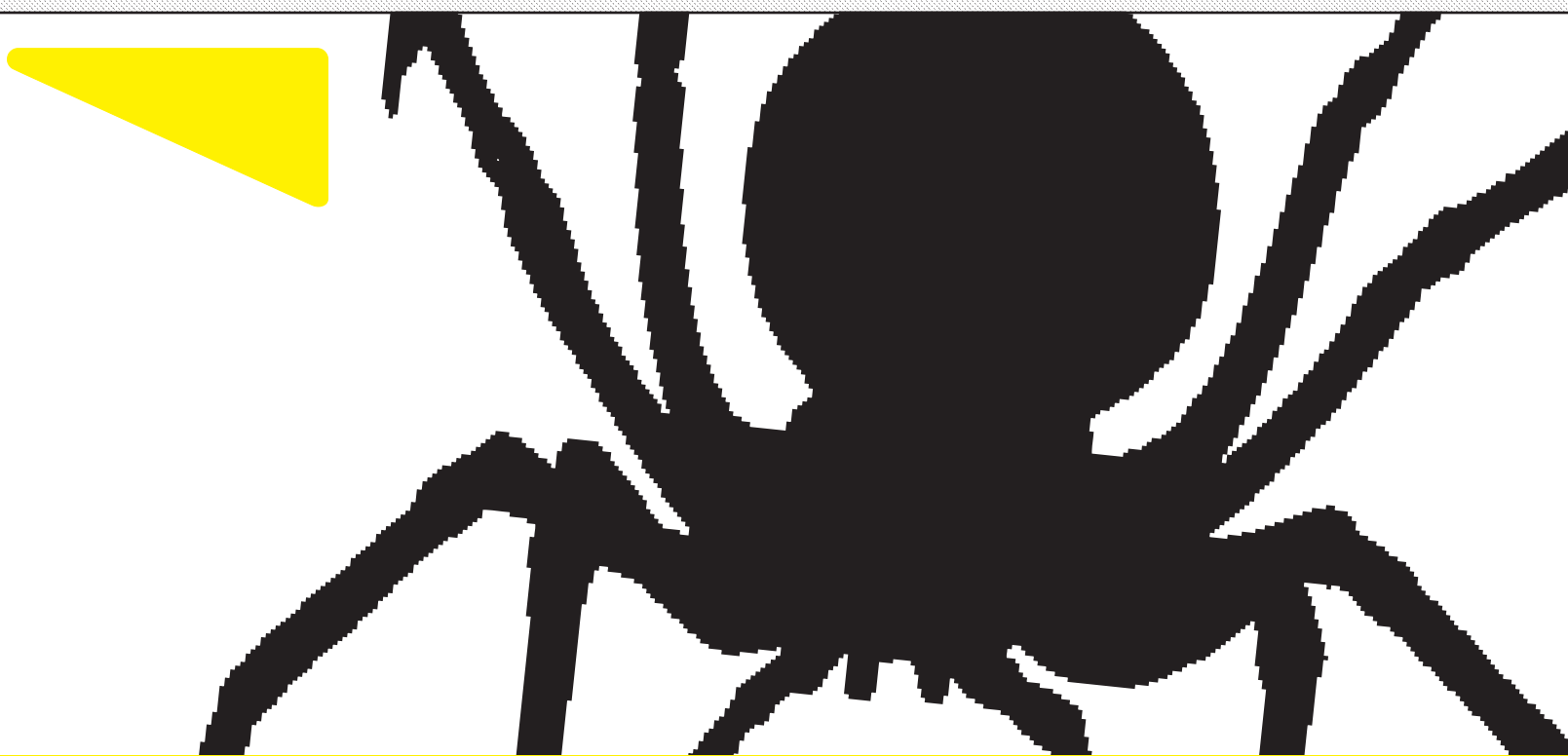
NEW ART FAR OUT STILL GREAT

MAGASIN 3 STOCKHOLM KONSTHALL

ÖPPET: TOR 11-19, FRE-SÖN 11-17 / INTRÄDE: 40/30 KR - FRI ENTRÉ UNDER 20 ÅR
TEL +46 8 545 680 40 / WWW.MAGASIN3.COM / BUSS 1 ELLER 76 TILL FRIHAMNEN

Färgfabriken är snart nyrenoverad!
www.fargfabriken.se

27 jan – 4 apr **Projektioner** Manon de Boer, Teresa Hubbard & Alexander Birchler, Ursula Mayer, Guido van der Werve, Artur Zmijewski 25 feb – 20 jun **Tomas Saraceno** 14 apr – 20 jun **Runaway Train**

Bonnierskonsthall
Torsg 19. Ons-fre 12-19, lör-sön 12-17
www.bonnierskonsthall.se

Tack till Clarion Hotel Sign

KRO

Din trygghet

Konstnärernas Riksorganisation (KRO) och Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare (KIF) bevakar konstnärernas intressen genom att driva politiska frågor med målet att förstärka medlemmarnas sociala och ekonomiska trygghet och därmed göra det möjligt för konstnärer att vara yrkesverksamma inom sina respektive områden.

Läs mer på kro.se/blimedlem

KIF

BUS

Din rätt

Genom BUS (Bildkonst Upphovsrätt i Sverige) får bildupphovsmannen ersättning när konstverk nyttjas och juridisk hjälp i upphovsrättsfrågor. Vi underlättar användning och säkerställer att relevanta tillstånd ges. Våra medlemmar är bildkonstnärer oavsett uttryckssätt, målare, skulptörer, grafiker, illustratörer, performers, videokonstnärer, konsthantverkare, designers med flera.

Läs mer på www.bus.se

LEDARE KRO

KARIN WILLÉN

Bildkonstscenen krymper!

SÖKORD Regionalisering, Offentlig konst, Privatisering, Kartläggning

Som en lavin väller beskeden fram om förändringar på bildkonstområdet. Konstscenen är under hot att kraftigt minskas av den rådande kulturpolitiken och pågående privatiseringar.

Jag talar förstås om den förestående regionaliseringen av den nationella kulturpolitiken och hur den inspirerar kommuner, landsting och regioner till radikala förändringar utan grund i kunskap eller konsekvensanalyser. Från att kulturen har varit ett område där alla partier kunnat nå samsyn, politiseras nu kulturpolitiken och blir ett slagfält fullt med ideologiska käpphästar. Avskaffandet av inkomstgarantin är en sådan, med avsändaradress det allra blåaste Timbro.

Jag ska ge er två till exempel på vad som sker just nu.

» Exempel 1. Riksställningar

Bildkonstens regionala struktur är svag, det har varit känt länge. Läns museerna har ett vagt formulerat uppdrag att arbeta med samtidskonst men är i första hand institutioner som arbetar med kulturarv. Därför skapades Riksställningar i syfte att samarbeta med läns museerna kring bildkonst och skapa nya utställningsformer, ofta anpassade för att vandra runt. Nu försvinner Riksställningar från bildkonstscenen. Man frågar sig – har den regionala strukturen för bildkonsten stärkts på något sätt som gör att Riksställningar inte längre behövs för bildkonsten? Nej, blir det enkla svaret. Inte heller har man adresserat problemet med bildkonstens svaga och speciella struktur genom att anslå medel till området för andra insatser. En minskning av bildkonstscenen alltså.

» Exempel 2. Stockholm

Den offentliga bildkonstscenen har haft en stark ställning med ena foten i en offentlig ekonomi på nationell, regional och kom-

munal nivå, och den andra foten stabilt förankrad i byggindustrin och ett privat näringsliv. Konstnärerna är nu som tidigare oftast företagare – entreprenörer om man så vill – och har som sådana gått ut på en marknad för offentlig konst där uppdragsgivarna och pengarna kommit från såväl privata som offentliga aktörer.

Principen att en del av bygg- och/eller ombyggnadskostnader, oftast 1 procent, ska användas till offentlig konst är vitt spridd bland kommuner och landsting. Men under privatiseringsvägen av sjukhus och vårdcentraler har det inte beaktats att miljön och den offentliga konsten är en del av den verksamhet man säljer. Omsorg och intresse för att driva hela verksamheten vidare inklusive detta viktiga kulturuppdrag, har inte varit avgörande när avknoppningar genomförts. Det är i skenet av detta man kan se ett aktuellt förslag till nya regler kring den offentliga konsten som Stockholms läns landsting har tagit fram. Det är uppenbart att konstkontoret på landstinget har upptäckt problemet med de nya ägarstrukturerna och nu försöker se till att konsten inte ska skingras. Men faktum kvarstår. Från att Stockholms läns landsting har haft en helhetssyn kring miljögestaltningen inom värden och sett till att samtliga lokaler – öppna som slutna – haft offentlig konst, är det nu så att stockholmaren som väljer sin vård inte kan räkna med att som förut få en kulturupplevelse i samband med sitt besök. Den här utvecklingen finns självklart över hela landet och naturligtvis bör kommuner och landsting vid alla privatiseringar och avknoppningar avtala om ansvarsfull och aktiv miljögestaltning. Men just nu, har ingen koll och de som privatiserar undandrar sig ansvaret för den offentliga konsten. Resultat: bildkonstscenen minskar.

Jag kan se en viktig sak som skulle kunna styra utvecklingen åt rätt håll eller hejda den. Fler utvärderingar och analyser på

bildkonstområdet behövs i form av utredningar: Den offentliga konstscenen måste kartläggas i sina privata som offentliga delar och därmed synliggöras. Den flora av pilotprojekt som förekommit de senaste 10-20 åren måste utvärderas för att dagens satsningar ska kunna skapa hållbara lösningar för kreativa näringar – inklusive de konstnärliga näringarna. Vi saknar fortfarande en bred tillämpning av nya beräkningsmodeller som kan åskådliggöra även den fria konstens viktiga funktion som laboratorium för de kreativa näringarna och samhället i stort. Vidare är den kommersiella marknaden för bildkonsten viktig som den som bestämmer status och pris och i slutändan också tillgängligheten till konst på galleriscenen. Här måste en kartläggning av relationen mellan konstnär och gallerist/auktionshus ske och inte minst bör omfånget av marknaden och dess mekanismer studeras.

Men vem ska ansvara för detta nödvändiga kunskapslyft? KRO och KIF gör sin del och vill gärna göra mer med stöd från medlemmarna och i samarbete med exempelvis konstkonsulenterna eller andra aktörer. Men tunga breda utredningar blir bäst och får mest tyngd om de utförs av den som har - än så länge - det övergripande ansvaret: staten. Och det ansvaret bör delas av flera departement och myndigheter: Näringsdepartementet och tillväxtverket, kulturdepartementet, konstnärsnämnden och kulturrådet samt den nya analysmyndigheten.

Karin Willén
Riksordförande KRO

Läs ledaren i sin helhet, med ytterligare exempel på åtgärder som krymper konstscenen, på kro.se/ledaren

Spännande valår med ny politisk plattform

Konstnärens arbete, Konstnärens lön, Konstnärens verk och Konstnärens lärande är de fyra områdena som KROs och KIFs nya politiska plattform utgår ifrån. Inom varje område drivs en aktuell politisk fråga med fokus på att stärka konstnärens sociala och ekonomiska trygghet.

2009 har varit ett intensivt politiskt år för KRO och KIF. Organisationerna har medverkat på politiska kongresser, bevakat kulturutredningen och den efterföljande kulturpropositionen samt träffat en rad tjänstemän och politiker som arbetar med våra frågor, däribland kulturministern.

Vi har talat yttrandefrihet, skattefrågor och avdragsrätt. Vi har drivit jämställdhetsprojekt, utbildat och informerat om MU-avtalet, deltagit på Supermarket, Almedalen och Bokmässan för att nämna några av aktiviteterna. Totalt sett har KRO och KIF närmare femtio frågor som organisationerna bevakar med krav på förbättringar inom bild- och formområdet. För att det ska bli tydligt hur KRO och KIF prioriterar bland dessa frågor har riksstyrelserna och kansliet under hösten arbetat fram en ny modell för det politiska arbetet. Under valåret kommer vi att fokusera på följande frågor:

» KONSTNÄRENS ARBETE

Fråga: *Skapa regionala Resurscentrum för konstnärer*

Konstnärliga företagare drivs inte som större delen av näringslivet huvudsakligen av vinstintresse. Deras kostnader är stora och deras inkomster ojämna och låga. Trots detta bidrar de konstnärliga företagarna ofta till tillväxt genom att deras konst, design eller hantverk genererar arbete åt andra i senare led. Vi ser utvecklingen av resurscentrum inriktade mot de konstnärliga företagarna som viktigt, såväl för ökad trygghet och rättvisa för konstnärerna som för att ta tillvara på områdets tillväxtpotential.

I ett resurscentrum vill vi samla rådgivning, kompetensutveckling, företagsstöd, icke vinstdrivande uppdragsförmedling samt annan specialkompetens kring konstnärers frågor. Ett resurscentrum ska även fungera som en mötesplats för såväl uppdragsgivare som konstnärer och som en plattform för konstnärlig utveckling.

» KONSTNÄRENS VERK

Fråga: *Följ MU-avtalet i alla kommuner och landsting*

Konstnärer och konsthantverkare som ställer ut ska få skäligt betalt och schysta villkor för sitt arbete och visande av verk. MU-avtalet hjälper till att motverka det faktum att konstnärerna många gånger är de största sponsorerna av kulturen. 79 konsthallar och museum följer MU-avtalet redan idag. Listan byggs på löpande och finns i sin helhet på kro.se/mukampanjen.

Under våren kommer mukampanjen att fortsätta utbilda konstnärer och arrangörer över landet. Parallellt driver KRO och KIF ett påverkansarbete för att kommuner och regioner/landsting ska ansluta sig till avtalet. Under punkten; Hallå Där? Kan du läsa om lokalföreningen i Sjuhärad som fick Borås kommun att skriva under avtalet.

» KONSTNÄRENS LÖN

Fråga: *Inför avdragsrätt för företag vid förstagångsinköp av konst*

En sådan avdragsrätt skulle vidga marknaden för konstnärerna och bidra till att människor skulle få mer konst på arbetsplatsen. Ett KUL-avdrag, kan på samma sätt som ROT- och RUT-avdragen stimulera den privata marknaden att köpa konstnärliga tjänster. KRO och KIF vill införa båda avdragen för att stimulera marknaden för samtidskonsten.

Läs artikeln om avdragsrätt på nästa uppslag där Lena Adelson Liljeroth själv föreslog avdragsrätt så sent som 2005.

» KONSTNÄRENS LÄRANDE

Fråga: *Bevara och utveckla estetämnen i grundskola och gymnasium*

2010 stryks de estetiska ämnena på gymnasial nivå enligt regeringens beslut. KRO och KIF anser att det är ett stort misstag. Möjligheten till fritt skapande är viktig för individens utveckling under hela livet och inte minst under de viktiga år som gymnasiet innebär. KRO och KIF förespråkar att man inom skolans område i ännu högre utsträckning använder det konstnärliga kunnandet för att hjälpa elever att gestalta och uttrycka sin kreativitet.

Utöver dessa frågor arbetar KRO och KIF vidare med jämställdhet och upphovsrättsfrågan under kommande året.

Alla skrivelser och politiska rapporter hittar du på kro.se/politik

Vill du arbeta med dessa frågor? Bli medlem och starta en arbetsgrupp! Kontakta kansliet för mer info.

OPEN SPACE

KRO och KIF bjuder in alla aktörer på konstscenen till tre Open Space för att diskutera, vrida och vända på och hitta nya vägar för att arbeta med en ökad genusmedvetenhet på konstscenen i Sverige.

Open Space technology (OST) är en mötesform/tankesmedja/verkstad där deltagarna själva sätter agendan för dagen. Du som är intresserad av ökad jämställdhet på din konsthall, konstskola, galleri, myndighet eller i din konstnärsorganisation är välkommen att delta.

Tillsammans bildar vi ett nätverk där vi lyfter diskussionen och arbetar för att nå gemensamt resultat.

Se kalendariet för datum i Stockholm, Malmö och Göteborg.

Anmäl dig på kro.se/openspace

KONSTEN ATT FÅ BETALT

Under Supermarket arrangerar KRO och KIF en paneldiskussion kring konstnärens lön och arbetsvillkor. På vem vilar ansvaret att konstnären ska få en skälig lön för sitt arbete? Är det Konstnären själv som ska bli bättre på att förhandla eller handlar det om ett nytt sätt att se på arbets- och uppdragsgivarrollen? Vem ska betala för att Konstnären ska få en acceptabel lön och sluta subventionera konstscenens övriga anställda då vi går in i ett nytt decennium.

Freitag 19 februari, 18.30 på Kulturhuset, Stockholm

» MEDVERKANDE

Karin Willén

Konstnär och riksordförande Konstnärernas Riksorganisation

Arne Leeb

Projektledare för MU-kampanjen

Sture Nordh

Ordförande TCO

Mårten Castenfors

Chef för Liljevalchs och Stockholm konst

Emma Stenström

Ek dr Handelshögskolan, gästprofessor Konstfack

Päivi Ernkvist

Konstnär

Ann Larsson

Chef Konstnärnämnden

Samtalsledare

Anders Rydell

Chefredaktör Tidningen Konstnären

LEDARE KIF

ÅSA BERTSSON

Att verka på marknadens villkor

SÖKORD Story-telling, Kapitalism, MU-avtal, Portföljpengar, Regionalisering, BUS

Som ett resultat av kulturutredningen får vi numera ”motverka kommersialismens negativa verkningar” på egen hand utan stöd i de statliga kulturpolitiska målen. Det innebär att vi får berätta vårt livs historia för att sälja en kopp, alternativt ta till marknadsföringstricket story-telling och dikta upp en intressant bakgrund. Det känns avlägset och oäkta eftersom många konsthantverkare utgår ifrån sitt eget liv i sitt skapande.

Marknadsföringens baksidor är många. Hur många gånger har vi inte blivit ombedda att göra utställningar eller hålla föredrag utan ersättning med motiveringen att vi blir marknadsförda, ofta med tillägget att en köpstark publik kommer att närvara? Att jobba gratis för att kanske få ett betalt uppdrag senare eller eventuellt sälja något är inte bra för självförtroendet. Respekten för sitt eget arbete upprätthåller man genom att tala om vad det kostar. Det är ju då man bestämmer värdet av det man erbjuder!

Att som konsthantverkare klara sig på den råa kapitalismens marknad är en minst lika stor utmaning som att söka stipendier. Vem baxnar inte inför marknadsvillkoret att allt du gör påverkar ditt varumärke? Som konsthantverkare vill man att själva verken ska bedömas, inte hur man själv agerar eller ser ut. Verkligheten är förstås mer komplex och det är vår publik också. Konsthantverket har en stor och entusiastisk publik, då konsthantverksutställningar arrangeras sätts ofta publikrekord av en mycket sammansatt åskådarskara, bland annat av kursdeltagare som vi själva utbildat.

Med det nya utställningsavtalet, MU, att luta oss emot får vi förhoppningsvis fler tillfällen att tacka ja till utställningar, förutsatt att MU-avtalet fortsätter att antas av fler regioner och kommuner. Eftersom den

så kallade portföljmodellen, kulturutredningens förslag att regionerna ska fördela de statliga kulturmedlen själva, ser ut att bli verklighet är det mycket viktigt att MU-avtalet framhålls som en bra åtgärd för bild- och formområdet.

Från regionerna hörs röster att portföljpengarna ska leda till ökad tillväxt, men en satsning på kultur leder alltid till ökad tillväxt, frågan är bara var. Ett problem är att om en summa pengar ska fördelas av tjugo aktörer istället för en så leder det antagligen till ökad administration. Det är inte inom administrationsområdet tillväxten ska ske. Utövarna är redan vana vid att administrationen slukar mer pengar än vad som satsas på dem som ska utföra utställningar och andra projekt. När det gäller konsthantverk så är frågan om det verkligen går att regionalisera för det handlar om så lite pengar att det inte skulle bli något kvar för verksamhet.

Konsthantverkare och konstnärer är ofta själva arrangörer och utgivare och har därmed en viktig uppgift att jobba för justa villkor som att se till att en utställnings- eller projektbudget omfattar ersättningar till deltagare, att bilder i böcker och kataloger som ska ges ut ersätts enligt BUS normer och avtal. När det gäller BUS så förekommer det missuppfattningar som att man inte blir publicerad om man talar om att man är medlem i BUS. BUS har licensavtal med exempelvis tidningar som betalar en klumpsumma för den licensen och sedan är det BUS som räknar av vilka konstnärer som ska ha ersättning för publicerade bilder. Det spelar alltså ingen roll för tidningen om konstnären är medlem i BUS eller inte, tidningen har ju redan betalat. Det enda som händer är att konstnären blir utan ersättning. Samma typ

av klumpersättningsavtal har BUS tecknat med museer, konsthallar, kommuner och konstföreningar för olika typer av nyttjanden, och det är den typen av avtal som BUS i framtiden strävar efter att teckna inom så många områden som möjligt.

Med bra avtal och justa utställningsvillkor skulle många konsthantverkare verksamheter kunna utvecklas och vi skulle slippa mötas av frågan: Är du keramiker, kan man försörja sig på det?

Åsa Bertsson
Styrelseledamot KIF

Gunilla Kihlgren Svartström
Ordförande KIF

Kulturministerns vallöfte om avdragsrätt

Kulturministern ville se över skattereglerna för företags inköp av konst när hon satt i opposition. Vart tog de tankegångarna vägen?

En av KROs och KIFs prioriterade frågor är att införa avdragsrätt för förstagångsinköp av konst. En sådan avdragsrätt skulle vidga marknaden för konsten. Att införa den här typen av avdragsrätt skulle också innebära en ökad tillgänglighet till konst för många ute på deras arbetsplatser. Dagens lagstiftning ger utrymme för avdrag av konst om man kan garantera att värdet inte ökar, ett moment 22, eftersom det är svårt att spå i framtida värdestegring oavsett om det handlar om aktier eller konst. Det är bara en mycket liten del av konsten som stiger i värde och att begränsa avdragsrätten till konst som köps för första gången begränsar kraftigt möjligheterna till att avdragsgillt spekulera i konst.

Svensk skattelagstiftning undviker den här typen av undantag vilket är ett av de huvudskäl som har använts från Finansdepartementets sida under årens lopp. Detta trots att Lena Adelsohn Liljeroth tillsammans

med flera tongivande moderater så sent som 2005 i en motion till Riksdagen ansåg att dagens skatteregler för företags inköp av konst borde ses över och att företag borde uppmanas att följa enprocentsregeln. Då satt moderaterna i opposition, men deras motion har inte omvandlats till konkret politik sedan de fick makten 2006. Så här skrev de i motionen:

”Dagens skatteregler hämmar också företagens konstinköp. Många, även etablerade, konstnärer har därför svårt att kunna leva enbart på sitt yrke. De flesta bildkonstnärer får sina inkomster i första hand från s.k. brödjobb och i andra hand från sitt konstnärskap. Inriktningen på statens insatser för de professionella konstnärerna skall vara att de kan basera sin ersättning för utfört konstnärligt arbete. Därför bör dagens skatteregler för företags inköp av nutida konst ses över.

Nuvarande skatteregler leder till att företag drar sig för att köpa samtidskonst. Det borde vara lika naturligt för staten att underlätta för och rekommendera företag att följa enprocentsregeln som man rekom-

menderar kommuner att göra. Ecklesiastikminister Wennerberg sade på sin tid att ”konst är ingen lyxartikel för ett fåtal”. Vi delar den uppfattningen.

Frankrike har ett system för avdragsrätt där aktiva konstnärer gynnas. Där finns också möjligheter för företag att anställa konstnärer för konstnärligt arbete och där lönen för detta arbete är avdragsgill. Vi anser att dessa modeller är intressanta och bör kunna prövas även i Sverige.

Dessa åtgärder ökar på ett påtagligt sätt möjligheten för konstnärer att få en inkomst som gör det möjligt leva på konstnärskapet.”

Vi kunde inte ha sagt det bättre själva! Därför uppmanar vi kulturministern att återuppliva dessa tankegångar och att som ett av flera vallöften lova att avdragsrätt på förstagångsinköp av konst om alliansen får förnyat förtroende i höst.

Hallå där?

Hallå där Per-Åke Magnusson, ordförande i KRO Sjuhärad, som har fått Borås kommun att ta beslut om att Borås Konstmuseum ska följa MU-avtalet.

Hur gjorde ni?

Det var inte så svårt, konstmuseets chef Hasse Persson, som själv är fotograf, var väldigt positiv och uppmuntrade oss att göra en påtryckning. Vi skickade en skrivelse till Kulturnämnden där vi föreslog dem att besluta att de konstnärer som ställer ut på Borås Konstmuseum ska följa MU-avtalet. Kulturnämnden tog beslutet den 8 oktober.

Har ni märkt någon skillnad?

Nej, ännu vågar jag inte säga något. Man vet ju aldrig i längden om det blir pengar

till det eller inte. Jag hade själv utställning på museet i oktober och fick då utställningsersättning enligt MU-avtalet, men inte timersättning, men det var innan beslutet var taget.

Vad är nästa steg inom KRO Sjuhärad?

Jag har börjat fundera lite på hur det går till när de regionala anslagen fördelas. På Västra Götalandsregionens hemsida finns massor av ord om prioriterade områden: barn och ungas kultur, lust att lära, näringsutveckling av kultursektorn med mera och för varje sådant område en handlingsplan med massor av ord. Det finns en stor risk att det är kulturbyråkraterna som styr in verksamheten i vissa fallor, under vissa begrepp. Frågan är om det är kulturbyråkraterna som ska styra på det viset?

Varför är du medlem i KRO?

Vi är ju så svaga ensamma. Den enda chansen att påverka är att vi jobbar tillsammans i en organisation. Sedan är det ju lite snett att man bara tror att man ska verka på rikspanet.

Vilket vallöfte skulle du vilja att politikerna ger i valet 2010?

Ge ekonomiska förutsättningar för att följa MU-avtalet på alla nivåer, stat, landsting och kommun och mer pengar till visningsersättningen.

a

International Association of Art

APROPÅ "FREE FLOW OF ART"

Fyra mil från Hongkong ligger Shenzhen, en stad som för tretti år sen hade cirka 80.000 invånare, och som idag hyser mer än tolv miljoner. För många kineser intresserade av världens sevärdheter räcker det med en resa till Shenzhen. I stadens centrum finns nämligen välgjorda kopior av Eiffeltornet, Partenontemplets fasad, Iwo Jima-monumentet med de amerikanska marinsoldaterna, och många andra kopior från kända turistmål.

I ett särskilt område, Dafen Oil Painting Village, bor och arbetar omkring trettusen professionella konstnärer. Här finns en koncentration av ram- och konsthantverkare, gallerier, grafisk industri, tillverkning av konstnärsmaterial m.m. Ett förlag som specialiserat sig på vackra konstböcker, reproduktioner och utställningskataloger har bortåt sjuhundra anställda. Allt detta gör idag Shenzhen till ett centrum för Kinas "kulturindustri". Mycket av den konst som produceras håller hög kvalitet och säljs på den inhemska och asiatiska marknaden, men mycket hamnar också i Europa och USA. Containrar med högklassig originalkonst liksom välgjorda kopior och reproduktioner av välkända västerländska konstnärer kan skeppas ut på världsmarknaden. Med upp till hundra procentiga påslag finns goda förtjänster att hämta för smarta konsthandlare som, enligt vad franska kolleger som slagit larm har berättat, nu översvämmas Frankrikes turistorter och utställningssalonger med importerad, massproducerad konst. Det är inte enbart hötorgskonstnärerna som känner av konkurrensen.

IAA (International Association of Art) har länge haft fokus på rätten att fritt kunna göra utställningar utomlands utan att behöva betala tull. Mot synsättet att betrakta konstverk som vilken annan handelsvara som helst har IAA betonat konstens immateriella värde och försvarat principen om "free flow of art".

På samma sätt som musiker och poeter kan transportera sina verk över nationsgränserna utan att betala tull, de transporterar ju sina verk så att säga i minnet, så skall bildkonstnärerna ha samma rätt att tullfritt föra ut sina verk. Accepterandet av den principen har gjort att det idag blivit lättare att skicka utställningar till andra länder i Europa (Schweiz utgör ett undantag), men också lättare och mera lukrativt att importera massproducerad konst från Asien och sälja den i Europa. Hur detta skall bemötas är en fråga som nu sysselsätter franska konstnärskolleger.

Det lär kanske bli anledning att diskutera fenomenet också i de nordiska länderna. – Men, frågar sig kanske någon, gäller det inte i första hand att försvara det kreativa försprånget om och när epigonerna nafsar oss i hälarerna ...? Så skulle jag själv vilja se på saken.

Anders Lidén, Svenska IAA-kommittén

KRO och KIF startar nytt samarbete i Norrland

I januari åkte Karin Willén, Hanna Isaksson och Malin Åberg Aas från rikskansliet till Umeå under två dagar för att möta politiker, medlemmar och konststuderande. Det resulterade bland annat i en ny samverkansgrupp för konstens infrastruktur i Norrland.

Konst och kultur är heta ämnen i Norrland just nu, dels genom Kulturhuvudstadsåret som tilldelades Umeå 2014 och dels genom den storregion som politikerna planerar för. Det har lett till att arbetet med att se över och förbättra infrastrukturen för konsten i de nordligaste länen aktualiserats. Med bakgrund av detta träffade KRO och KIF de fyra konstkonsulterna i norr, KC Nord, läns museet i Västerbotten samt ett antal fria aktörer på konstscenen för att diskutera gemensamma strategier. Mötet resulterade i en ny samverkansgrupp med syfte att fungera som samtalspart med länen i deras arbete mot en ny storregion.

Samverkansgruppen presenterades sedan för Anna Lassinanti, Chef för Landstinget Västerbottens regionala utveckling och Erik Bergkvist, socialdemokratiskt landstingspolitiker och ordförande för den arbetsgrupp kring kultur som varit en del av planeringen inför en storregion Norrland. Samtidigt presenterade KRO och KIF sina reflektioner på det arbetet som gjorts av arbetsgruppen (se skrivelse till norrstyrelse på webben).

- Vi behöver samtalspartners. Har vi en tydlig samtalspart är det mycket lättare att förhandla, sa Erik Bergkvist, han öppnade även upp för en diskussion kring Resurscentrum. Umeå har sedan länge drivit olika projektverksamheter för att stärka det konstnärliga företagandet, först Arciv och nu Krenova. Från landstingets sida finns ett intresse att utveckla incubator verksamheten och förbättra förutsättningarna för de konstnärliga företagen. KRO och KIF ser fram emot en fortsatt dialog med storregion norr genom den nya samverkansgruppen.

Delegationen träffade även Fredrik Lindgren, kulturchef i Umeå kommun och general för Kulturhuvudstadsåret 2014 för att samtala om bildkonstens och konsthantverkets roll under huvudstadsåret. Han berättade att man inför 2014 lägger stor vikt kring samarbeten mellan konstare men att

det är staden och regionen som står i centrum. Kulturbegreppet tolkas brett i sammanhanget och man pratar om kultur som något universellt i samhället där det finns olika typer av konstuttryck. För att använda pengarna på rätt sätt har man studerat tidigare kulturhuvudstäder och lärt från deras misstag.

- Vi vill inte administrera bort en stor del av pengarna som andra har gjort. Därför jobbar vi i samverkan med andra institutioner, berättade Fredrik Lindgren. Han uttryckte att ju fler smala uttryck som kan nå ut till människor desto bättre eftersom kulturpolitik är fördelningspolitik. Samtidigt var han tydlig med att det inte var utövarna som stod i fokus.

- Men det är viktigt att också utövarna efteråt tycker att 2014 var ett år som ledde framåt, att de nådde ut med sina budskap, sa Fredrik Lindgren.

KRO:s riksstyrelserepresentant Tina Fredriksson Eriksson har suttit med i en referensgrupp som arbetat med konstnärens roll under kulturhuvudstadsåret och enligt Fredrik Lindgren ska det arbetet fortsätta. Under mötet poängterade vi från KRO och KIF bland annat vikten av att ge konstnärer rimliga ersättningar för deras arbete och att Umeå stad bör skriva under MU-avtalet inför arbetet med kulturhuvudstadsåret. Vi diskuterade också infrastrukturen för konstnärer och påpekade att ateljéhusen som är under diskussion i Umeå bör stå kvar eller ersättas med likvärdiga lokaler och hyror.

Kalendarium

VÅREN 2010 För info och anmälan samt tillkommande aktiviteter se www.kro.se

Paneldebatt "Konsten att få betalt"

19 feb kl. 18.30-20.00

Supermarket på Kulturhuset, Stockholm

Party under Supermarket

KRO och KIF, tillsammans med klubb Vårsalongen bjuder in till mingel och fest under Supermarket

Gäst-DJ: Anna Odell, 19 feb kl. 22-01

F12 Salongen, Stockholm

Performance med W.I.S.P. i samarbete med KRO/KIF

20 feb kl. 9-17

Supermarket, Stockholm

Konstnären på Market

21 feb kl. 12-18

Konstakademiens högtidssal, Stockholm

MU-workshop

22 feb kl. 9-17

Skövde kulturhus, Skövde

MU-workshop

25 feb, 3 mars, 10 mars kl. 9-17

Moderna Museet Stockholm

Luleå BD lokalförening årsmöte

27 feb kl. 11.00

Kulturhuset, Luleå

Studiecirkel om MU-avtalet

3 mars kl. 18-20

Walmstedska Gården, Uppsala

Föreläsning om MU-avtalet

15 mars kl. 10-15

Östersund, se kro.se för lokal

MU-workshop

25 mars kl. 9-17

Gerlesborgsskolan, Hamburgssund

Open Space - Kom med och arbeta för en mer jämställd konstscen!

9 mars, Göteborg, 9-16, se kro.se för lokal

15 mars, Stockholm, 9-16, Konstnärshuset

29 mars, Malmö, 9-16, Moderna Museet Malmö

KIF årsmöte

Den 14 april bjuder vi in alla KIF medlemmar till årsmöte som genomförs i Stockholm.

Håll utkik efter mer information på hemsidan! Motioner skickas till kif@kif.se senast 25 mars.

Valberedningen består av Gertrud Båge och Irina Lindqvist, lämna förslag till gertrudbage@home.se senast 25 mars.

Hur står det till med jämställdheten på konstscenen?

Tre dagar med seminarier på temat: Härskartekniker, Manliga nätverk och Jämställdhet på kulturscenen.

19, 20, 21 april, Konstnärshuset, Stockholm

Regionmöte

SYD: Styrelseval, 2 maj kl 17.00, Loftet, Lilla Torg 9, Malmö

ÖST: Styrelseval, 8 maj, Walmstedska Gården, Uppsala

VÄST: Styrelseval, 8 maj, Konstpedemin, Göteborg

REKORD

Man får gå många år tillbaka i tiden för att hitta så höga siffror på det jurerade invalet. Anledningen är att rekordmånga ansökningar har kommit in.

-Vi har fått in nästan dubbelt så många ansökningar denna höst än vad som är vanligt, säger Hanna Isaksson, verksamhetschef.

Två anledningar är troligen MU-kampanjens framfart och jämställdhetsprojektet som har gjort att KRO och KIF syns runt om i hela landet.

- Jag vill välkomna alla nya medlemmar till oss och ser fram emot att jobba tillsammans under 2010 då vi har en viktig valrörelse framför oss, säger Karin Willén, riksordförande i KRO. I juryn 2009 satt: Christer Svanberg, Tom Boogard och Annica Einarson

MU-AVTALET

Nu finns det en lista på webben över alla museer och konsthallar där MU-avtalet tillämpas. 79 st arrangörer ligger uppe och fler tillkommer löpande. Avtalet omfattar statliga konsthallar, institutioner som får statliga bidrag samt konsthallar och museum inom regioner, kommuner och landsting som har valt att följa MU-avtalet. Hela listan kan du läsa på www.mukampanjen.se

NYA ÖPPETTIDER

Nya utökade telefontider

Tveka inte att kontakta oss på kansliet, vi hjälper gärna till.
Telefon: 08 - 5454 20 80

Juridisk rådgivning

Måndag - Onsdag	9.00 - 11.30
Torsdagar	9.00 - 11.30, 13.00 - 15.00

Kansliväxeln

Måndag - Fredag	9.00 - 14.00
Torsdagar	9.00 - 15.00
Lunchstängt	12.00 - 13.00

Redaktör KRO & KIF
Hanna Isaksson

Grafisk Form KRO & KIF
Markus Larsson

Kollektiva åtgärder stärker den individuella upphovsmannen

»Tanken är att understödja de insatser som gör kollektiv nytta för bildkonstnärer ...«

NYA STIPENDIER

I höstas lanserade BUS en ny möjlighet till att stödja bildkonstnärers verksamhet genom BUS Kollektiva Upphovsrättsnämnd, förkortad KUN. Tanken är att understödja de insatser som gör kollektiv nytta för bildkonstnärer, i motsats kan man tänka till det individuella. Det är en skenbar motsättning eftersom de kollektiva projekten syftar till och förväntas göra nytta även för den enskilda bildkonstnären. Den kollektiva inriktningen handlar snarare om att ge verksamheten en klar inriktning.

Sammanfattande kan man säga att det gäller projekt som fångar upp strategiska och viktiga idéer som är till stöd för hela konstnärskåren och där blir KUN ett viktigt komplement till andra stipendiefonder som inte prioriterar dessa kriterier. Det är viktigt att kåren ökar sin kompetens och att bra tankar fångas upp och utvecklas. Vi behöver förbättra den enskilda bildkonstnärers villkor på ett brett plan samt förbättra strukturen bildkonstnärer lever och verkar i. Det är BUS uppgift att medverka till det och det är glädjande att vi genom skapandet av KUN fått ytterligare en struktur som kan medföra förbättrade villkor.

Bakgrunden till bildandet av KUN finns i att BUS tidigare stipendieverksamhet BUF, Bildkonstnärernas upphovsrättsfond, upphörde i och med att vi tillsammans med övriga bildorganisationer skapade den individuella reprografiersättningen, IR. Ett utredningsarbete startade samtidigt som den gamla stipendieordningen lades ned, vi visste att en lagändring skulle ge möjlighet till ökad kollektiv fördelning av preskriberade följerrättsersättningar. Efter några års arbete presenterades KUN på årsstämman i maj 2009 och förslaget antogs.

Verksamheten i KUN har en stark förankring i de fackliga organisationerna vilka har en bred överblick över vad som händer i konstvärlden och en oberoende ledamot är också utsedd för att ge impulser och bredd. BUS har inga egna ledamöter men sköter dess administration. Mer information finns på www.kun.nu

VYKORTSKAMPANJ FÖR FÖRHANDLINGSRÄTT

BUS initierade i höstas en vykorts kampanj riktad till kulturministern, kortet uttryckte bildkonstnärers förväntan om ett förslag till riksdagen som innebär att bildkonstnärer tillerkänns en förhandlingsrätt för den individuella visningsersättningen.

Som ni kanske kommer ihåg beslöt Riksdagen 2006, när kulturminister Lena Adelson Liljeroth var oppositionell politiker och ledamot i kulturutskottet, att ge regeringen i uppdrag att utreda bildkonstnärernas rätt till förhandling beträffande den individuella visningsersättningen.

Som kulturminister har nu Lena Adelson Liljeroth möjlighet att genomföra det hon ville som riksdagsledamot. Det är därför väldigt bra att vykorts kampanjen fick ett lyckat resultat, 3 000 kort skickades in, det visar på ett starkt engagemang i frågan vilket tydliggör för ministern att bildkonstnärer delar hennes vilja att genomföra förhandlingsrätten.

Glädjande är också att ersättningen för 2010 räknats upp med 1,5 miljoner kronor, nära fem procent. Det är förstås inte en lika stor uppräkning som för 2009 men det är värt att notera att regeringen höjt anslaget två år i rad och på så sätt visat att de värdesätter den individuella visningsersättningen. Det är också en signal om än blygsam att bildkonstnärer ska ersättas och kompenseras för utfört arbete som det länge politiskt pratats om. Det må tyckas som små, små steg men de ökar ändå bildkonstnärers försörjningsmöjligheter.

C-STEFAN AHLENIUS
ORDFÖRANDE FÖR BUS
JANUARI 2010

KONTROLLUPPGIFT

BUS sänder inte ut någon kontrolluppgift som sammanställer de utbetalningar du fått under året.

I samband med varje utbetalning får du en redovisning som specificerar vad utbetalningen avser, dessa sparar du löpande och använder som kontrolluppgift till deklarationen. När utbetalningen görs redovisas de till Skatteverket och det totala beloppet ska finnas förtryckt på din deklaration.

DU SOM HAR F-SKATTSedel

Om du har f-skattsedel behöver BUS en kopia av detta. Du behöver dock inte skicka ny varje år utan endast om någon förändring i bolaget skett.

AKTUELLA UPPGIFTER? E-POSTADRESS?

Glöm inte att adressändra till BUS om du flyttar. Meddela även nya kontonummer och nya e-postadresser. BUS skickar numera ut digitala nyhetsbrev till alla som har e-postadresser, så se till att meddela dina korrekta uppgifter till oss – om du inte redan gjort det.

KORREKT MOMS

När BUS betalar ut reproduktionsersättningar till dig som upphovsman utgår vi alltid ifrån att du bedriver någon form av näringsverksamhet. Det innebär att vi lägger på 6% i kultur moms på utbetalningen. Om detta inte gäller för dig, utan ditt konstnärskap bedrivs som hobby, vänligen meddela BUS detta så att din ersättning blir korrekt.

Observera att detta bara gäller levande upphovsmän och inte rättighetshavare.

Ersättning för brukskonst i TV.

Om dina brukskonstföremål ingår i bakgrunden i arrangerade studiomiljöer eller som rekvisita i tv-program såsom morgon-tv eller liknande soffprogram, har du rätt till ersättning genom BUS. Det kan till exempel vara en vas som återkommande finns med och visas som en del av studiomiljön. BUS behöver en rapport där du anger i vilka program dina verk varit med och i vilken omfattning de visats. Du kan lämna in rapporten löpande under året, vi samlar ihop dem och gör en fördelning vid utgången av varje år. Visningen ska ha ägt rum i Sveriges Television. Pengarna som fördelas kommer från bildorganisationernas avtal med Sveriges Television.

En särskilt blankett kan hämtas på www.bus.se.

se eller beställas från BUS kansli på telefon 08-545 533 80 eller via e-mail bus@bus.se. Du kan även göra en egen rapport. Vi vill ha uppgift om vilket föremål som visats, programmets namn, antalet sändningstillfällen samt sändningsdatum. Ange även konto som ersättningen ska sättas in på och bifoga kopia av eventuell f-skattsedel (ange om du är momspliktig eller ej).

Ersättningen som fördelas gäller inte ersättning för visning av föremål som utgör programmets eller inslagets huvudsakliga innehåll. Dessa visningar ersätts på annat sätt, förutsatt att visningen inte ägde rum i samband med en dagsaktuell händelse, som till exempel en pågående utställning. Ersättningens nivå bestäm i ett avtal mellan bildorganisationerna (BUS, KRO, KIF,

Svenska Tecknare och Fotografernas förbund) och genom så kallad avtalslicensverkan gäller avtalet inte bara för organisationernas medlemmar utan även för utanförstående konstnärer. Sveriges Television kan därför, utan ett uttryckligt tillstånd från den berörda konstnären, visa dennes verk i tv-sändning. Ersättning avseende BUS medlemmar redovisas till BUS.

Om en direkt visning av ditt verk har ägt rum utan att ersättning betalats via BUS eller SVT kan du kontakta BUS för hjälp, vänd dig till Fredrik Reining på fredrik@bus.se. Kom ihåg att du måste kunna ge oss uppgifter om när och var ditt verk återgavs, datum, kanal och program.

MATS LINDBERG

International Author's Forum, IAF

Det pågår en strid om upphovsrätten. Den förs på många olika plan: nationellt, internationellt, mellan konsumentgrupper och skiv- och filmproducenter, mellan bokförlag och konsumentgrupper, mellan upphovsmän och producenter, den märks i politiken och i den intellektuella diskussionen. Den handlar om digitaliseringen och dess följder. Ofta används beteckningarna pirater och anti-pirater för att beskriva de stridande.

Digitaliseringen är en av flera förändringar och pågående processer som leder mot en allt mer internationaliserad värld. Möjligheterna och problemen blir gemensamma, mer komplicerade och angelägna att lösa.

Medan skiv- och filmproducenter samt förläggare och utgivare har ett mycket väl fungerande internationellt samarbete har upphovsmännen i stort sett saknat egna renodlade internationella organisationer som talar för dem.

Iffro, International Federation of Reproduction Rights Organisations, har skapats av nationella Reproduction Rights Organizations. Dessa är bildade gemensamt av upphovsmanna- och ut-

givarorganisationers (till exempel svenska Bonus Presskopia) och har dessas bästa för ögonen, vilket bland annat innebär att de ofta har starka inslag av förläggarintressen. Även CISAC har en bred internationell räckvidd, men också här är förläggarna, i form av musikförlagen, en dominerande part samtidigt som CISAC främst arbetar för de nationella förvaltningsorganisationerna på musikområdet (till exempel svenska STIM).

Det har sedan länge funnit behov av och efterlysts en internationell organisation som agerar utifrån ett entydigt upphovsmannaintresse och som agerar för samtliga upphovsmän och utövare oavsett uttrycksform.

Den 20 oktober 2009 hade International Author's Forum, IAF, sin första konferens i Oslo. Där diskuterades de problem upphovsmän och utövare i hela världen möter i form av avtal som ensidigt gynnar beställare, utgivare och producenter och som ställer upphovsmän/utövare i en svag position. I Sverige har vi sett det senaste exemplet på oskäligen avtal i form av det »erbjudande« Bonnier gett »sina« upphovsmän där man vill binda upp dem till mycket låga ersättningsnivåer.

IAF:s Oslokonferens var en stor framgång, ett sjuttiofem representanter från drygt fyrtio organisationer deltog, ett nätverk av upphovsmanna- och utövarorganisationer etablerades och fröet till en världsorganisation är planerat. Konferensen antog ett uttalande: »Authors of the world: co-operate now!«.

BUS har varit starkt engagerade i att få igång verksamheten och kommer att vara engagerade i att initiativet förs vidare och kan ges en mer etablerad form. Lyckas det kommer upphovsmännen och utövarna att få en egen röst som kan tala för dem i gemensamma världsomspännande frågor. Genom att också upphovsmännens och utövarnas synpunkter kommer in i den internationella processen och upphovsrättsdebatten kan vi påverka den politiska och juridiska utvecklingen. Den internationella upphovsrättsdebatten sätter ofta de ramar inom vilken vi sedan nationellt har att anpassa oss, det gäller att dessa ramar passar upphovsmännen och deras intressen.

MATS LINDBERG

Nationell strategi för digitalisering, elektronisk tillgång och digitalt bevarande

Äntligen! är det kända utropet när kungörandet av vem som får nobelpriset i litteratur görs, eller ska vi säga – bättre sent än aldrig. Nu har regeringen (läs kulturdepartementet) samlat sig till att få fart på den nödvändiga samordningen för att digitalisera det svenska kulturarvet.

Vid en konferens den 17 december förklarade kulturministern att uppdrag lämnats till ett antal kulturinstitutioner att komma med förslag till hur den digitaliseringsstrategin ska utformas. Några hållpunkter är att samlingarna ska göras tillgängliga för allmänheten samt för forsknings- och utbildningsändamål. Det är viktigt att göra kulturarvet relevant särskilt för unga. En gemensam ingång till samlingarna efterlystes eftersom det ska vara lätt att finna det man söker. Både kommersiella och ideella tjänster kan rymmas inom det som erbjuds allmänheten. Det europeiska perspektivet med Europeana i centrum är förstås viktigt eftersom Europeana syftar till att samla det europeiska kulturarvet till en gemensam portal. Kulturministern

betonade att digitaliseringen och verksamheten ska ske med beaktande av att upphovsrätten är grundläggande, både mot bakgrund av de upphovsrättigheter som finns inom institutionerna och de som till exempel bildkonstnärerna och författarna innehar. Ministern pekade på behovet av en dialog mellan institutionerna och rättighetshavarnas organisationer och att institutionerna tillvaratar kunskapen hos förvaltningsorganisationerna till exempel BUS.

I den efterföljande diskussionen framhöll de danska och norska deltagarna hur avgörande det varit för deras del att de haft en lagstiftning som möjliggjort breda avtal samt att de haft att göra med professionella företrädare för upphovsmännen genom deras organisationer. Man menade från våra nordiska grannländer att en utbyggd avtalslicens-lagstiftning möjliggjorde att man kunde träffa effektiva avtal med upphovsmännen och andra rättighetshavare. På det sättet har Danmarks Radio, alltså motsvarigheten till

SVT, fått möjlighet att göra alla sina program i sina arkiv tillgängliga för sina tittare och på liknande sätt har det norska nationalbiblioteket kunnat lägga ut all sin litteratur från 1780-talet, 1880-talet och 1990-talet på internet. Det sista som kallas för www.bokhylla.no är än så länge ett försöksprojekt, men syftet är att tillgängliggöra alla nationalbibliotekets böcker på internet.

Det är intressant att kulturministern ger dessa två signaler – att kulturskatterna ska digitaliseras för att bli tillgängliga för befolkningen samt att det ska ske under full respekt för upphovsrätten. Det är dessa två klara besked som möjliggör att kulturskatterna kommer befolkningen till del på kort och lång sikt.

Vi återkommer med rapporter allt eftersom arbetet fortskrider.

MATS LINDBERG

För att titta på kulturskatter genom Europeana gå till www.europeana.eu/portal.

Googleöverenskommelsen – vad hände?

Som bekant träffades för ett år sedan en överenskommelse i USA gällande Google book search. Google hade börjat skanna in miljontals böcker i samarbete med de större universitetsbiblioteken i USA och har nu skannat in tio miljoner titlar. Författarförbundet Author's Guild stämde Google för upphovsrättsintrång och efter att även förlagen stämt Google och en så kallad »grupptalan« påbörjats, var Google redo att göra upp i godo. Det avtal som träffades mellan Google, författarna och förläggarna måste dock godkännas av den domstol dit stämningarna först lämnats, för att få det skydd som en grupptalan innebär. Innebörden av att en grupptalan godkänns av domstol är att avtalet därmed täcker alla som berörs av det och som inte valt att säga nej (så kallad opt out). Läs mer om Google avtalet på www.bus.se under rubriken Aktuellt/Unikt avtal med Google.

Det var planerat att den domstolsprocess som skulle leda till att grupptalan godkändes eller avisades skulle vara klar i slutet av hösten 2009. Genom interventioner från en rad kritiska grupper har processen skjutits på framtiden och också förändrats.

Det är flera inflytelserika grupper som reagerat på olika saker. Europeiska förläggare (som även i flera fall fått med sig författarna) har protesterat mot att europeiska boktitlar funnits med i det som skannats in, i vissa fall rör det sig om huvuddelen av europeiska förlags utgivning. Dessa har hävdats att det är ett gigantiskt intrång i deras rättigheter som de inte kan acceptera och en möjlighet till opt out anser man inte tillräcklig (skälen till varför är oklara). På denna inställning har man fått med sig några regeringar och till exempel Tyskland har starkt engagerat sig mot Google-överenskommelsen.

Amerikanska intressenter av olika slag har varnat för att Google är en monopolist och att de får en stark position på marknaden med alla dessa böcker som de kan föra ut på alla möjliga marknader i konkurrens med bokhandel, de ursprungliga förlagen, andra sökmotorer och så vidare. Här finner vi naturligt nog Amazon – bokhandlaren på nätet – som vill vara en stark aktör både gällande online försäljning av fysiska bokexemplar och den framtida och nu växande marknaden för onlineböcker (som kan läsas i mobiltelefon eller särskilda läsplattor, i datorn och så vidare) samt marknaden för audiofiler online (digitala talböcker).

I den amerikanska protestgruppen finns också starka konsumentförespråkare som varnat för monopolisering. En annan riktning i USA har pekat på att en grupptalan inte ska användas på det sätt som är aktuellt i Google-fallet, eftersom det innebär att man egentligen inte tillämpar existerande utan skapar ny lag. Man har jämfört överenskommelsen med det nordiska avtalslicenssystemet och – korrekt – sagt att en sådan lösning skulle ge samma effekt. Slutsatsen är att ett sådant resultat ska nås via en normal lagstiftningsprocess och inte via en stämning eller en grupptalan. Resultatet av alla dessa reaktioner blev att det amerikanska justitiedepartementet lämnade ett eget yttrande till domstolen där man anför både konkurrensaspekten och lagstiftningsaspekten på Google-uppgörelsen.

Efter kritiken uppmanade domstolen parterna (Google, författarna, förläggarna) att ta del av denna och anpassa avtalet för att återkomma till domstolen med ett nytt avtal som kan möta bredare acceptans. Förhandlingar har pågått och ett nytt förslag har lämnats vilket bland annat innebär att endast textböcker från engelskspråkiga länder kommer att ingå i förlikningen. Domstolen

har ännu inte tagit beslut om avtalet i sin nya form men alla utgår från att domstolen kommer att godkänna avtalet vid sin så kallade fairness hearing den 18 februari. Många bedömare tror att det efter domstolens godkännande kommer att lämnas in ett antal överklaganden vilket innebär att avtalet inte blir giltigt förrän de rättsliga processerna är färdiga.

Google-överenskommelsen slog ned som en bomb i en fortfarande ganska stabil värld av pappersböcker med traditionella distributionsformer och med vissa planer på att utveckla verksamheten mot den digitala världen. Många förlag kände sig hotade av uppgörelsen. Man visste att Google hade makt att göra det man sa sig vilja, det har bevisats ett antal gånger och det var därför man valde att försöka slå tillbaka, vilket resulterat i en temporär seger.

Från bildupphovsmännens perspektiv kan vi göra två noteringar. Bilder omfattas inte av Google-uppgörelsen, men bör givetvis göra det. För det andra är författarnas uppgörelse med Google bra. Svenska författarförbundet har jämfört Google med det av Bonnierförlagen erbjudna avtalet, en jämförelse som ställer Bonnier i en sämre dager än Google.

För bildupphovsmännens del arbetar vi för att Google-uppgörelsen godkänns av den amerikanska domstolen och att den därefter också kommer att omfatta bildupphovsmännens verk, idag omfattar det endast texter.

MATS LINDBERG

En rivstart för KUN

Intresset för nystartade KUN – BUS Kollektiva Upphovsrättsersättningsnämnd har varit stort och trots den korta ansökningsperioden strömmade det in 98 ansökningar. Just nu pågår arbetet för fullt för att inom kort kunna presentera vilka projekt som beviljats anslag.

Pengarna som KUN delar ut är ersättningar som BUS ska fördela, men som inte går att utbeta individuellt och 2010 är första året bidraget delas ut. För att kunna få medel från KUN ska projektens kollektiva karaktär tydligt framgå.

Bland de projekt som har inkommit till BUS är det tydligt att det ute i landet finns ett behov av fler konstnärsverkstäder, utrustning av lokaler och bidrag till kostnadskrävande verktyg och utrustningar. Det framgår även att det i Sverige finns ett stort engagemang för kultur- och konstnärlig politik. Att det finns många som arbetar för att förbättra konstnärers ekonomiska situation och arbetsförhållanden genom att arbeta fram nya metoder och förbättra kommunikationen

mellan konstnärskåren, politiker och näringsliv. Vidare inkom flera ansökningar som berättar om utmanande konstprojekt som har potential att belysa och driva fram diskussioner som är viktiga för konstnärer som yrkesgrupp.

KUN:s fem ledamöter* har påbörjat arbetet med att behandla de inkomna ansökningarna. Diskussionerna har redan startat och det är ett hårt arbete som ligger framför ledamöterna, men senast den 31 mars kommer de projekt som beviljas medel att meddelas. Sammanfattningar av de beviljade projekten kommer att vara tillgängliga för allmänheten på www.kun.nu. Redan nu finns där en förteckning över alla ansökningar där finner du också mer information om KUN.

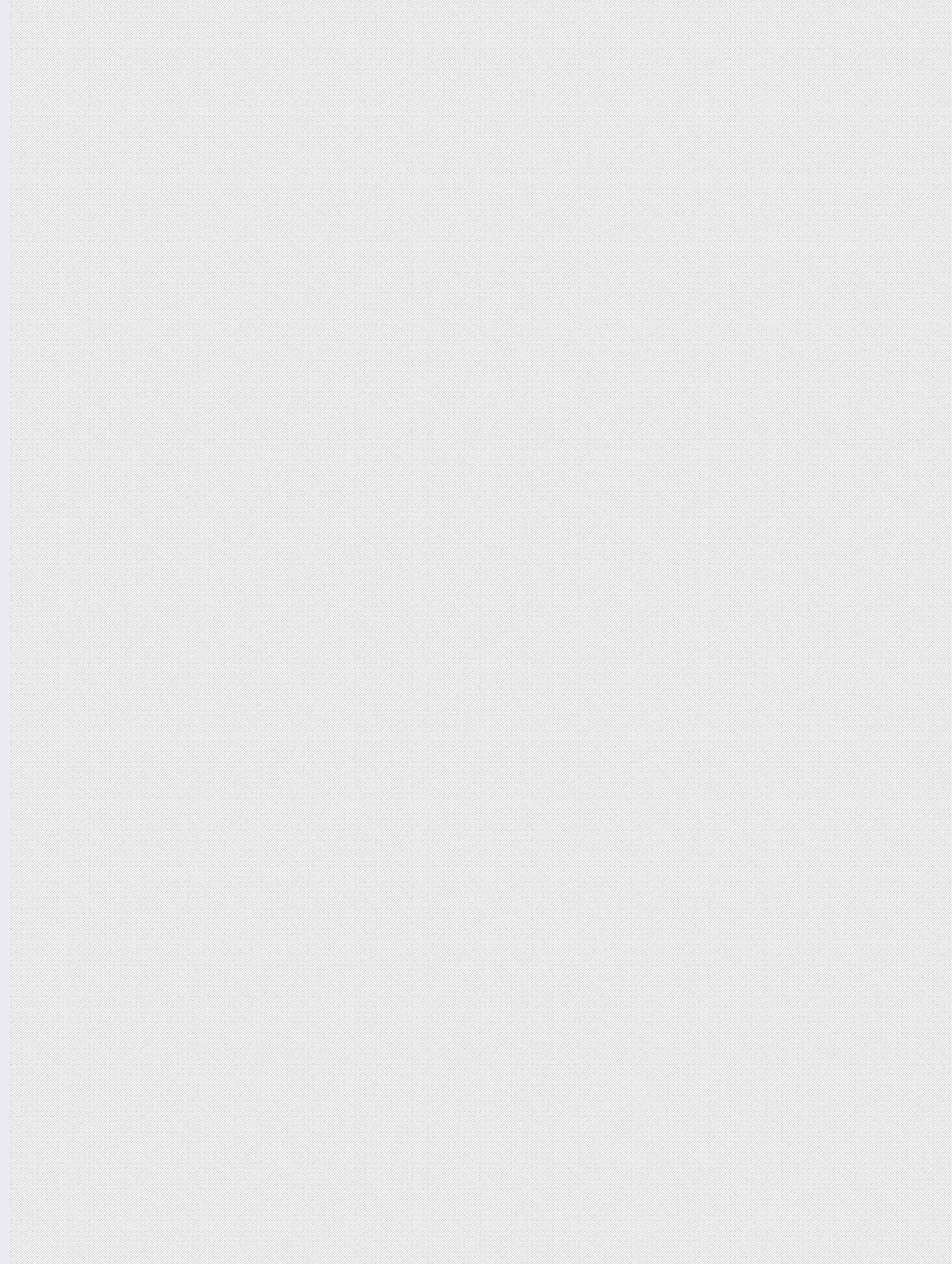
LISA MATTISSON

*KUN:s fem ledamöter 2009/2010 är: Hanna Stahle, Sofia Björkman, Anders Lindgren, Ulf Johan Tempelman och Lars Strannegård.

UTBETALNINGSPERIODER 2010

BUS OLIKA ERSÄTTNINGAR BETALAS UT ENLIGT FÖLJANDE:

mars	reproduktion, följerätt, Sveriges tidskrifter
april	IR, IR-foto
juni	följerätt
september	reproduktion, Sveriges tidskrifter,
november	följerätt

Rib for Life

The all new stackable eco chair RIB from Johanson Design
Design by Alexander Lervik

RIB TWO TIME AWARD WINNING CHAIR

BEST OF THE BEST Award by 100% DESIGN in Rotterdam 2009
THE MOST INNOVATIVE NEW PRODUCT Award by Forum AID + 1
at the Stockholm Fair 2009